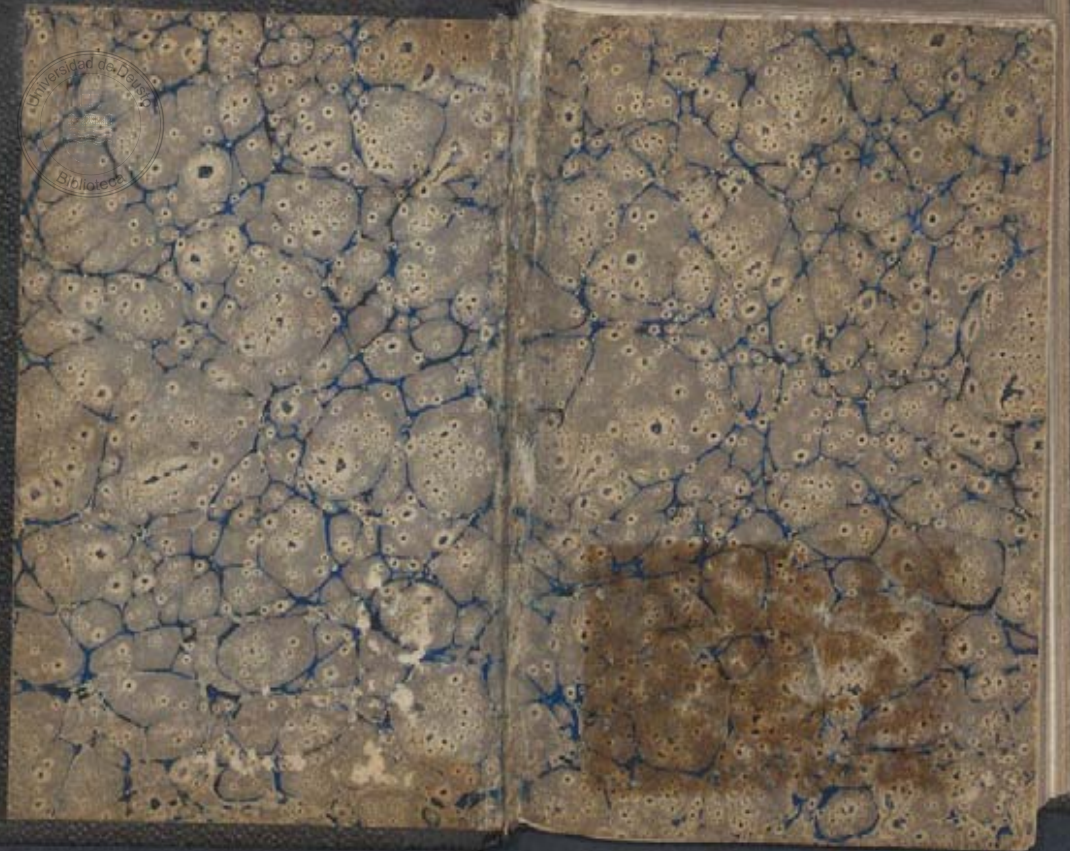

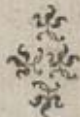

monarchia de dauso
atrol 1670
B R E V E
DIRECTORIVM
AD CONFESSARIUM AC
CONFITENTIS MVNVS

RECTE ORIVNDVM,
M. Joanne Polanco, The-
ologo Societatis Ie-
su, Auctore.

194
ACCESSIT

*De frequenti usu Sacramenti sanctiss. Eucharis-
tie, Authore D. Christophoro Madridio
Doctore Theologo Societatis Iesu*

ANTVERPIAE
Apud Iohannem Bellerum.

M. D. LXXXVII.
CVM PRIVILEGIO.

AD LECTOREM.

Nter cetera pietatis officia, in quibus Societas Iesu pro data sibi à divina liberalitate gratia mēsurā, versari solet, illud sanē audicēdarum confessionum, quod ad iuvandum hominum salutem imprimis est necessariū, frequentissime obire consuevit.

Cum igitur visum esset expedire, ut presbyteri huius Societatis diversissimis orbis regionibus disuncti, unam, eandēq; rationē in hoc ministerio gerendo sequerentur. quemadmodum uno atque eodem spiritu ad promouendam hominum salutem ducuntur, datum fuit mihi negotium à R. P. nostro. Preposito, ut quā aptissimo ordine possem, in compendium caredigi curarem, quā partim lectione, partim observatione, crebrisq; tum meis, tum aliorum experimentis v-

Munus
Societa-
tis Iesu
frecuen-
tissimū.

Rationu
ius libri
cōponē-
di.

4
tilia esse & confessariis & consenti-
bus comperissem. Nec verò quisquam
existimet, id nobis fuisse propositum,
ut Summam casuum conscientie cō-
ficeremus, quin potius ad huiusmodi
doctrinam ex aliis Doctoribus peten-
dam hortamur: Sed id agebamus hoc
brevi compendio, ut circa modum in
confessionibus procedendi esset Sa-
cerdotibus nostra Societatis una prae-
posita regula, ad quam praeipue, quae
ad hanc functionem pertinent, diri-
geremus: seruantes eam unionem in
illa exequenda, quam omnibus in re-
bus tenere, propter Christi obsequiū,
ante omnia expetimus. Verū cum
plurimis exemplaribus egeremus, quae
manu exarari vix etiam longissimo
tempore potuissent, statueramus Ty-
pographorum opera uti, & omnia
quae excuderentur volumina recipe-
re, ut ea inter nostros duntaxat dis-
tribue-

5
tribueremus: ac ita quidem fecisse-
mus, nisi Reuerendissimus Archiepi-
tus summi Pontificis in alma Urbe
Vicarius (qui una cum Magistro Sa-
cri palatii, de libris qui Romae impri-
muntur, censuram ferre solet) nos,
cum hunc tractatum vidit, ad eul-
gandum illū, & cum aliis etiā extra
Societatem communicandū fuisset
hortatus. Qui sperare se aiebat, mul-
tos, & confessarios & consentientes fru-
ctum non mediocrem ex illo esse ca-
pturos. Nos verò, qui labores omnes
nostros, ac nos ipsos publicae anima-
rum utilitati, ad Dei gloriam, conse-
crauimus, ut aspernari non debui-
mus iudicium huius sapientissimi
Praesulis, ita hac in parte eius sancto
desiderio repugnare nullo modo ausi
sumus. Quare permisimus, ut libel-
lus hic in lucem prodiret. Precamur
autem inexhaustam Dei misericor-

am, ut tam confessarios ipsos, quam
pœnitentes, per pœnitentiam veram
à peccatis purgatos, ad felicissi-
mum illud regnum, in quo
nihil intrat coinqui-
natum perduce-
ne dignetur.
Amen.

PRÆ-

7
PRÆFATIO DE
SUBSTANTIA, FINE
ET EFFICIENTI
causa Sacramenti Pœ-
nitentiae.

œnitentia, & Virtus est, &
Sacramentum, iuxta doctorũ
sententiam: Virtus quidem
est, qua dolemus, vt oportet,
de peccatis præteritis, cum propositio ea in
futurum euitandi, quod breuiter Ambro-
sius, Pœnitentia est præterita mala plange-
re, & plangenda iterum non committere,
Vt autem est Pœnitentia Sacramentum,
id est, ex Augustino, & sancto Thoma, sa-
cræ rei signum, puta remissionis peccato-
rum, duplices actus includit, nimirum, pec-
catoris cor recessisse à peccato ostendentes,
& Sacerdotis, opus Dei in remissione pec-
catorum significantes.

Sed rem magis explicando ex Concilio
Florentino (cui consonat Tridentinum &
Doctores) huius Sacramenti quasi materia,

Pœnitē-
tia dupli-
citer acci-
piunt.

Pœnitē-
tiæ, vt
virtus
est, deli-
nitio.
Pœnitē-
tiæ, vt est
Sacramē-
tum deli-
nitio.

Sacramē-
ti pœni-
tentiæ ma-
teria.

8 P R Æ F A T I O .

sunt Actus pœnitentis, qui in tres distinctur partes.

Prima est cordis contritio, qua pœnitēs detestatur, & dolet de peccatis commissis, cum proposito amplius non peccandi.

Cōfessio Secunda est oris confessio, qua omnia peccata, quorū memoriā habet, Sacerdoti suo integrē confitetur.

Satisfactio. Tertia est operis satisfactio, qua pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis satisfacit, quæ quidem præcipuē sit per ieiuniū, orationem & eleemosynam.

Pœnitentiæ forma. Formæ huius Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos profert, cum dicit Ego te absoluo; omnia autem alia sunt ad solemnitatem, quæ tamen non sunt prætermittenda.

Finis. Finis verò, res, & effectus huius Sacramenti, quantum ad eius vim, & institutionem spectat, est absolui à peccatis, & reconciliari Deo, in eius gratiam redeundo: unde sequitur liberatio à pœnis Inferni, & in illis qui deuotē consentiunt, pax & serenitas conscientię, cum magna spiritus consolatione, & augmento donorum Dei.

Efficiens Causa efficiens, & primaria huius Sacramenti licet Deus sit, Christi meritū intuens, tamen

P R Æ F A T I O . 9

tamen vt secundaria & instrumentalis, est minister huius Sacramenti, qui Sacerdos esse debet, habens auctoritatem absoluedi ordinariam, vel ex delegatione superioris: & de hoc ministro dirigendo sermo nobis in præsentiarum futurus est. Sed vt in artificialibus, artificis esse solet, & quæ ad suam personā spectant curare, & artis materiam disponere, & in eandem dispositam formam inducere, & ad finem animo propositum totum opus aptare: sic huius Sacramenti ministro (qui confessorius est) vt suo perfungatur officio, quatuor erunt curanda. Primum pertinet ad ipsius personam, vt apta sit ad hoc munus obeundum. Secundū ad Sacramenti materiam; scilicet actus cōfitentis, vt is à confessario adiutus, circa cōtentionem, cōfessionem & satisfactionem, suum officium faciat: Tertium ad formā huius Sacramenti, vt rectē, atque ordine absolutio impendatur: Quartum ad finē, vt scilicet Pœnitēs non solum per peccatorum veniam Deo reconcilietur, verū etiā emendationem vitæ, pacem, & consolationem spiritualem referat, & ad gratiæ profectum se disponat. Et de his quatuor totidē capitibus agendum erit.

Cōfessario
quæ
curanda

10 DIRECTORIUM
DE CONFESSARI
CVRA CIRCA PERSO-
NAM SVAM, AC PRI-
mò de Scientia.

CAPVT PRIMVM.

Quinq;
confessa-
rio ne-
cessaria

UOD ad confessarij personā
attinet, vt rectè & secure suo fū-
gatur officio, quinque (vt ferè
omnes consentiunt) ei necessa-
ria sunt, scilicet, scientia, potestas, bonitas,
prudencia, secretū. Ex quibus tamen, quæ-
dam ad ipsam Sacramenti huius admini-
strationem sunt necessaria; quædam vt in-
culpatè ab ipso confessario administretur;
quædam vt decorè, & cum fructu magno
animarum.

Primo,
scientia.

Peccata
morta-
lia ex ge-
nere,
quæ.

Ac primò quidem loco, scientia neces-
saria est eatenus, vt à non peccatis, peccata,
& mortalia in communi vel ex genere, à
venialibus discernat. Ex genere sunt mor-
talia, quæ contra charitatem Dei & proxi-
mi admittuntur: quod intelligitur vidèdo,
an sint contra præcepta Dei vel Ecclesiæ, cō-
tra votum, vel conscientiam, quod accidit
iis,

CONFESS.

11

is, qui id quod reputant mortale (fortè nō
verè) nihilominus faciunt. Sciāt etiam o-
portet generaliter, quæ mala esse satis ap-
paret, vt septem peccata capitalia, & species
eorum, quæ statim annexum malum ostē-
dunt ex seipsis. Caueat autem facilè pronū-
tiare, aliquid esse mortale, quod certò ne-
sciat in dubiis, inclinet potius ad securiorē
partem, in difficultoribus nouerit dubitare:
vt quod per se non potest, alios consulendo
resoluat. Interim si res fuerit talis, vt nisi de
ea constiterit, dari nequeat absolutio, dif-
ferenda erit decenter, admonito, vt redeat,
pœnitente.

Peccata
rum cir-
cuman-
stian-
tiæ.

Debet etiam scire circumstantias pecca-
torum, præcipuè eas, quæ mutant speciem
actus, & ex quibus potest reddi peccatum
mortale: vt si tenetur pœnitens ad restitu-
tionem, si vult perseverare in peccato, si in-
cidit in casus reſeruatōs, si est in excom-
municatione. Et præcipuè eas excommuni-
cationes scire debet, à quibus ipse non po-
test absoluerē. De aliis vinculis suspēſionis
& interdicti, & de nota irregularitatis, licet
non sit perinde necessaria, aliquatenus cer-
tè curanda est cognitio: sciāt etiam in qui-
bus casibus sit iteranda confessio.

Primo, scilicet, cum in poenitente defuit propositum abstinendi à peccato.

Secundo, cum ex intentione aliquod peccatum omissum est in confessione.

Tertio, cum confessarium non habuisse potestatem absolvendi constat, quod accideret, si non esse sacerdotem vel non habuisse iurisdictionem, vel certe non eius visum propter excommunicationem publicatam, vel suspensionem constaret. Quarto, cum constat mentis compotem non fuisse confessarium, vel noluisse absolvere. Quinto, si omnino ignorans fuit sacerdos, adeo ut qua forma ad absolvendum vti deberet, nesciret, vel sermonem poenitentis non intellexit. Sexto, si poenitens impedimentum habuit, ut excommunicationis. Multi addunt Septimum, id est ob poenitentiam ex contemptu vel nimia negligentia omissam, cuius poenitens oblitus est. Propter hoc tamen ultimum iterare potius securitatis, quam necessitatis est.

Scire etiam tenetur, quousque se extendat potestas ei concessa, qui autem non ex obedientia, sed ex sua voluntate se offert ad audiendas confessiones, ubi alij presertim idonei

Propter poenitentiam omissam, confessio non iteranda.

idonei non desunt, instructior scientia esse debet.

Qui autem dubitat, an sit idoneus, si ei imponitur à superiore, intrepidè obediatur.

De potestate Confessarii.

PRÆter scientiam, Confessario necessaria est triplex potestas: prima ordinis, ut sit Sacerdos: secunda iurisdictionis, ordinaria vel delegata, ut scilicet facultas ab eo, qui potest, ei concedatur. Qui enim à reservatis sibi peccatis absolveret, scienter, vel ignorantia iuris crassa, graviter peccaret, & cui hoc accideret, deberet obtenta facultate absolvendi, & vocato poenitente, (si fieri commodè posset) quasi volens de aliis interrogare, & certior fieri, cum eiusdem consensu, vel eodem ad confessionem inducto eum iterum absolvere: si non potest eum eo loqui, vel sine scandalo mone- re, Christo committat. Religiosus, qui ab excommunicatione à iure, vel quicunque ab excommunicatione in Bulla cœnz reservata, sine potestate absolvere præsumeret, excommunicationem incurreret. In articulo tamen mortis naturalis vel illatz, ut in his, qui morti adiudicati sunt, de omnib⁹

Potestas ordinis. Potestas iurisdictionis,

Religiosus absolvens ab excommunicatione reservata quæ pœnam incurrit.

14 DIRECTORIVM

In motu excommunicationibus, & peccatis potest
 eis articulo qui
 uis sacerdos po-
 nificatus, suspensus, vel irregularis. De exco-
 municatione autem, suspensione & irregu-
 laritate ac etiam interdicto alibi plura.

De bonitate confessorij.

EST etiam necessaria Confessario bo-
 nitas. Qui enim in peccato mortali au-
 diret confessiones, mortaliter peccaret. Vi-
 ce versa quo ipse melior, & in omnibus vir-
 tutibus, præcipuè in charitate fraterna, &
 zelo animarum eminentior fuerit, eò aptius
 erit instrumentum diuinæ bonitatis, ut per ip-
 sum dignetur poenitenti plenius gratiæ ac
 virtutum incrementum præstare. Ad bo-
 nitatem pertinet, ut sit compositus exterius
 & interius qui confessiones audit: exterius
 quidem, ut nihil videatur in vultu & gesti-
 bus, vel motibus corporis, vel etiam in ve-
 stitu, nec in voce audiat quod non deceat
 virum maturum, & qui meminit se locum
 Dei tenere. Interius verò, ut considerando
 cuius vices gerat, tanquam in eius oculis
 cum reuerentia & timore sancto hoc offi-
 cium peragat, & humiliter de se sentiens,
 in

CONFESS.

15

in corde suo confitentes sibi præferat, ac se
 meliores existimet.

De prudentia Confessorij.

PRæterea prudentem esse oportet, tum Confes-
 sarij præ-
 dentia.
 erga poenitentem, in eius vulneribus me-
 dici more perscrutandis, ac medicina ad-
 hibenda (de quo inferius) tum erga seipsum,
 cautè agendo in iis interrogandis, quæ pos-
 sent in tentationem adducere incautos: ver-
 bis etiam honestis utatur, & ut deceat: Sa-
 tis enim est intelligi, id quod dicitur. Quod
 attinet ad aspectum, excludendus est viri-
 que, ut nec qui confiteatur faciem confessa-
 rij, nec confessorius videat confitentis, præ-
 cipuè si mulieres sunt: imò ad latus sunt cõ-
 stituendi, & si nihil fuerit inter mediũ quod
 aspectum prohibeat, autem eiusdem præ-
 bendo, certè manu ab eodem latere ma-
 xillæ appositæ, faciei aspectus excludi pote-
 rit. Mulieres verò nonnisi in publico audi-
 re, & breuiter quantum fieri potest, & res
 patitur, eas expedire conuenit. Freqüenter
 confitentibus certum tempus constitui de-
 bet, extra quod non audiantur: & cum eis-
 dem potiùs seueri quàm blandi sint confes-
 sarij, nec longis prædicationibus vtantur.

Aspe-
 ctus cõ-
 fessorij
 & poeni-
 tentis vi-
 tandus.

Mulie-
 res in pu-
 blico, &
 citò ex-
 pediendæ
 Quid cũ
 frequen-
 ter confi-
 tētibz.

& quamvis est prudentiæ resolutione eorum, de quibus dubitat confessorius, differre, donec re melius expendere, tamen eos, qui parati sunt facere quod debent, interdum posset absolvere. Si casus occurreret, de quo constaret, quod varie sentiunt doctores insignes, alij scilicet, quod sit peccatum mortale, alij contra, & poenitens adhereret alicuius eorum opinionem periculosiori, tutior quidem via ei suadenda, & periculi terror incutiendus est: sed tamen non potest eincogari absolutio, ab eo qui ordinarius est: qui tamen non est ordinarius, si sentit esse mortale, sequi potest suum iudicium, & non absolvere: videat ergo quid expediat. Quod si non innitatur rationi validæ, nec claro auctori poenitens, & dubium sit an peccatum hoc sit, vel illud, omnino debet abstinere velle. Si non de peccato agitur, sed an hoc faciendum necne, puta poena subeunda, vel restitutio faciendi, &c. benignior in dubiis pars eligenda, iuxta illud cap. de transact. In his super quibus ius non invenitur expressum, procedas æquitate servata, semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personas, loca, & tempora videris postulare. Est etiam prudens, cum omnes

omnes audire nequeat, eos libetius & prius audire, qui magis indigēt, ut sunt qui rarius consentiunt, & quorum spiritualis, profectus redudat ad maiorem Dei gloriam, & commune bonum.

Qui nā libetius, & prius confessario audiendi.

De secreto vel sigillo Confessorij.

Demum confessorius debet esse secretus, ut nullo præcepto, etiam summi Pontificis, manifestet, quæ in confessione audiuit; & potest dicere, & iurare se nescire: quia nescit ut homini subiectus, licet magnum aliquod malum imminere non reuelando: cui tamen malo providere par est, quo ad eius fieri potest, non prodendo consentientem villo modo, nec odiosam faciendi confessionem. De licentia tamen consentientis, & citra scandalum, possunt reuelari audita: sed non debent, nisi prodesse possint. Qui interrogatus an absoluerit aliquem, dicit se non absoluisse, quia ex multis causis hoc potuit accidere, non est quidem ille semper damnandus ut reuelator, sed malè diceret: potius dictum oportuit, se fecisse quod debuit, inò si ex consultatione confessorij, vel etiam peccati proprii confessione, posset innotescere peccatum

Confessionis sigillum quam arctè servandum.

Nota.

Quid respondendum confessionario,

alicuius in confessione auditum (quod raro admodum posset accidere) potius differri debet: fortior enim est tunc obligatio sigilli, quam confessionis faciendæ. Caveat citam ne propter vllum peccati genus, minus benignam faciem, quam prius, ostendat poenitenti. Et hæc de persona confessarij dicta sint.

DE CVRA VEL INDVSTRIA CONFESSARII, circa actus poenitentis.

CAPVT II.

Poenitens
quomodo
iudicatur.

SECVNDÆ Confessarij cura esse debet, circa poenitentem iuvandum ad actus suos, scilicet contritionis, confessionis & satisfactionis recte peragendos. His autem qui rarius & non bene consitentur, Confessarij charitas, industria, & diligentia est magis necessaria. Ut quo ad eius fieri possit, poenitentium defectus supplendo, eos ad huius Sacramenti finem consequendum disponat. Quia verò cum huiusmodi, hæc cura secunda Confessarij, de qua agimus, magis exercetur,

cetur, his accommodato sermone, de ea plenius agetur.

De his quæ præmittuntur Confessionis.

Primùm, sacerdoti paranti se ad audiendas confessiones, renouandum est desiderium salutis animarum, & diuini honoris, per orationem: qua (licet breuiter) petet a Deo gratiam poenitentibus, vt ad ipsum verè per confessionem redeant, ac Sacramenti finem consequantur, & sibi, vt suo munere rectè fungatur: & ne confessarij negligentia, impediat vim & efficaciam sanguinis Christi, & diuinæ liberalitatis influxum in poenitentes, quin potius vt suppleat summa bonitas ipsius & potentia, vili instrumenti defectus. In ipso etiam confessionis decursu, exerceri modo eodem charitas potest, & poenitens semper vt imago Dei, reparata Christi sanguine, & eo perfusa, oculis mentis obiciatur.

Suscipiente poenitente (quem subditum sibi confessarius cognoscat oportet) curandum est, vt decenter se habeat, vtroque genu flexo & capite nudo (si potest) facie uertè non ad sacerdotem, vt dictum est, sed ad latus versa, etsi sua sponte non faceret, blan-

Ante confessionem per orationem disponat se sacerdos.

Quid in ipso confessionis decursu.

Poenitens decenter coram confessario se habeat.

20 DIRECTORIUM

dè monendus esset, vt meminerit, se non coram homine peccatore, sed coram Deo altissimo constitutum esse, vt agnoscendo offensas humiliter veniam postulet: Proinde iuxta sanctam confitentium consuetudinem genua flectat, & caput aperiat. Doceat præterea (si tam rudis est poenitens, vt id per se facere nesciat) signo crucis se munire. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & confessionem generalem, vsque ad illa verba: Mea maxima culpa, simul cum eo dicat.

Pœnitentis statû & conditionem exploret confessarius.
Si nescit statum confitentis, & conditionem & officium, petat breuiter, vt conuenienter ex propriis cum eo procedat: refert enim intelligere si coniugatus, si in sacris, si beneficium ecclesiasticum habens, si literatus, & huiusmodi.

Secundo, tempus à quo non est confessus
Petat de tempore, à quo non est confessus, nec communicauit. Ad quod omnes qui attingunt discretionis ætatem & eam sufficienter videntur consecuti, tenentur, certè semel in anno, & quidem circa festum Resurrectionis, quod ad communionem attinet.

Tertio, an fecerit
Interroget (si hominem in hac parte non nouit) an fecerit poenitentiam iniunctam, &

CONFESS.

21.

& an conscientia suæ satisfecerit, omnia dicendo quæ memoriæ occurrerunt peccata, in præteritis confessionibus: vt videatur, an iteranda sit confessio: quod si videretur iteranda, hortetur eum, vt se parat, & tempus sumat ad omnia confitenda: vel si de morte timeatur, aut non apparet facturus, si inde recesserit, hortetur, vt tunc dicat omnia, etiam quæ in aliis confessionibus dixit (postquam omisit aliquid scienter) quantum recordari poterit, quia illæ omnes inutiles fuerunt.

Quarto, an confessus sit
Petat an discussit conscientiam suam ad hanc confessionem instituendam: si dicat se non discussisse, & verisimile sit: quod post redibit paratior, dimittendus esset, vt se discutiat, præfixo tempore quo redeat. Si mors vel phrenesis immineret, vel non sit verisimile quod redibit semel dimissus, vel si dicat aliquo modo se discussisse suam conscientiam (præsertim si sit valde rudis) monendus est vt in posterum diligentius se præparet, & vt quod recordatur, sincerè dicat cum omni ea humilitate & displicentia peccatorum, qua potest, vt qui ab offensa Maiestate Dei, veniam per confessionem sit impetraturus, & supplere nitatur confess-

farius suis interrogationibus defectum plenae discussionis.

Quintò, an exco-
municacionem
incurrat.
Petat an incurrat excommunicationem,
& ab ea si incurrit, absoluat, siquidem po-
test: vel si non potest, remittat ad superio-
rem, vel ipse obtinere ab eo facultatem ab-
soluendi curet. Præstat tamen si remitten-
dus est, de aliis, quæ reservata esse possunt,
prius interrogare, ut simul ad omnia facul-
tas obtineatur: sic etiam (si tempus abun-
dè non suppetat) interrogari in initio expe-
dit poenitentem de his, quæ impediunt ne
possit absolui: ut, an sit in aliquo peccato,
quod non sit paratus relinquere, qualis est
usura, concubinatus, odia, vel alia huiusmo-
di: & de clericis, an habeant incompatibi-
lia, & cum qua conscientia & titulo, & quā-
do non habent tonsuram, & habitum tole-
rabilem, dimittendi sunt, donec serant,
nisi excusationem habeant legitimam, quæ
rariò admodum haberi solet. Et hæc com-
modè præmittuntur, quia si adhibita per-
suasione parati non sunt à peccato recede-
re, tempus conteritur cum his, quod cum
aliis vilius expendere tur: si tamen occupa-
tiones non vrgerent, pium esset hos audire,
si forte miseretur Deus, eorum cormu-
tando

Quid, si
poenitens
non sit
paratus.

tando in confessionis decursu. Licet tamen
dimittantur, non progrediendo in confes-
sione, consilio bono iuvandi sunt, ut per bo-
na opera se disponant ad gratiam accipien-
dam, & peccata euitent, &c. His ergo præ-
missis ut oportere iudicabit, Confessarius
dicat poenitenti, ut quæ cogitavit, & in me-
moria habet dicat, & quamvis ille malit
interrogari nihilominus exhortandus est,
ut dicat potius quod meminit: iuvat enim
id, licet inordinatè & imperfectè faciat.

*De interrogatione qua supplatur discussio
insufficiens poenitentis.*

QVam diu dixerit quisque quod me-
minit, cum attentè audire oportet, &
sine interruptione, nisi fortè videretur mo-
nendus obiter (si erraret in eo) ne nominet
personam aliquam, vel ne dicat superflua,
& ad rem non pertinentia, vel quid huius-
modi, quod non impediatur cursum confiten-
tis, sed potius dirigat. Postquam vero dixit,
quod per se dicere potuit, si non videtur o-
mnia, quæ necessariò dicta oportuit, dixisse,
tenetur interrogare confessarius.

Proposita ergo benignè spe misericor-
diæ, curet sacerdos poenitentem animare, dus,

Poenitens
dum di-
cit, non
interru-
pendus.
Poenitens
animan-

24 DIRECTORIUM

ut verè, integrè, ac liberè respondeat ad interrogata (quod cum pueris & mulieribus magis est necessarium) ne quid propter verecundiam taceant, sed nec dicant amplius quàm sciunt: imò certa pro certis, dubia pro dubiis, prout ipsi meminerunt dicant.

Interrogandus Tunc demum discutrat interrogando per præcepta, &c. (prout in interrogatorio patebit) & quidem diligenter, & prudenter ubi opus est: ut quæ peccator ignorat vel præ verecundia, vel negligentia tacet, eliciat. Et ordinatè procedere expedit, cum vacat pœnitenti: alioqui si mors, vel phrenesis (ut dictum est) vel linguæ impedimentum timeretur, summus ordo est, nò seruare ordinem alium, quàm quem discretio dictauerit: sed ferè grauiora, & quibus pœnitens videtur magis indigere, prius interrogari conuenit. Et quamuis de circumstantiis mutantibus speciem peccati, vel multum aggrauantibus, quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, interrogare oporteat, duo tamen in omnibus peccatis, præcipuè in venereis sunt cauenda: alterum, ne ita explicite interroget, quæ communiter non sunt nota, ut doceat pœnitentem, quæ nescit: ideo à longè procedere oportet, &

grada-

CONFESS.

25

gradatim à communioribus descendere: quæ si non agnoscit pœnitens, non est, quod de speciebus interroget, ut qui de contactu aliquo inhonesto interrogatus negat, non de hoc, & illo modo, vel specie contractus debet interrogari: alterum est, ne confessor parum sobrie inuestigans circumstantias non necessarias (tales sunt quæ non mutant speciem peccati, vel in infinitum aggrauant) sibi, & pœnitenti, tentationem excitet. Habita ergo specie peccati in talibus progredi non expedit ad alias circumstantias, dicant ipsi si volunt.

De numero peccatorum oportet quidem interrogare, sed videndum, ne subilitet computando fastidium generetur pœnitenti: satis enim est, ut plus minus secundum existimationem suam, dicat quisque, quoties peccauit.

Plus & minus, & alio atque alio modo interrogare oportet pro qualitate personæ, & quemque de his, quæ magis propria sunt ei, animaduertito statu, & officio, & iis, quæ ex dictis ab ipso elici possunt. Et quamuis non debet esse molestus, cum aliqua dicta sunt, in eisdem interrogandis: si tamen quid nò bene expressum, magis declarari oportet.

Peccatorum numerus exigendus, & quo modo.

Interrogatione, personarum ratio habenda.

Duo in interrogando cauenda. Primum

16 DIRECTORIUM

teret, interroget, sed ita vt intelligat poenitens non idipsum quod dixit, sed aliquid aliud peti, quod non dixit.

Poenitens quomodo inuadatur.
Vt magis innorescat, & melius iuari possit poenitentis conscientia, interrogare etiam oportet, num praueniatur tentationes, aditum eis præbendo, an resistat: tum de bonis inspirationibus, num excludat, an eis obediat, & etiam bona (sicuti & mala) expedit intelligi à Confessario, vt ad ea conseruanda, & augenda iuuat.

Demum interrogetur, an aliquid aliud habeant, quod grauet conscientiam, &c. Et vt addant in fine clausulam generalem, id est, De cunctis alijs vitijs & peccatis, &c. dico meam culpam, & precor, &c. vsque ad finem confessionis generalis.

De poenitente iuuando ad Contritionem habendam.

Peccata dū confitentur poenitens nō exag. geranda.
Vm aliquis per se dicit peccata, vel interrogatus, (præsertim si huiusmodi est, vt propter verecundiam vel timorem aliquid possit reticere) non debent aggrauari peccata, nec reprehensionibus deterredus est poenitens, sed potius compassione & benignitate offensa, animandus, vt cum

fidu-

CONFESS.

27

fiducia omnia & sincerè dicat. At, dictis iam omnibus peccatis, si parum de eis dolere videtur, det operam Sacerdos, vt peccator eorum grauitatem sentiat, in genere ostendendo, quàm graue sit peccatum mortale, ex Dei iudicijs in Luciferum & primos parentes ob vnum peccatum: & ex punitio debita cuilibet peccato mortali, quo perditur gratia Dei, & regnum æternæ beatitudinis quo filij Dei efficiuntur serui dæmonis, & ad nunquam finiendos inferni cruciatus damnantur, si in eo, sine poenitentia decedant. Ostendetur etiam vulneris grauitas, ex remedij difficultate: quia ex sanguine Christi filij Dei, & tormentis, & demum ex morte acerbissima, medicina ad id sanandum confici debuit. Si qui ad amorem sunt faciliotes, ex hoc vltimo, & beneficijs, & bonitate Dei, & sua ingratitude, magis compungi poterunt. Deinde descendendo ad aliqua grauiora, ex his quæ dicta sunt, & ad ea, ad quæ magis videntur poenitentes propensi, exaggeranda & aggrauanda sunt, vt magis ea ceteris sentiant terrorem etiam vindictæ Dei, nisi abstineant, incutere aliquando conuenit. Moneantur etiam quòd dolor de peccatis mortalibus,

Peccatorem grauitas conscientie quando & quomodo ostendenda.

28 DIRECTORIUM

super omnes dolores internos esse debet, & ut doleant quod non habent veram illam contritionem, quam deberent.

Reprehensio etiam cum ingeniis agrestioribus durior, ne contemnant, est adhibenda. Sapientiores & in dignitate eminentiores, blandè & cum dexteritate sunt reprehendendi.

Quantum autem sit opus his vii, discretio, & præcipue vñctio superna docebit, sed vñctio curer confessarius ex zelo gloriæ Dei, & salutis animarum, partem bonam penitentiae ferre, ut sentiens qui confiteatur quam ei aliena peccata ex charitatis effectu doleant, etiam ipse de propriis doleat.

Demum petar (nisi satis apparet) an doleat de omnibus, & propositum habeat vitam omnem emendandi, & abstinendi ab omnibus peccatis pro virili, & satisfaciendi pro commissis ut oportet: si ostendit se non

paratum ad relinquendum statum peccati, ut concubinam seu artem illicitam, vel ad satisfaciendum, ut in vsuris, & aliis, quæ restitutionem exigunt, diligenter quidem conetur animam proximi sui lucrificare persuadendo: sed si omnino non possit, ne absoluat, sed hortetur (ut dictum est superius)

Penitens quando non absoluetur.

CONFESS.

29

tiis) ad bona agenda, & mala vitanda: & quicquid potest ei prodesse, ut disponat se ad gratiam Dei, & declaret quanto in periculo sit, & quod non est absolutus.

Eos, qui propositum habent relinquendi peccata, consolari oportet: proposita spe veniæ, & quod Dei misericordia, & Christi sanguis effusus supplebunt defectum discussionis & contritionis, & si quæ alia accurrunt in confessione, dummodo sincere & integrè dixerit, quicquid in memoria habuit: Qui autem essent de lecti nimis sensu peccatorum, vel scrupulis obnoxij, diligentius erigendi exemplis diuinæ pietatis, & animandi, & pacificandi sunt: & si opus est, recipiat ad se confessarius quod Deo respondet pro ipsis: & peccata interdum extenuare (quantum licet) cum huiusmodi necesse est.

Verè penitentes consolandi

Qui scrupulis vexantur, erigendi.

Quomodo in satisfactione penitens inuenitur.

Instructis, si qua restitutione damni, rei, vel famæ, vel bonorum animæ opus est, significetur penitenti: licet tamen dicat se velle restituere, vel facere quod debet, si probabiliter timet confessarius non

Quid, ea restitutione faciendæ.

30 DIRECTORIUM

expleturum, insinuare potest, quod contritiones vel compositiones, prodesse possunt, & quamuis simpliciter absoluat, protestetur tamen, quod si non restituat, vel faciat quod debet, peribit ei fructus confessionis. Promissio verò specialis vel iuramentum ab huiusmodi, qui parum dispositi videntur, exigi non debet, nisi in casibus à iure ordinatis, de quibus infra.

Iuramentum non exigendum, nisi &c.

Pœnitentia ante absolutionem iniungenda.

Postea iniungatur ante absolutionem, sacramentalis satisfactio, vel pœnitentia. Et est videndum, ne in præiudicium tertij sit, ut si seruo peregrinatio vel ieiunium magnum iniungeretur nec etiam pro occulto peccato, manifesta pœnitentia dari debet, ex qua in suspensionem illius veniri possit.

Pœnitentia quæ iniungenda.

Quod attinet ad magnitudinem satisfactionis, præstat errate minorem æquò, quàm maiorem imponendo: licet re verà idem opus in sacramentali pœnitentia iniunctum, efficacius sit ad meritum, ob clarum virtutem, quàm si voluntariè fieret: Imò ea non tam quantitati, aut qualitati criminis (cuius tamen est habenda ratio) quàm personæ debet congruere. Nam dispositis, ad maiorem pœnitentiam admit-

tendam,

CONFESS.

31

tendam, maior potest iniungi; infirmis qui vel non admittunt, vel certe videntur non expleuri, grauiorem pœnitentiam eam imponat, quàm executuri videbuntur. Cōcedat etiam posse redimere, ut ieiunia, elemosynas: quædam etiam pœnitentis relinquat arbitrio, ut si dicat: Hoc facies, vel si malueris, illud: demum potiùs leuem satisfactionem imponat, quàm recedere sinat afflictam, vel desperatam pœnitentem, ob pœnitentiæ gravitatem. Quando tamen exigua iniungetur pœnitentia, indicari possit, quantum maiorem mereretur: siquidem septennis pro quouis mortali in usu erat 22, q. 1. Si tamen timeretur nimia delectio vel diffidentia, non expedit hoc dicere, & charitatis erit, humaniori adhortatione suadere voluntariam satisfactionem, significando quod in Purgatorio, aut in hoc mûdo, quod reliquum est pœnitentiae, luere oportebit: vicunque hoc si horretur, ut in gratia Dei pœnitentiam absolvi curet.

Pœnitentia leuior possit imponenda.

Nota.

Feratur autem intentio iniungentis pœnitentiam vel satisfactionem, ad extirpationem vitiòrum: unde, contraria si admittantur, maximè conveniunt ut elemosyna contra avaritiam, ieiunium contra

Intentio confessi in pœnitentia iniungenda.

32 DIRECTORIUM

Contra luxuriam, audire verbum Dei contra negligentiam in eo audiendo, oratio ad gratias impetrandas, vt septem Pater & Aue, septem dona & virtutes, contra septem peccata, quinque ad reformationem quinque sensuum, tres ad reformationem trium potentiarum, vel vt bene se habeat ad Deum proximum, & seipsum. Confert etiam poenitentia aliquando, imponere euitationem aliquarum occasionum peccati, & præcisionem causarum eius: vt allocutiones huius, ingressum in domum illius, &c. quasdam etiam fortissima, & latissime patentia ex remediis, quale est octauo vel decimo quinto quoque die confiteri (si quis admittit) loco satisfactionis vtiliter iniungitur. Aduertendum est etiam, quod iis maxime qui recidere solent, iniungere poenitentiam expedit operis, quæ manent, vt eleemosynæ. Sunt enim qui dubitant de non manentibus (qualis est oratio) an etiam post respiciendam valeant iis, qui in mortali exoluuntur. Hactenus de secunda confessoris cura, quæ versatur circa materiam huius Sacramenti, id est, actus poenitentis, & maxime accommodato sermone illis, qui auxilio indigent maiori, vt qui raro & non bene confitentur.

Item confessio frequens. Recidivis quæ poenitentia iniungenda.

CONFESS.

33

Quomodo cum aliis, qui minorem auxilio se habeat Confessarius.

AT sunt aliqui, qui sapientius, & recte confitentur, ac noti sunt. His satis est auxilia eorum confessione, poenitentiam iniungere: nisi remedium aliquod, ad aliquos defectus, aut consolatio, aut exhortatio aliqua, vel instructio adhibenda videatur.

Alij sunt, qui sapientius quidem confitentur, sed minus recte, & hi ea in parte iuvandi sunt in qua non bene procedunt: si enim conscientiam suam non videntur bene discussisse, vel certe peccata non exprimunt, interrogatione iuvandi sunt, iuxta breue interrogatorium, quod subdetur. Si dolor deesse, vel propositum firmum abstinendi, vel satisfaciendi, vel alia ad confessionem necessaria videbuntur, ex superius dictis, quæ ad hæc inducunt, adhiberi poterunt, quæ discretio confessorij iuxta personarum & temporis circumstantias adhibenda censuerit.

Qui rarius confitentur, sed recte ac diligenter se discussisse videntur, non est quod interrogationibus molestantur, nisi aliquid omisse, aut obscurius dixisse, aut ad emendationem vitæ, vel profectum spiritualem

Sapientius & recte confitentur, quomodo iuvandi,

Sapientius sed non recte confitentur, quomodo iuvandi.

Quomodo, qui raro, sed recte confitentur.

34 DIRECTORIUM

quid intelligi oportere videatur: tunc enim quod satis ad hoc fuerit, non amplius interrogare oportet. Sic etiam qui dolorem insufficientem, & propositum abstinendi à peccatis suis præ se tulerint, eaque confitendo satis aggrauauerint, non est quod multis confessorius ad dolorem excitet, & ad detestationem, & euersionem eorum exhortetur: sed potius his breuiter tactis, quasi approbando quòd merito ipse sentit de suis peccatis (quibusdam præcipuè grauioribus) veniæ ipse confirmata, & si opus fuerit consolatione adhibita, ad consilia in futurum, & remedia se conferat. Quod si alio modo, sed non sufficienter detestari viderentur sua peccata, nec tam firmum propositum abstinendi, quam par esset, ostenderent, ex his quæ inferius sequentur habitatione personarum, iuuandi erunt. Iam sequitur de absolutione, quæ huius Sacramenti forma est: quia tamen in ordine executionis, præcedunt quæ ad finem

Sacramenti conferunt,
de his prius
dicetur.

Quid cũ
non suf-
ficienter
detestatur,

CONFESS.
DE FINE HVIVS
SACRAMENTI.
CAPVT III.

35

TRIPLEX huius Sacramenti fructus est. Primus recõciliari Deo per gratiam, quæ remittuntur peccata: huic coniungitur pax & consolatio

Triplex
Sacramē-
ti peni-
tentiz.

spiritualis. Alter, vitæ emendatio in futurum. Tertius, augmentum gratiæ & virtutum. Primum (qui huius Sacramenti proprius effectus & finis est) assequitur penitens per actus iam dictos, contritionis, confessionis & satisfactionis, adhibita absolutione, quæ per virtutem sanguinis Christi, ipsorum complet imperfectionem. Ad secundum & tertium disponitur & iuuatur plurimum per confessorij consilia, instructionem, & exhortationem: quæ tamen accommodari debent ad captum confitentis.

Quomodo iuuetur penitens à confessorio ad emendationem vitæ.

DE

AD emendationem ergo vitæ, curet penitentem armari contra defectus suos, firma voluntate, & sæpè renouata,

Quibus
adiuue-
tur peni-
tens n-
peccat

non offendendi deum, ac ei vere seruienti
& promptitudine occutrendi prauis cogi-
tationibus, vnde reliqua mala oriuntur
quod fiet, reprehendendo seipsum, Deum
presentem recordando, recurrendo ad An-
gelum custodem, ad sanctos, & præcipue
ad Christum crucifixum, & matrem eius
crucem (in quibus videbit, quam teneatur
resistere peccatis illis, quæ sic in seipso punit
Christus) dicendo aliquem opportunum ve-
ficulum, aut verbum: vt Deus in adiutor-
ium meum intende, Cor mundum crea
in me Deus, Iesus, Maria, &c. Iuuat etiam
memoria beneficiorum Dei, & peccatorum,
quibus peccator sit obnoxius, & mortis,
cuius aduentus hora tam est incerta, & iu-
dicii Dei, qui testis & pars futurus est. Iuuat
si peccatum aliquod accideret statim poen-
nitere, & aliquam sibi poenam propter id
indigere, & suo tempore confiteri propo-
nere: alioqui vnum peccatum, suo pondere
in aliud pessundaret. Iuuat eleemosyna
bona societas, & euitatio praua. Tria præ-
cipue ferè omnibus possent salubriter pro-
poni.

Primum est, manè se totos offerre Deo
cum memoria Iesu Christi oblatis pro no-

Tria po-
nitenti
propo-
nenda.

bis in cruce, petendo gratiam, ne eo die nos
labi sinat, præcipue in ea peccata, ad quæ su-
mus procliuiores, dicendo Pater, & Ave, &
Credo, &c.

Secundum est, aliquantum temporis
quietè se colligendo (quod noctu antè so-
mnium opportunè fieri solet) examinare seip-
sum quotidie considerando beneficia ac-
cepta à Deo, & mala reddita: petendo ve-
niam, & proponendo emendationem, di-
cendo etiam Pater, & Ave, & Credo, Salue,
&c. (si placet) Psalmum Qui habitat.

Tertium, crebrò confiteri sacramentali-
ter, quod multorum remediotorum instar
est, alia pleraque complectitur. Ex his, quæ
proponi debeant poenitenti, discretio con-
fessarii dictabit. Quædam autem, quæ vi-
dentur magis oportuna, magis inculcanda
sunt, vt in memoria retineantur. Et si prom-
ptitudo voluntatis ad consilium capiendum
in aliquo cerneretur, sed obliuio timeretur,
dici posset, vt scriberet, vel rediret tempore
magis v. tuo, vt id dictatum acciperet.

Simplicioribus, pauca & facilia ad in-
telligendum, retinendum, & exercendum
proponantur. Vt manè, ter dicere, Pater &
Aue, contra malas cogitationes, verba &

Quæ pro-
ponenda
simplici-
oribus

38 DIRECTORIVM

opera, & semel Symbolum Apostolorum quod si nesciunt, reprehendendi sunt, & exhortandi, ut discant. Noctu totidem aut plura, gratias agendo de beneficiis, & petendo veniam & custodiam, proposita emendatione. Et moneudi sunt, ne in corde consentiant malis cogitationibus, & etiam ut crebro confiteantur.

Peccatorum radicem re-
scindenda,

Quia tamen ferè accidit, ut peccata multam, vel certè paucas habeant radices, diligenter ex effectibus obseruet eas confessarius & securim admoveat propriorum remediolorum (de quibus infra) excitet maxime poenitentem ad conflictum cum uno vel duobus defectibus (ex quibus ferè alij ducunt originem) per renouationem propositi, & examen particulare quotidianum ad eum applicatum, & alia remedia, quae magno & perseveranti animo sunt exercenda.

Remedia contra reciduum.
Primum

Contra reciduum, narrat Gerson Cellarius, hoc remedio usum fuisse doctorem quendam, ut scilicet, quinque ad septem iungeret habito consensu. Primum ut quandocunque accideret tale peccatum, ille cui accidit, teneretur ieiunare die sequenti in pane & aqua. Secundum, ut ce-

tum

CONFESS.

39

tum numerum Psalmorum diceret. Tertium, ut aliquid sibi charum, vel certè pecuniam daret, iuxta facultatem. Quartum, ut teneretur intra triduum post peccatum confiteri. Imminentis enim huius poenitentiae timor, fragilem voluntatem iuvare posset, & à peccato retardare. Quintum erat, veli-
 ceter succumbens tentationi, consentiret peccato, aliquas orationes tamen prius diceret genibus flexis, si forte mi'ereretur Deus. Haec autem remedia non tantum ut vitia proponat Confessarius: sed nitatur poenitentibus persuadere: cogere enim nec potest, nec expedit. Ille idem Doctor in gravibus, primo in lapsu, tolerabilem iniungebat poenitentiam: sed in memoriam habitae gratiae, aliquid leue, ut Pater & Ave, vel aliquid simile, quod quotidie diceret, iniungebat, ita ut posset reficere quovis die, quae alio omisisset.

Tertium.
Quartum.
Quintum.

Contra reciduum peccati gravioris.

A pueris etiam exigebat promissionem, non tamen iuramentum nec votum, ut cauerent à quibusdam prohibèis ferio ne alius fieret prima occasio peccati, & ne transiret in speciem graviolem, & suadens ne fugerent bonos confessarios, piam conversationem, &lectionem, &c.

A pueris non tamen iuramentum nec votum, ut cauerent à quibusdam prohibèis ferio ne alius fieret prima occasio peccati, & ne transiret in speciem graviolem, & suadens ne fugerent bonos confessarios, piam conversationem, &lectionem, &c.

C 4

*Quomodo iunctur penitens à Confessario
ad gratiæ augmentum.*

TERTIUS Sacramenti huius fructus
ac finis est, augmentum gratiæ &
virtutum: ad quod disponit confessarius in-
struendo, & exhortando.

Primum, ad bonum usum gratiæ accepto-
tuendo sollicitè omnimodam puritatem,
insistendo bonis operibus pro talenti acce-
pti ratione, & iis præcipuè, quæ charitate in
Deum & proximum commendantur: grati-
um etiam se exhibendo bonorum omnium
auctori, per memoriam beneficiorum, &
gratum actionem, & laudem.

Secundò, ut se idoneos, & quasi vasa est-
pacia, ad nouam gratiam percipiendam
constituant, Rectitudine intentionis, qua
omnia bona, & perfectionem ipsam suam,
non propter se tantum optent, sed ad proxi-
morum auxilium & Dei honorem referant.
Latitudine desiderij vehementis, continuo,
vincti, insatiabilis, efficacia ad utendum me-
diis omnibus, quæ ad gratiæ incrementum
disponunt: Profunditate humilitatis, sem-
per quod sibi deest intuendo, sibi omnino
diffidendo, & omnem amorem proprium
abnegando.

Tertiò,

Tertiò, ut ea instrumenta bene exerceat,
quibus aquam gratiæ, intellectus & affectus
noster haurire solet: talia sunt lectio, audi-
tio verbi Dei, meditatio, oratio (maximè
mental) & usus Sacramentorum, confes-
sionis & communionis.

Quartò, Fontes ipsi, unde haurire gra-
tiam oportet, ostendendi sunt penitentibus:
ac primò quidem, excitanda est eorum do-
norio ad angelos & sanctos, præcipuè ad
matrem gratiæ Mariam: deinde exhortan-
di omnes sunt ad quærendas & imploran-
das orationes seruorum Dei qui adhuc vi-
uunt, & ut bonorum operum ipsorum par-
ticipes fieri student.

Sed quia vberior est secundus fons Chri-
sti mediatoris, admonendi sunt, ut ab eo
frequentissimè hauriant, ipsum intuendo,
vel virtutum exemplar, ut qui nobis prome-
ruit, ut qui vult, & potest augere gratiam
omnem, unde ad id inuitat, dicendo, Perfecti
estote, &c.

Vberimus verò omnium est tertius fons,
unde ad alios aqua gratiæ derivatur, scili-
cet, Diuina opulencia, bonitas, amor, & cæ-
tera, quæ spem excitant in Deum.

Quia tamen (ut sæpè monere oportet)

Tertiò,
Quæ ad
gratiam
assequen-
dam com-
ferant.

Quartò,

Matth. 7.

Non omnes
omnia,
sed cap-
tus per
pauca &
extremo
tandem
loco dicere
oportebit.

ratio ha-
benda.

Statu
consilio
rū aptissi-
mus ad
gratiam
impetrā-
dam.

Dexteritas in eo
filiis
statu pae-
nitenti
imponē-
do.

non omnes omnium capaces sunt, prudenti
confessarius videat, ut proportionata cuius-
que dispositioni vel capiti proponat, ad gra-
tiae augmentum.

Et quidem modo praedicto in quouis
statu fideles iuuari possunt. Iam licet dubium
non sit, quin status consiliorum sit aprior ad
gratiae augmentum, quam praceptorum
(unde dicitur status perfectionis) in iis qui
ad eum vocantur, non tamen expedit per-
nitentes statim ad id stimulare, ne idoneos
quidem: quia multi eo magis refugiant,
quò magis sibi persuaderi id sentiunt.

Securum est tamen huiusmodi homi-
nes ad perfectiora, & saluti viciniora (ut
paulò ante dictum est) trahere: & cum
dexteritate de inspirationibus Dei interro-
gare, circa perfectiorem statum vitae assu-
mendum: & si sentiunt in se aliquas, ne sur-
di sint ad vocationem Domini: si verò non
ut separatos offerant Deo ad omnia, quae
ipsi gratissima futura sint: & si commodè
fieri posset, ad exercitia spiritualia essent in-
ducendi: vel prout essent dispositi ad optima
quaeque impellendi. Si tamen animaduertat
Sacerdos confitentem sic dispositum, ut
expedire iudicet, ad consiliorum viam eum
induc-

inducere, occasionem elabi de manibus
non sinat: vel ad colloquium extra confes-
sionem inuitet. Et haec de fine Sacramenti
confessionis dicta sint. Iam de absolutione
pauca & extremo tandem loco dicere o-
portebit.

DE CONFESSARII CVRA CIRCA ABSOLUTIONEM.

CAPVT IIII.

VXTA Concilium Florenti-
num, forma absolutionis (ut
dictum est) consistit in his ver-
bis: Ego te absoluo, vel (quod
idem est) te absoluo &c. Reliqua sunt de
decetia, tam impositio manus super caput,
quam verba ante, & post absolutionem vti-
tata, sed omitti non debent.

Absolu-
tionis
forma.

In reconciliationibus breuibz satis est
dicere: Dominus noster Iesus Christus te
absoluat: & ego auctoritate ipsius, mihi li-
cet indigno concessa, ab'oluo te, in primis,
ab omni vinculo excommunicationis, sus-
pensionis & interdicti in quantum pos-
sum, & indiges: Deinde ego te absoluo ab

44 DIRECTORIUM

omnibus peccatis tuis in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti, Amen. De suspensione non est facienda mentio, cum poenitens nullum ordinem habet.

In confessionibus plenioribus, postquam dixerit poenitens, Ideo precor beatissimam Virginem Mariam, &c. & te patrem orate pro me, & peto absolutionem, & poenitentiam: dictis quæ dicenda iudicauerit, & iuncta poenitentia, Sacerdos dicit. Misereatur tui omnipotens Deus, & dimittis peccatis tuis perducatur te ad vitam æternam. Deinde manum super caput poenitentis elevans dicit: Dominus noster &c. usque. Ego te absolvo &c. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. Deinde manum removens subdit. Passio Domini nostri Iesu Christi, & merita beatæ Mariæ semper virginis, & omnium Sanctorum, quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium viæ æternæ, Amen.

Collatio de futuro, in absolutione, vel si poenitentiam egeris, ego te absolvo: Credere enim oportet poenitenti, qui dicit se id velle: sed possit dicere qui dubitat an dederit

CONFESS.

45

dederit absolutionem. Si non es absolutus, ego te absolvo. Non enim bis eadem in confessione debet de eisdem dari absolutio, licet possit reiterari, quoties quis confitetur.

Prius terea quamvis non constet quod incurrerit, debet ad cautelam præmitti absolutio excommunicationis, &c. absolutioni peccatorum. Quod si etiam in irregularitatem quis incidit, aut incidisse dubitatur (super qua confessarius habet auctoritatem dispensandi) sic dicere potest: Absolvo te imprimis ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti in quantum possum & indiges, & dispenso tecum super irregularitate, si quam incurristi, vel quam incurristi, propter hoc & illud, & habilito te ad actus legitimos: deinde te absolvo ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Illis qui ob iustitij violatum, vel propter notoriam offensam excommunicati sunt, criminosis etiam hominibus, ut incendiariis, mutilantibus, manifestis raptoribus, vel violatoribus Ecclesiarum, manifestis usurariis, & sacrilegis, non debet ab-

Nota.

De iisdem non potest bis eadem dari absolutio.

Absolutio ab excommunicatione, absolutioni peccatorum præmittenda.

Quid est irregularitas poenitentis incidit.

Quibus in casibus non sit absolvendus poenitens ab excu-

luto dari, nisi satisfaciatur parti, vel dent cautionem pignoratitiam vel fideiussoriam: hoc si præstare nequeant, iurent saltem, se cum primum possint satisfacturos. In magnis autem criminibus, qualia sunt reorum, qui excommunicantur ob offensam notoriam, & incendiarios, etiam peti debet iuramentum de non committendis ijs, propter quæ incurrunt excommunicationem, & de stando mandatis Ecclesiæ.

Absolutio Si quis fuerit per iudicem excommunicatus & denunciatus, remittendus est ad eum, ut absolvatur in foro exteriori: quamvis in foro conscientie possit absolvi per aliquem habentem facultates, quæ nonnullis religionibus sunt concessæ, cum satisfactione vel consensu partis: quod si pars contradicat, qui paratus est facere, quod in ipso est, absolvi potest in hoc foro conscientie.

In mortis articulo Cum necessitas extrema urget, id est, cum mors ferè solet accidere, quilibet Sacerdos ab omnibus peccatis & censuris potest quemvis absolvere: sed si periculum evaserit poenitens, præsentare se debet ei, qui superior est, propter censuras

suras non tamen iterare confessionem. In publicis excommunicationibus publicis, cum solemniter danda est absolutio, servari debent, quæ de ea dicuntur. Mortui etiam absolvi possunt ab excommunicatione; quod valet, ut quis sepeliatur in loco sacro, & pro eo orationes fiant, &c. Et hæc de absolutio, quæ forma & complementum est huius Sacramenti, sufficiant.

In publicis excommunicationibus publicis, cum solemniter danda est absolutio, servari debent, quæ de ea dicuntur. Mortui etiam absolvi possunt ab excommunicatione; quæ forma & complementum est huius Sacramenti, sufficiant.

IN APPENDICES DIRECTORII PRÆFATIO.

VM superius de dissolutione poenitentis, ac deinde, de vitæ emendatione inuanda, ageretur: de interrogatorio, & de proprijs remedijs peccatorum, aliquid promissum est, quod iam præstare oportebit. Et quia inter Quadragesimam, quæ ad satisfactionem pertinent, sum quæ vel in primis restitutio necessaria est; sequuntur promissus exercitatorum consolatur, adiciemus. Postremo de vinculis, vel venturis

48 DIRECTORIUM

ecclesiasticis, excommunicationis, suspensionis, & interdicti, cessionis à diuinis, ac nota irregularitatis, quod confessorio latere esse videbitur, breuiter perstringemus.

Interrogatorium.

DVplex subditur interrogatorium alterum est paulò fufius, ad eorum precipue confessiones accommodatum, quod opera confessorij magis egēt, ut cognoscant, vel redigant in memoriam sua peccata, & quia connexa sunt valde, quæ in octauo nono, & decimo præcepto præcipiuntur, cum iis, quæ in quinto, sexto & septimo, ad septem prima præcepta, interrogatorium restringitur (ad quæ bona ex parte etiam reliqua peccata reducuntur) causa breuitatis, & ordinis: ut Primò de cogitationibus. Secundò, de verbis. Tertiò de operibus. Quartò de omissionibus interrogatio fit circa præcepta. Quia tamen aliqua ex septem peccatis capitalibus, non videbantur tam facile ad septem præcepta reducti, eorum tria seorsim tractantur: quædam deinde, ad certos status hominum accommodata, subdumur: non tamen omnia peccata, sed quæ in confessionibus ferè locum habent, persequimur.

Ordo in
Interroga
tio feru
qua.

CONFESS.

49

*Circa primum præceptum: Dominum Deum
unum adora bis, & illi soli seruis.*

Circa cogitationes.

Primò interroget de iis, quæ circa fidem accidunt: ubi peccat, qui non credit, ut infidelis, hereticus, dubius in fide, qui curiosè scrutatur, & disputat de articulis fidei, tanquam qui velit solam credere, quod ratione probatur: qui non sentit de Deo, & de diuinis piè, ut debet. Deinde de iis, quæ contra spem. Hic peccat qui desperat de consequenda beatitudine, vel mediis ad eam, scilicet de venia peccatorum, de emendatione vite, & virtute consequenda, & exercenda in bonis operibus: & vice versa, qui sine poenitentia, veniam consequi præsumit, vel differt in senectutem aut mortem, emendationem. Demum de iis quæ contra charitatem, ubi peccat qui nimium afficitur ad temporalia: qui timore mundano Deum offendere, vel non ei seruire statuit: qui non recta iniectione seruit Deo, sed propter præmium, aut timorem, aut laudem humanam, ut vltimum finem sine quo non ei seruiret: qui horrorem quædam habet, aut odium, ad diuina.

Circa
charita-
tem.

Verbo
peccatur
primò
Apostasia.
Secundò
blasphemia
Tertiò,
falsa. vel
prophana
sacris
immiscendo.
Quartò,
demonestinuocando.
Quintò,
murmuratione
Dei.
Idololatia.
Incantationes &
fortileg.
Orationes
superstitiosae.
Tentare
Deum.
Ingratè

Circa verba.

Progrediendo ad verba, peccat qui negauit fidem verbo, aut signo, quamuis non mente: qui blasphemauit Deum, vel sanctos: aut eum iniuria, membra eorum indecenter nominauit: qui falsum aliquid inferuit in cultu Ecclesiastico, vel ei adiunxit turpes cantilenas, verbo vel organo: qui inuocauit Dæmones explicite, vel implicite, vel habuit pactum aut familiaritatem cum eis. Qui murmurat contra Deum, quia non concedit, quæ veller, vt sanitatem, &c. quasi non iuste, vel quasi crudeliter cum ipso agat.

Circa opera.

Qui adorauit aliud, quàm Deum lætæ Huc pertinet si ad Iudæorum, vel infidelium caeremonias rediit: si facit incantationes, aut diuinationes superstitiosæ, per astra, somnia, auguria vel sortes: si habet secundum scriptas orationes superstitiosas, quod adueritur ex characteribus, & obseruatione varia numerorum, & temporum, & huiusmodi: qui Deum tentauit, miracula expectando, cum non sunt necessaria, neglecto præsidio secundarum causarum, quibus iuari possit: qui malè & ingratiè vitur do-

nis Dei, Deum offendendo.

Circa omissiones.

Qui timore obloquitur, &c. omittit deb. cum Dei cultum: qui non orat, nec alia facit, ad honorem Dei necessaria: qui nescit necessaria ad salutem, & profectum: vt decem præcepta legis, quinque hęc estis, Credo & Pater noster, &c.

Circa secundum, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

Circa verba.

Peccat, qui in iuramento assertorio, per Deum, Sanctos, fidem Dei &c. sceleratè affirmat falsum: vel dubitans an sit falsum, sceleratè nesciens esse verum, quod iurat: qui in promissorio iurat, non intendens seruare: qui iurauit facere, quod peccatū est: vel non facere, quod bonum: qui iurauit temerè, irriterent, per iocum, & demum sine causa, qui vouit rem illicitam, vel licitam, sed propter malum finem.

Circa omissiones.

Qui quod iuramento promissit, sua cul-

51
se Deo
præbere
Diuini
cultus,
vel ora-
tionis q-
mittis.

Iuramē-
tum al.
seruatiū.
Iuramē-
tum pro
missoriū
Iuramē-
tum te-
meratū,
&
sine cau-
sa.
Votum.

52 DIRECTORIUM

Promissa non adimpleuit: qui non satisfecit voci cui tenetur.

Circa tertium, Memento ut diem Sabbathi sanctifices: sub quo serè præcepta Ecclesiæ.

**Resord
violatio**

Praeterquam quod omne peccatum, in festis commissum, grauius efficitur: contra hoc præceptum propriè peccat, si violauit festa, per opera seruilia, vel prohibita

ab Ecclesiâ, vel id fieri mandauit: si Sacramenta malè percepit vel administrauit, si licet in peccato mortali, vel in excommunicatione: si abusus est sacramentis, vel rebus sacramentalibus: si excommunicatus ingessit se diuinis: si cum excommunicatis participauit extra calicis concessos: si suspensus, aut irregularis, aut interdictus, ingessit se prohibitis: si violauit Ecclesiâ, vel cimiterium, semine, vel sanguine: si immunitatem loci Ecclesiastici, per sacrilegium, vel violentiam aliquem inde extrahendo, vel prohiberi ibi exerceendo, & deum ir-reuerenter se habendo: si fecit iniuriam reliquis, vel imaginibus sanctorum, vel irreuerenter sese habuit ad res sacras: si percussit,

CONFESS.

53

fit, aut vim intulit, vel vestigalia, & prohibita exegit à personis Ecclesiasticis: si peccatum carnis, post votum castitatis, vel ordinem sacrum, commisit.

Rerum sacrarum irreuerentia
Personarum Ecclesiasticarum percussio & vestigalium ex-
actio.
Missæ, Ieiuniorum, Decimarum, Confirmationis, Confessio.
Communicatio, Prædicationis, Officiis.

Circa omissiones.

Si sacrificium Missæ sine rationabili causa omisit, vel irreuerenter audiuit, confabulando, aut aliquid non honestè agendo. Si non ieiunauit, cum teneretur, aut cibis vetitis usus est: si decimas debitas non soluit: si sacramentum confirmationis neglexit pro se aut pro suis: si non est confessus debito tempore, & modo, præcipuè si in iis deficiat propter quæ est iteranda confessio: si non communicauit, aut non bene, id est, in peccato mortali, vel non ieiunus: si neglexit uel ad prædicationes: si non dixit officium ad quod tenebatur, vel vagabatur mète ex proposito illud dicens, vel sic occupabat se, ut non posset auêdere, vel non expressit integre dictiones.

Communicatio, Prædicationis, Officiis.

Circa quartum, Honora patrem tuum, &c.

Circa cogitationes.

Primò, qui parentum mortem aut superiorum optat, ob hereditatem, vel

Peruersa fiducia.

54 INTERROGATOR.

quamuis aliam causam: qui nimio amore ad parentes afficitur: qui impatiens est, & inadgnabundus, vel irreuerens cum eis.

Circa verba.

Qui duris verbis eos offendunt praesentes, vel eis detrahunt absentibus.

Circa opera.

Qui eosdem parentes, & superiores, aut coniugem, aut liberos, aut familiam male tractauit: qui male subditis imperat, & eorum male gubernat.

Circa omissiones.

Qui parentes non honorauit, vel eis non subuenit in necessitatibus, qui eorum consolationem negligunt, aut viuendum, & mortuorum suffragia, vel non explent vltimam eorum, a quibus haeredes relinquunt, voluntatem in testamentis expressam. Similiter de iunctis sanguine, patria, ac beneuolis: qui praeteritis, principibus, dominis temporalibus, & in dignitate constitutis non praestant obseruantiam, & subiectionem quam debent: qui ex contemptu, vel in rebus maioris momenti non obediunt quibus debent. Si statutis, & legibus, quibus subiacet, non obtemperauit, immo rebellis.

DIRECT. CONFESS. 55

bellis fuit. Hic de ingratitude, contemendo, vel non agnoscendo, vel obliuiscendo beneficium, vel benefactorem, non habendo animum retribuendi, vel reddendo malum pro bono: Qui non tolerauit infirmitatem proximorum. Hic & de inhumanitate in pauperes, si habens superflua ad decentiam status, non subleuauit eorum inopiam, vel constitutis in extrema necessitate non subuenit: si superflua ad necessitatem naturae, licet non ad decentiam status, ei suppetebant.

Circa quintum, Non occides: sub quo etiam: quibus nocuumtum in personam & famam proximi prohibetur.

Circa cogitationes.

Interroget primo de odio, quo mortem, vulnera, infamiam, &c. aliorum desiderauit: deinde de ira & impatientia, qua mouetur erga alios, optando vindictam, &c. de inuidia, qua gaudet de malo alterius, de let de bono, aegre fert aliorum laudem: de voluntate mala quacunque ex causa, qua deliberat aliorum malum, in anima, corpore vel honore voluit, &c. cetera de iudicio

Ingratitudo.

Côpassio superflua retinens.

Odiu.

Ira, quod ad alios.

Inuidia, peruersa voluntas.

Iudiciu.

remera-
rarius
Suspicio
nes.
tra, quò
ad se

remerario quo damnat facta vel dicta, vel
animum alterius, & de suspitionibus sine
ratione, & de interpretatione peiorem in
partem: de ira in seipsum, & lux mortis
desiderio, ex mala causa.

De verbis.

Pervar-
sum.
consili-
um, &
hortatio

Menda-
cia in iu-
dicio.

Menda-
cium
extra iu-
dicium.

Aliorum
detractio
Contume-
lia &c.

Progradiendo ulterius, interroga de
verbis ad malum proximi tendenti-
bus, vt de consilio vel exhortatione ad
malum aliquod inferendum proximis.
De mendacijs in iudicio, tam testis, si fal-
sum testimonium dixit, quàm accusato-
ris, si calumniatus est, vel iudicis, rei, aduo-
cati, procuratoris, si mentiti sunt in aliquo
loquendo, vel tacendo verum, vel sophis-
ticè non ad mentem iudicis dicendo. De
mendacijs etiam extra iudicium, in da-
mnum animæ vel corporis, vel famæ: quæ
pernitiosa dicuntur. Hic de detractio-
ne aliorum, dicendo vel audiendo libenter
falsa omnino, vel ex parte, vel sine neces-
sitate præcipuè si cum intentione infamiæ
inferendæ, vel si res gravissimæ asserun-
tur. Præterea de contumelia, libus, irri-
sionibus, maledictionibus vel malis im-
precationibus, & susurracionibus, quibus
odium

odium vel inimicitia huius in illum exci-
tatur, vel alitur de clamore, exprobratio-
ne defectuum, minis. Adde his, aliquem
laudare de opere, quod peccatum est, vel
id approbare, quod adulatorum est. Adde
detractionem sui, nocendo famæ propriæ,
sive causa rationi consentanea.

Cicera opera.

Peto de occisione, vulnere, percussio-
ne, vinculis, tormentis, exilio contra ius-
ticiam: si tenuit infantem in lecto cum
periculo suffocationis: si procurauerit steri-
lilitatem, vel abortum ante viuificatum
fecum, vel post: si conciliauit, vel fouis-
it inimicitias: si fecit vel iuit ad bellum iniu-
stum, scienter, vel ad id, de cuius aequitate
non constabat, sua sponte, nõ ad actus su-
perioris mandato excusante. Hic de si-
multatibus, rixis, seditionibus. Præterea
de punitione infantis, grauius aut leuius
quàm meretur, vel malo animo, vel con-
tra legum dispositionem. Huc reducitur
peccatum quo quis exemplo præbet scan-
dalum: comitatur, vel iuuat alios ad mala,
honorum mores corrumpit trahendo ad
dissolutionem, vel impediendo eorum bo-

Assenta-
tio.

Detra-
ctio sui.

Order,
precus-
sio &c.
Periculū
suffoca-
tionis.
Abortus
Inimici-
tias fo-
mentum
Bellum
iniustu.
Simulta-
tes &
rixæ.
Infantis
punitio.
Scandali
Alios ad
malu iu-
uare.

58 DIRECT. CONFESS.

Mortem si con-
fiscere,
vel acce-
lerare.
na, reuocāda ab his quæ sunt pietatis, pe-
irritationes; quique doctrinam peruersam
docet; & demum qui ad quoduis pec-
catum alios inducit, & etiam quo quis libe-
mortem accelerat, per crapulam, aut alia
illicita, aut percutit seipsum ex ira, aut fa-
cit contra conscientiam, quod putat vel
de quo dabitur, quod sit peccatum, aut sit
peccandi periculis exponit.

Circa omissiones.

Alios in
periculis
non ad-
iuuare.
Veniam
petere,
vel pe-
ccatis
condo-
nare.
Delin-
quentes
non cor-
ripere.
Cum non adiuuant aliquem in periculis
animæ aut corporis si possunt: cū non
defendunt famam proximi iniuste diffama-
mati; cum nolunt reconciliari his, quos
offenderunt, veniam petendo, vel poscēti-
bus veniam condonare, & remittere of-
fensionem ex animo recusent: imò sub-
trahunt communia beneficia, cum delin-
quentes non admonent & corripunt, et
oportet præsertim si eis ex officio incumbit.

*Circa sextum, Non mœchaberis; ad quod re-
fertur nonum, Non concupiscai uxorem
proximitui.*

Circa cogitationes.

In cogi-
tationi-
bus
De cogitationibus venereorū & de
derijs morosis, præcipue si cum de
liberati

INTERROGATOR.

59

Liberatione, in omnibus modis libidinis
mox attingendis.

Circa verba.

De progressu eorum ad verba inhonesti
dicta, vel audita, ad hunc finē, vel quo-
vis modo. Hic de literis aut nuncijs, &c.

Circa opera.

Demum de opere, ut de aspectibus in-
honestis, nutibus, munusculis, ornatu ad
malum finem placendi ordinato: de acti-
bus ipsius inhonestis, ut osculis, tactibus im-
pudicis, de quibus agens cum coniugatis
illud duraxat inquire, an his tactibus peri-
culo pollutionis se exposuerint ceteros
admoneri, mortale in eis peccatum ad-
mitti. Demum inquire de peccato car-
nis consummato, cum solutis, vel coniugatis,
vel consanguineis, & affinis, vel
consecratis ordine, aut voto, aut postquā
ipse ordine aut voto castitatis se deuinxit,
vel contra naturæ ordinē per molliciem
in seipso, vel per nefanda peccata cū alijs.

Circa omissiones.

Omissione verò peccatur, non reddendo
debitum coniugi, se nō armando contra
tentationes carnis, nec occasiones re-
mouendo eius peccati.

morem
quid præ-
cipue ob-
seruādū.

Inhonesti-
sta.

Coniuga-
ti de his
quomodo
interro-
gandi.
In peccatis
carnis
personarum
circa
cum illa
ob-
seruanda.
Contra
naturam

Debi-
tum con-
iugale.
Occasio-

60 DIRECTORIVM

*Circa septimum, Non furaberis, cui adiungitur
decimum, Non concupisces rem proximi.*

Circa cogitationes.

Affectus habendi insatiabilis: sollicitudo inquieta in acquirendis rebus temporalibus: cupiditas bonorum ecclesiasticorum vel aliorum etiam per vias non licitas: voluntas inordinata accipiendi, vel retinendi aliena.

Circa verba.

Hinc fit progressus ad verba, & peccatum per mendacia in iudicio, & extra, ad damnum proximi in rebus pertinentia, & per quaevis alia verba quae ad hoc faciunt.

Circa opera.

Si furatus est, & quantum: si iniuste acquisiuit, ut per simoniam, vel ex naufragio, vel per fraudem in emendo vel vendendo: circa rem aut eius substantiam, aut qualitatem, aut quantitatem, aut precium: si contractus viuarios, vel societates & cambia non iuste exercuit: si rapuit per vim aliena, vel sua à quieto possessore, cum aliter recuperare posset: si usus est adulterina moneta, licet ab aliis deceptus: si inuenta non restituit, quae non habentur pro derelictis: si fraude in usu usus est: si damnum intulit

CONFESS.

61

intulit rebus proximis: si usurpauit bonum commune: si imposuit, vel exegit vectigalia indebita: si alius operam suam locando, fideliter non operatur: si ut egeus mendicauit, cum non egeret. Adde profusionem, vel prodigalitatem, quae extremum alterius, auariciae contrarium est.

Non egenus mendicans.

Circa omissiones.

Hic de tenacitate, thesaurizando quod aliis communicatum oportuit, ut si possideatur ponis quam possideat bona, & si non restituat quae debet.

Diuitiarum affectus.
Propria supfluitas exillimatio.

De superbia.

Circa cogitationes.

Peccat, qui existimauit bonum quod habet, ex se habere, vel à Deo quidem, sed propriis meritis: qui vel arrogat sibi quod non habet, aut amplius quam habet: si aliis despectus singularis voluit apparere: si regere tulit reprehensionem, nec fateri voluit culpam quam fateri tenebatur. Adde praesumptionem, obstinationem, imperentiam, curiositatem in addiscendis quae non oportet: nolle subicere suum iudicium superiorum: nimis effecti prosperis, nimis virtutis suae confidere, ac proinde pericula peccati non timere.

62 INTERROGATOR.

Circa verba.

Si pettinax, si impugnator veritatis suo
si gloriatur non ut oportet, præcipue de pec-
cato defendit suos errores, vel excusat adu-
iactantiam.

Circa opera.

Ambi-
tio in ho-
noribus,
& præla-
tionibus
queren-
dis.

De ambitione, querendo honores, &
prælationes, &c. usurpando in locis vel se-
dibus honorem qui non eis conuenit: exco-
dendo in vestimentis, aut comitatu.

Circa omissiones.

Gratias agere de beneficiis cõtemnẽdo.

Regula.

Quibus
modis
peccatur
gula.

Si solliciti sunt de preparatione, si ante
tempus, si crebrò, si auidẽ, si multum, si ni-
mia cum voluptate comedant, aut bibant.

De aecidia.

Circa cogitationes.

Bonoru
operum
fastidium.
Mors
qua ra-
tione ap-
petenda.

Fastidium bonorum operum, deiectione
animi ex aduersis, parui pendere in se do-
na Dei, cogitationes vagæ & otiosæ, præci-
puè in orando, tedium præsentis vitæ nõ es-
piis causis, sed quòd non succedant ex voto
omnia, nolle natum esse.

Circa verba.

Verba
otiosa.

De multis otiosè dictis.

DIRECT. CONFESS.

63

Circa opera.

Ob tempus malè contritum, vagis dis-
cussibus, ludis, & otio.

Circa omissionem.

Ob pusillanimitatem, qua ex animi de-
iectione suam salutem, & media ad eam
negligunt, qua malum in miseria manere,
quam laborare: qua se retrahunt à magnis
operibus, quibus pares sunt: qua famam bo-
nam sibi ereptam recuperare (quamvis cõ-
tra Dei honorem, vel in aliorum incommo-
dum id cedat) negligunt. Huc pertinet
procrastinatio & tarditas inchoandi emen-
dationem, & bona opera: inconsummatio
ceptorum bonorum operum: desilire à
propositis bonis: non excutere tentationes,
& cetera. De aliis capitalibus satis dictum
est in præceptis.

Pusilla-
nimitas.

Procras-
tinatio
ac pro-
crastina
inconsu-
mmatio.

INTERROGATO- RIVM BREVIUS IN carmen redactum, me- morix causa.

Circa primum præceptum.

Corde vel ore negas errorem aut schismate ductum,
Ancep, blasphemus, qui tentat, qui malè culior,

Circa

64 DIRECT. CONFESS.

Quisq. superstitio gravat, aut cū demone pacis
Desperans, male confidens, mundique timorē,
Recta sinus, propria ignorans præcepta salutis,
Terrenū harenū nimium, ac diuinā perosus.

Circa secundum præceptum.

Qui violat promissa Deo, quicq. asserit audas
Iurando falsa aut temerē, quicq. improba res
Iuravit, ve alios nec ad id traxisse recetur.

Circa tertium præceptum, sub quo
præcepta Ecclesiæ.

Quicquid operor vetitū, nisi & ieiunia linquo
Non persoluo preces, velitis me immisceo sacra
Cum teneor non acce lo loca polluo sacra,
Sacratas violo res, personamq. profanus.

Circa quartum præceptum.

Nō venior, nō morigeror, non adiuvō patrem
Coniunctisq. pueri foueo, aut humanus exco
Cui teneor parere, & quem obsequare recuso,
Proque bonis sepe ingratus contraria reddo.

Circa quintum præceptum, sub quo &
octauum complectitur.

Ex odio mortem, vel corporis infero damna.
Quero inimicitias, pugnas, iniuriasq. bella,
Invidéo, accuso falsè, male detraho fame,
Vindictam iratus meditor, convicia, rixas.
Ad peccata alium induco, me sponte periculis
Offero, me cado impatiens, mortemve peropto.

INTERROGATOR. 65

Circa sextum præceptum, sub
quo novum.

Extra coniugium Veneri qui cedit iniquæ,
Asterius violare thorum qui mente paratus,
Qui loquitur lasciva, animo qui turpia versat,
Per visus, nutus, tactus male tendit ad adulter
Ad scelus, incestū admittit cum sanguine iuncta.
Cumque intacta viro stuprum, Christiq. dicat,
Sacrilegus violat, scelera his adiunge nefanda.

Circa septimum præceptum, cui adiungi-
tur decimum.

Rem cupio alterius, damnum fero fraude, rapina,
Vulpo, aut teneo, non sum satiabilis, opto
Perfariatque nefas ditari: usurat, malique
Contractus, & lucra placet inhonesti: propinqui
Actior in damnum: male ludo sumq. profusus.

De superbia.

Non accepta Deo refero bona: vel mea certe
Ob merita accepisse recor: sepe arrogo quæ in me
Non sunt: aut certe videor præcellere cunctis,
Ambitione tumens, verum impugnare paratus,
Atque obstinatus proprium defendere sensum,
Nec solitus proprias vlla in re agnoscere culpas
Iudico, contemno, detraho risq. hominūque,
Scire volo & sacre ægredior superantia vires,
Peccandi haud timeo freius virtute pericla.

De Acedia.

*Non bene ago, sed & alia dolent, me a duersa
repente*

*Deiciunt, & dona Dei mihi tradita temno:
Virtutisque labor grauius est, magis otia pigram
Delectant, refugit mens ardua: sapē vagatur:
Spiritus le bonum tacet curare: remissus
Aut bona quæ teneor, diuina exhorreo iussa.*

De Gula.

*Sollicitus paro lautitias, & tempus edendi
Præuenio, vetitis, crebro cupideque nimis quæ
Delector: ventri demum omnem deferro cultum.*

De aliis capitalibus dictum est in
præceptis.

QVÆDAM DE STATIBVS
VARIIS ET PRIMO DE
dominiis temporalibus.

PRIMO de dominio iniuste quæsit.
Secundò, si exigunt collectas, vel vecti-
galia indebita, vel instituta propter aliquid,
quod non sit, vt propter securitatem viarū,
quæ non sunt securæ. Tertiò si dant, officia
exactio, h's de quib' præsumitur quod e' in iniuriales,
76

vel iniusti. Quartò, si sciunt maleficia, &
possunt prohibere, & nō prohibet. Quintò,
si nimis graui subditos, rerum acceptorum
cōditione inspecta. Sextò, si usurpāt quæ sunt
communitatis, quæ cum fructibus tenentur.
Sic de his quæ sunt particularium viuorum
vel mortuorum. Septimò, si seruitia perso-
narum vel iumentorum indebita exigunt.
Octauò, si permittunt mala, vt usura, quas
non oportuit. Nonò, si parte ius petente, ta-
men condonant offensam, &c.

De Episcopis.

PRIMO, renuere prælatutam iniun-
ctam à superiore per præceptum, si im-
pedimentum vel ipse vel prælatu potest
remouere: nec requiritur vt sciat se suffi-
cientem, sed vt non constet de opposito. Po-
test tamen petere absolutionem ab officio,
si videt animas commissas non proficere
suo vel ipsarum defectu, vel per alium me-
lius gubernari posse. Secundò, gregem de-
serere personaliter, si videat quod subditorū
salus exigit pastorem præsentiam, & alio-
qui non residere, præterquam in casibus, &
tempore à Concilio Tridentino expressis.
Tertiò, non quærere defectus subditorum

Officia
quib' co-
tereunda.
Malefi-
ciorum
prohibi-
tio. Sub-
ditorum
grauamē
Usurpa-
tio rerū
commu-
niū, vel
particu-
larium.
Seruitia
indebitē
exacta.
Usurarū
permis-
sis. Iusti-
tia. Præla-
tura quā
do recu-
sando.
Quid
cum ani-
mæ præ-
lato co-
missæ nō
profici-
unt
Residen-
dentia.

vt corrigantur, quando fama, vel quod mouere merito debeat, ad eius aures veniunt. Quarto, dare auctoritatem non Episcopis, in his quæ propriè pertinent ad officium episcopale, vt ordinare, chrysmare, &c. potest tamen committere, quæ pertinent ad dignitatem (præter insignia) vt iudicare de clericis, & quæ sunt iurisdictionis. Quinto, conferre ordines indignis, & Ecclesiastica beneficia. Sexto, consecrare non virgines vt virgines, Septimo, si non interfint diuino officio saltem dominicis diebus. Octauo, si non visitant, non inquirunt, & prouident vt debent. Nonò, si non instituunt prædicatores in Ecclesia cathedrali potentes opere & sermone, & alibi, vbì tenentur. Decimò, si non celebrant synodum omni anno, admonendo clericos, legendo constitutiones, &c. Vndecimò, si non prouideant de idoneis ministris, vicario, assessore, notario. Duodecimò, si negligant executionem legatorum, ad se deuolutorum. Decimotertio, si non faciunt chryisma singulis annis. Decimoquarto, si non dispensant redditus suos, & pauperibus, & Ecclesiæ, vt debent. Decimoquinto, si negligunt vt magistri instituantur ad docendum oportuna. Decimò,

mosextò, si negligant pascere oues sibi creditas. Ex his autem, in his quæ sunt mala secundum se, peccatur mortaliter, vt confutando ordines indignis in his verò quæ sunt mala propter aliud, id est, mala quæ inde oriuntur, iudicanda sunt tam graua quam est bonum, quo oues priuantur, & malum quod sequitur. Decimoseptimo, permittere notarium petere salarium ab ordinandis: posset tamen aliquid accipere pro labore, dummodo Episcopus non participet in lucro. Decimooctauo, contemnere obseruationem canonum. Decimonono, per ignorantiam tantam vt decem præcepta, articulos fidei, virtutes, & vitia in generali, & sacramenta nesciat: nam & periurus est, respondendo in ordinatione quod sciat noui & vetus testamentum. Vigesimo, de simonia in ordinibus, &c.

De peccatis iudicium.

EX quinque peccatis contra ius diuinum, Primum est, iudicium iniustum. Secundum est, iudicium temerarium, ex non sufficientibus ad iudicium. Tertium est, usurparum, quando, personam vel opus non subditum iudicat. Quartum, iniusta remissio.

Legatorum ex cunctis
Christiatis confessionibus
redditorum dispensationem magistri
Ouium cura.
Quæ ex supradictis sunt peccata mortalia quæ non ab ordinandis nihil recipiendi.
Canonis obseruat
Simonia in ordinibus.
Contra ius diuinum.
Iudiciū iniustum.
Temerarium.

usurpari
pena re
missio in
iusta.
Bibliop.
iustitia
negatio
vel dilat.
Quae in-
ducit ad
praedicta
Contra-
tus posi-
tium.
Causa in
iusta nō
defendē-
da.
Causa iu-
sticie exa-
minanda.
Causae in
iusti. vbi
ignosci-
tur mani-
festanda
clienti.
Studii.
Clienti
instruē.
vt verita-
tem fa-
ciatur.

sio poenae, quae graue peccatum esse so-
let, licet in pecuniariam commutetur.
Quintum, negatio, seu dilatio iustitiae, praesertim poenae: & tenetur de expensis & damnis illorum, quibus negatur vel differtur iustitia. Annexae peccata sunt innumera, quae, scilicet, inducunt ad praedicta, vt odium, ambitio, timor mundanus, &c. Circa ius posituum, tot peccata, quot prohibita transgrediuntur, ipsi dicant, & nominatim de acceptione donorum.

De aduocato & procuratore.

Primò, assumens causam, quam nouit esse iniustam, defendendam, licet caput ali-
quod iustum prosequatur. Secundò, nolens scrutari an causa sit iusta, vel iniusta. Tertiò, prosequi causam, quam intelligit in ipsa tractatione iniustam, licet à principio putauerit iustam, & id tacere clienti. Quarto, non studere ad defendendam causam assumptam, quāto, instruere clientem, vt dicat falsum, aut dolosè. Sextò, exigere, ab eo plus quam debet. Septimò, nolle defendere in causa iusta pauperē, cum appareat alius qui id faciat, si pauper opprimi creditur sine eius auxilio.

De notariis.

Primo, de petitorio. Secundò, de falsis instrumentis. Tertiò, de occultatis instrumentis, aut laceratis. Quarto, de facto instrumento illicito, vt usurarum quas notant, &c.

De matrimonio iunctis.

Primo, si sine tantum voluptatis actum matrimonialem exerceant, & modo non conueniente ad generationem, praecipue si extra vas &c. Secundò si in dispositione menstruum, vel cum vxor est grauidā, si cum periculo abortus, vel grauis damni id sit. Tertiò, si debitum negatur, nisi in periculo vitae, vel aegritudinis notabilis: vel cum petens, per fornicationem ius amisit. Quarto, si in loco sacro vel publico exerceatur. Quinto, vi coniugio ante benedictionem sponsae. Sexto, si qui petit, votum habet castitatis simplex. Septimo, si cum vxore adultera publica vir commiscetur. Octauo, si matrimonium sit clandestinum. Nono, si nuptiae sunt tempore interdicto, quo ad benedictionem, & adductionem sponsae & celebritatem conuiuij. vel si cum super sua vanitate. Decimo, si excommunicatus, vel in mortali, contraxit matrimonium.

iuslum.
pauperes
gratis
defendi.
Notario
rum pec-
cata &c.

Quis si-
nis in a-
ctum matr.
vitadus.
Quo re-
pore sit
ab usu
matrim.
abstinen-
dum.
Debitū
matrim.
quando
denega-
re licet.
Quo in
loco ex-
erceat
possit.
Votū ca-
sticatis
& debiti pe-
titione
impedit
Vxori a-
dult. cō-
misceat

Undecimo, si cum personis coniunctis sanguine, vel affinitate in gradibus vetitis, vel in alio casu prohibito: sed tantum quare de impedimentis, de quibus est præsumptio. Duodecimo, si non prouidit familie de necessariis. Tertio decimo si exacerbauerit verbis vel factis coniugem, aut nimis zelotypus, vel remissus in cura fuit. Quattodecimo, de vxore, si inobediens, contentiosa, inculta, negligens in cura domus, si non sequitur domicilium viri, nisi trahat ad peccatum.

De sacerdotibus, & aliis clericis.

Primò, si quis accepit ordinem simoniaco, vel à simoniaco Episcopo, vel ante legitimam ætatem, vel in peccato mortali, vel excommunicatus, irregularis, aut suspensus erat. Secundo, si iis censuris irritatus, vel in mortali ordinem exequatur. Tertio, si non portauit tonsuram & habitum. Quarto si negotia secularia exercuit, ludos, choreas, &c. Quinto, si officium ordinis sine debitis ornamentis exercuit. Sexto, si omisit horas canonicas, vel eas dicendo exercet opera manualia, aut voluntarie vagatur, aut non integrè pronuntiat tonsuram.

Septi-

Septimo, de simonia in sacramentis, vel aliter in beneficiis, &c. Octauo, si omisit debitam materiam, vel formam vel ritum in sacramentis. & interrogantur in specie rudiores, an sciant formam Baptismi, Eucharistie, & necessariorum sacramentorum. Nono, si non confessus de mortali celebratus habens confessarium, vel non dictis matutinis, si non ieiunus, si non communicauit, si tenuit immundos calices, si non curat attentionem, si non bene custodit ne aliquid cadat in terram, si post pollutionem ex causa mortali celebravit, si dixit missam ad maleficia. Decimo, si non celebravit saltem in magnis solemnitatibus, vel plures eodem die missas (præterquam in die Natalis Domini) dixit sine licentia. Undecimo, si absoluit quem non poterat, si reuelauit confessionem, & nimis festinauit in audiendis confessionibus, si non consuluit peritiores in dubiis, si poenitentiam male iniunxit, si interrogat quæ non debet. Duodecimò, si prædicat mendacium, vel curiosa, vel iocosa, vel indulgentias indiscretas, vel simoniacæ, vel ob gloriam, vel sine licentia. Decimotertio, si familiariter habuit cum mulieribus, vel inhonestè eas aspexit. Decimo-

Negotia Ordinis cadentia horæ canonice quomodo recitanda. Simonia Sacramentorum collatio. Celebratum mortali, vel non ieiunè &c. Quoties celebrandum. Circa confessionem notanda. Quo ad prædicat. Mulierum familiaritas fugienda. Redditi vniuersitatis mala dispensatio.

quarto, in his qui habent redditus Ecclesiasticos de male eorum dispensatione.

De religiosis.

Primò, de ingressu, si per simoniam. Secundo, de intentione non bona, ut non laborandi, &c. quæ rectificari potest. Tertiò, si reticuit impedimenta, ut infinitates &c. Quarto, si habes votum Religionis ætioris, non habuit dispensationem ante ingressum laxioris. Quintò, si mentiendo, vel reticendo aspernitatem, inducunt alios ad ingressum, vel auertunt à melioribus. Sextò, de non obseruata castitate, paupertate, vel obedientia superioris, aut constitutionum. Septimò, circa officium, si non fecit quod tenebatur. Octauo, de mala electione Prælati, vel inordinato affectu ad quamvis personam. Nono, si in visitatione Prælatorum non reuelauit dicenda. Decimo de ceremoniis principalioribus, ut esu carniū prohibitio, &c. Undecimo, si tempus otio, vel inutilibus operibus mundanis consumpsit. Duodecimo de dissolutione, murmure, impatientia, negligentia in orando pro aliis, ac se preparando ad sacramenta, &c. Tertiodecimo, de amore consanguineorum, &c.

affectu

affectu ad temporalia, & locutione de rebus secularibus. Quartodecimò, de dimisso habitu.

De Doctoribus.

Primo, si doctores, qui legunt medicinarum, vel leges, admittant scienter Religiosos, vel sacerdotes, vel quosunque in dignitate constitutos clericos: & qui legunt alias scientias, etiam Theologiam, si admittant religiosos sine licetia suorum prælatorum, vel habitu dimisso. Secundo, si habens salarium vel beneficium sufficiens, exigit à discipulis, præcipue pauperibus, aliquid: oblata potest accipere idoneus. Tertiò, si magisterium requirit, vel recipit valde ignorans, vel alios admittit (& in theologia videtur mortale Antonino) vel quærit gradus ad malos fines. Quarto, si docuit publicè factas scripturas ac Theologiam existens in mortali. Quinto, si scientiis prohibitis studuit, vel eas legit. Sexto, si non adhibuit diligentiam, ut discipuli proficerent in moribus & scientia. Septimo, si iuramentum vniuersitatis non impleuit. Octauo, de tactantia, detractioe, invidia aliorum professorum. Nono, si ab illis scholasticos ad se traxit, aut sectas nutriuit.

Dissolutio, murmur, &c. Consanguineorum affectus.

habitus dimissio.

Qui nã ad lect. admittendi, & qui non.

A discipulis nil recipiend.

Aliquando Magisterium recipere, & alios admittente.

Sacra scriptura in peccato mort. non explicanda. Scientiis prohibitis studere.

De scholasticis.

Primo, si non obediunt Magistris, in quibus tententur. Secundo, si fixantur interesse. Tertio, si Magistrum minus apertum elegerint ex causa iniusta. Quarto, de illis ieiuniis, missa, sacramentis. Quinto, si contendunt contra veritatem. Sexto, si superbiunt ex scientia. Septimo, si malum finem intendunt. Octavo, si negligentes sunt in studio. Nono, si nimis intendunt libris turpibus.

De mercatoribus & artificibus.

Primo, de cambiis iniustis. Secundo, de variis vitiis palliatis modis, ut si minoris emittit propter anticipatam solutionem, negligenter vel plus iusto vendidit, propter expectationem temporis, vel emit agrum cum pacto de retrouendendo minoris medietate iusti pretij, vel certe minoris multo quam iustum sit, ita ut non sit ibi vera emptio & venditio, quae si esset, iniustus esset, sed non usurarius contractus. Tertio, si ad indeles ferrura vel arma portarunt, sine licentia Papae, vel cum ea si in praedictum Christianorum id cederit, licet tunc in excommunicationem non inderent.

Quar-

Quarto, de monopolis, si conueniant cum aliis ne vendant, nisi aliquo pretio maiori quam sit aequum. Quinto, si mutant spera do lucrum ex mutuo. Sexto, si fraudantur vestigalia, & gabelas iustas. Septimo, si dederunt falsas monetas scientes, vel diminutas pro bonis. Octavo, si quis in societate cum aliis non fideliter se habuit, occulta lucra sibi retinens. Nono, si emit res fixatas, vel raptas. Decimo, si periuriis & mendaciis usus est vendendo, & cetera. Undecimo, si negotiatur diebus festis sine necessitate, emendo, vendendo, ratiocinia faciendo, nisi ad modicum tempus. Duodecimo, si mediator fuit malorum contrahuum. Tertiodecimo, si artem habet cuius opus est tantum ad peccatum, ut idolatratu dimittere: si ferè ad peccatum, ut qui taxillos facit vel facum, istos exhortari oportet, ut dimittant artem, & omnino inungere, ne vendant his quos sciunt malè vlturos. Quartodecimo, de dolo in mensuris, &c. Quintodecimo, si non ieiunauit, dum posset moderando laborem.

De medico.

Primo, ante cognitam aegritudinē temerè curando, vel dum tentat & explo-

Vestigalium de fraudat. Moneta rō falsitas.

Societas emptio. Perituri & mendacia.

Diebus festis nō negotiandum.

Malorū mediator.

Artis opus considerandum.

Dolus circa mēsuras, ieiuniū.

Quibus modis

78 DIRECT. CONFESS.

ante co-
gnitum
morbum
peccet
medicus
Quibus
post co-
gnitum.
Salus cor-
poris a-
nimæ sa-
luti post
ponenda.

rat morbum adhibendo periculosa. Secundo, post cognitum morbum, temerè eadem curando, dum negligit studere, aut visitare, aut consulere, aut mutare sententiam, vocando potius in dubium rectam curationem alterius. Tertio, si medicinam incertam in periculum vitæ experitur. Quarto, si consulant quid facere contra salutem animæ, aut non monent, ut aduocent medicos animarum, cum opus est.

De pueris.

Primò, de mendaciis, periuriis, votis impleris. Secundò, de omissione Missæ, confessionis & communionis. Tertio, de irreuerentia Patris, vel Magistri. Quarto, de verbis turpibus, contumeliis, detractionibus, rixis. Sextò, de carnalibus à lōgè (nondiscant qui incorrupti sunt) interrogantur, maximè puellæ.

Decarna
lib. pue-
ri cautè
interro-
gandi.

DE PROPRIIS REMEDIIS peccatorum.

Primò, consideratio propriæ vilitatis, & defectuum animæ, & corporis, & exteriorum. Secundò, obseruare meliores se, & præcipuè Christum, qui nos ad sui-

mita-

INTERROGATOR. 79

mitationem hortatur dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, &c. Tertio, animaduertere superborum seruinnè, & ignominiam, qui à dignitate filiorum Dei decidunt, & sunt demonis abiecta mancipia, qui rex est super omnes filios superbiæ. Quarto, versari cum humilibus ac modestis. Quintò, in vestitu, domo, atque omnibus operationibus externis, quantum decorum status cuiusque fert, sese dimittere.

Matt. 23.
Superbo-
rum mi-
sera con-
ditio.

Contra vanam gloriam.

Primò, sua abscondere. Secundò, ad defectus proprios mentem reflectere. Tertio, honorem & laudem oblatam statim offerre Deo, auctori totius boni.

Contra auaritiam.

Primò, efficacissimum remedium, omnia relinquere. Secundò, animaduertere magnis opibus non magis satiat animi, quam exiguis, ac proinde minuendam esse cupiditatem potius, quam diuitias cumulandas. Tertio, considerare omnia breui esse relinquenda, nisi quæ præmissa per manus pauperum fuerint. Quarto, cogitare quanta fuerit Christi paupertas, & sanctorum qui illum sunt imitati. Quintò,

Animus
exiguus
potius;
quàm
magnis
saturatur
opibus.
Quæ pau-
per exo-
gatur in
causâ præ-
mittun-
tur.

80 DIRECT. CONFESS.

March. confidere Deo, qui passeruculos alit, & dicitur
Quarite primum regnum Dei, & iustitiam
eius, & cetera adiciuntur vobis. Sexto, re-
cedere à societate auarorum: & cum illis
agere, qui temporalia negligunt. Septimo,
imitari celestes diuitias, & bona illa infini-
ta, certa, iucundissima, & semper duratura.

Contra luxuriam.

Primò, fugere conspectum, & multo
magis familiaritatem eam, quæ ad libi-
dinem inflammat. Secundò, recedere à con-
uictu illorum, qui suo exemplo ad libidinem
excitant. Tertiò, odium fugere, & honestis
exercitiis semper vacare. Quarto, non mu-
tare corpus delicatè, sed potius amare abso-
lumentiam, maxime à viris fortioribus, &
cibus calidioribus. Quintò, repellere statim
malas cogitationes, & sensus custodire. Sex-
tò, dolorem aliquem voluntarium assumere,
re, præsertim virginitate carnis tentatione.

Contra iram propriam.

Iniuria
non pa-
tientem.
sed in-
ferentem
lædit,

Primò, parare se ad verba & actus, quæ
solent ad iram incitare, patienter tole-
randa. Secundò, intelligere, patienti non noc-
cere iniuriam, sed potius interire: & quan-
tum iniuriarum pro nobis Christus passus
sit.

INTERROGATOR. 81

fit, cui referemus gratiam tantorum bene-
ficiorum, si patienter iniuriâ sustinebimus. *Patientia
gratias
Christo
referi-
mus,*
Tertiò, conuertat se ad aliud quippiam a-
gendum, mentem diuertens ab iniuria.
Quartò, saltem linguam & manus com-
primat, & accensam iram in pectore ex-
tinguat.

Contra iram alterius.

Primò, mollis sermo frangit iram, du-
rus furorem suscitatur. Secundò, tace, vel de-
recte ab irati conspectu. *Prou. 15,*

Contra inuidiam.

Primò, non amare terrena. Secundò, co-
gitare quam sit inutilis inuidia, quæ tantum
confert ad peccandum, & inuidi cruciatum.
Tertiò, quam sit inhonesta, cum vel sangui-
nem teneamur effundere pro nostris proxi-
mis, si res postulauerit. Quarto, id expen-
des, si alius careret bono quod tu illi inui-
das, non ideo tu melius haberes: si igitur
inuidia nihil tibi conducit, nec ad tempora-
lia, nec ad famam, nec ad virtutem, & ani-
mam cruciat, & à Deo auertit, quare non
illam abicies? Quintò, cogita quicquid iu-
uat & accendit charitatem fraternam, &c.

Contra odium proprium.

Primò, animaduertere Dei vindictam, qui non dimittit, nisi dimiserimus. Secundò, qui alium odit, sibi plus nocet quàm illi, cum se in statu peccati mortalis constituat Tertiò, ignoscere tandem aliquando debemus, si petire nolumus in sempiternum. Melius est ergo citò ignoscere, & periculum euadere, ne etiam sine merito vitæ transigatur, & vt Christo in ea placeamus.

Contra odium alterius.

Primò, benefacere. Secundò, inuolueri. Tertiò, submittere sese.

Contra gulam.

Primò, remouere quæ possunt gulam irritare, qualis est ciborum suauitas, varietas & condimenta. Secundò, considerare bestiarum hanc esse voluptatem potius quàm hominum, quæ intellectû obfuscat, bona desideria extinguit, vitam reddit breuiorem: imò animalia bruta non plus indulgent cibo, quàm necessitas postulat. Tertiò, præcedens deliberatio multum cõferti.

Contra acediam.

Primò, crebra beneficiorum Dei recordatio quæ amorem excitat. Secundò, victoriam mortem, quæ bene opetandi temporis aufert.

aufert, meminisse. Tertiò, pœnarum & premiorum cogitatio. Quartò, deditos oves regere, & sectari diligentes.

Remedia vniuersalia.

Primò, summum & vniuersale remediũ ad omnia vitia extirpanda, & infer edas virtutes est, frequens oratio cum fiducia. Secundò, frequens confessio, & quæ statim cum in aliquod lapsus fueris peccatum, fieri debeat Tertiò, frequens sumptio Eucharistiæ. Quartò, fugere improborum, & sectari bonorum societatem. Quintò, lectio piorum auctorum, & sacre Scripturæ præcipuè. Sextò, meditatio passionis Christi. Septimò, considerare vitam sanctorum. Octauò, præsentiam Diuinæ maiestatis & Angelorum. Nonò, mortem certam. Decimò, iusticiam diuinam per exempla illorum, quos puniuit. Vndecimò, futurum iudicium. Duodecimò, pœnam damnatorũ. Decimotertiò, gaudium & felicitatem Paradisi.

Quomodo his armis vtendum ad vitia superanda.

Primò, ab affectibus, id est, peccatis inuestigare oportet radicem, vnde cetera vitia pullulant. Vnum enim ar-

Quod
alium
bi plus
quam al
seri no
cet.

Ciborũ
volu-
ptas, be-
stiarũ est
potius
quàm
hominũ
Gulæ in
cõmo-
dicas.

Benefi-
ciorũ re-
corda-
tione a-
mor ex-
citur.

Radix
peccato-
rum præ-
cedens

84 DIRECT. CONFES.S.

alterum soler esse viciunt duntaxat, præcipuum in vnoquoque homine, quod reliqua generat, quo sublato, etiam illa quæ ab eo oriebantur interibunt. Secundò, memoria tenere remedia contra illud, vt cum opus fuerit adhibeantur. Tertiò, cum vno aut altero, peculiari diligentia pugnabis (et si omnia in genere odio habeas necesse est) donec illud abstuleris, aut ita debilitaueris, vt vel non repugnet, vel faciliè comprimitur. Contra hunc hostem crebrò renouandum est propositum, ac uenda ira in illum propriisque armis cum eo pugnandum est: adhibenda sunt etiam remedia communia, & circa id examen, conscientie quotidianum versetur. Nam si hodie vnum aggregariis, crastino die alterum, nullum tandem superabis. Quartò, necessaria est animi magnitudo, ad incundum certamen, & victoriam sperandam, licet ardua & operosa futura sit. Certum victoriæ signum est, victoriam magnanimiter sperare. Quintò, perseverantia in certando opus est, nec desistere animum oportet, licet milles cadat: surge ergo & pugna. Victus est ille solus qui armis & voluntate pugnandi abiectus, se aduersario turpiter dedit. Et licet profectus

Bonum propositum crebrò renouandum

Certum victoriæ signum.

Victus quisnam dicendus.

DE RESTITVTIONE 85

Aut aliquandiu minimè cernatur, nō ideo nihil profecti. Nam vt horologii vmbra progressam videmus, progredientem non cernimus: & segetes creuisse apparet, non apparet crescere: ita virtutem crescentem, quoniam minimis constat augmentis, non faciliè videas, sed tandem longiori intervallo creuisse videas: sed & labor ille pugnandi, humilitas, & patientia, sustinenti non exiguus est profectus.

Appositione similis, dines,

DE RESTITVTIONE.

INTER ea, quorum confessio necessaria est cognitio, vel in primis Restitutio est: per quam satis sit pro re ablata, vel damno, vel iniuria. Est autem contentibus necessaria, quia sicut accipere alienum, ita & tenere iniusto Domino mortale est. Quæ sunt obseruanda circa restitutionem, his duobus versibus adnotantur.

Quis aut, quid, quantum, vel ubi, quo tempore, quomodo

Ordine restitutio sic pie lector habe.

Restitutionis cognitio, tum confessio, tum penitentia necessaria. Quæ circa restitutionem obseruanda.

Præterea tamen intelligendum est, cum loquimur de restitutione rei alienæ acceptæ, nomen

Acceptio nomen

tam de acceptione iniustæ, vt ex rapina, &c. quàm de retentione non iusta, vt ex mutuo (quæ breuitatis gratia sub acceptionis nomine comprehenditur) nos loqui.

Quis debeat restituere.

Acceptor in iusta.

Tenetur restituere, quicumque fuit causa iniustæ acceptionis: & si multi fuerint causa, omnes tenentur. Decem autem modis iniustæ acceptionis causa esse quis potest, qui his versibus continentur.

Restituat capiens aliena, eiusque minister.

lusu, consilium, consensus, lausque, comitque.

Qui rapit mutui non obstat, non manifestans.

Capiens per se, & eius minister.

Primus ergo est, qui per se exequitur, siue proprio motu & lucro; siue alieno, vt minister usurarij, qui contractus facit ex auctoritate Domini delegata, & vulnerans ex Domini sui mandato. Secundus est, iu-

Iubens.

bens, qui tenetur, quòd ex sua iussione sequuta est actio iniusta: Aut ratum habens quod ipsius nomine factum est, impedit restitutionem. Tertius est, consulens efficaciter: ita vt ex consilio tali moueatur quis ad perpetuandum actionem iniustam, si effectus securus fuerit. Quartus est, consentiens

Consulens. Consentiens.

Non cuius consensu non loqueretur actus: se-

CUS

tus si sine tali consensu fuisset securus. Quintus est, adulator, quando ex laudatione & adulatione, tanquam ex causa vel concussa sequitur effectus. Sextus est, particeps

Adulator.

malæ actionis, vt comes, mediator, vel qui alteri in crimine participat, quando est causa iniustæ acceptionis. Septimus est, receptor talium. Est enim causa maleficij,

Particeps.

præbendo eis securitatem, & custodiâ prædæ: vnde fures animosius & securius furantur. Secus si non receperit tales vt furarentur. Octauus est, mutus, id est, qui potest &

Receptor.

debet loqui, reprehendendo, mandando, & huiusmodi, & non facit. Nonus non obstat, id est, non impediens actionem iniustam, quam potest, & debet impedire: sicut quibus incumbit ex officio. Decimus, non manifestans inuaforem malæ actionis, quando potest & tenetur: vt testis in iudicio vocatus, & custodes vinearum, & huiusmodi, qui tenentur ad damna, quæ proximus patitur ex defectu manifestationis, quatenus

Mutus.

Non obstat.

non manifestare causa fuit damni. Et quod in his tribus casibus dicitur, qui potest, & debet, intelligunt aliqui Doctores obligationem restitutionis solum de his, quibus

Non manifestans.

Non manifestans.

ex officio incumbit.

Quantū
quibet
ex supra
dictis res-
tituere
teneatur

Quilibet ex supradictis, quando sequitur est damnum, tenetur in solidum restituere id, cuius fuit causa vel concausa, siue si pars, siue totum. Si verò alij restituerint pro parte sua, teneantur tantum pro reliquo satisfacere damnum perpeffo. Quod si qui principales fuerint in damno dando, ceterosque induxerunt, totum restituissent, reliqui ad nullam restitutionem tenerentur.

Cui debet fieri restitutio.

Quid, cū Distinctione opus est. Si restitutio fit ex Domino rei solare aliena, quæ apud aliquem reperitur, scitur, facit, fa communiter restitui debet ei, cui debetur, ciendū, (si sciatur) scilicet domino rei, siue sit Ecclesiasticus, siue laicus. Sed si esset prelati dissipator bonorum Ecclesie, deberet Ecclesie restitui, habito (si fieri potest) superioris consensu.

Quid, cū Si nescitur Dominus rei, vel ad ipsum nescitur, non potest esse accessus, vel non sine periculo & scandalo, restituatur Christo omnibus vel, &c. Domino, dādo pauperibus: postquam expeditum fuerit quantum satis sit, si sperabatur fieri posse, ut Domino restituatur.

Quid, cū Si restitutio fit ex iniusta acceptione, acceptio quando etiam datio est prohibita (ut cum ordi-

vel dato
est
iniusta.

ordinis sacri administrator recipit pecuniam, &c.) restitutio non fit danti, sed ei in cuius iniuriam pecunia data est, siue sit Ecclesia, siue homo aliquis, vel certe Christo omnium hered.

Si ex sola acceptione iniusta oritur obligatio restitutionis, nec datio iniusta fuit, ut in viura, debet restitui damnicato, ita ut concurrent ista duo simul, iniusta acceptio, & damnum, quod sequatur ex iniusta acceptione. Vnde qui pignus furatur à mercatore, eidem mercatori debet re-

stituere: posset tamen in foro conscientie Domino pignoris restituere, dummodo mercator damnum non patitur. Similiter si rem furatam quis furetur, Domino restituat, sed far intelligat se non teneri ad restituendum amplius.

Si persona, cui fieri debet restitutio, est mortua, dabitur heredibus: si ignoratur, facta inquisitione debita, dabitur Christo in suis pauperibus. Si distat, & faciliter ac fideliter ad eum mitti possit, si res est magni valoris, debet ad Dominum mitti, expensis & damno detinentis iniuste: Si non potest transniri, & res est parui valoris, posset dari eius propinquis, vel pauperi

Quid, cū
acceptio
est iniusta,
& datio iusta.

Nota.

Cui restit-
tuendum,
cū quis
rem furatam
furtipit.
Quid faci-
endum
cum per-
sona, cui
debet res-
titui, est
mortua.
Quid cū
distat.

Quid. cō
a quo re
cessit vsu
rarius.

conuobio, arbitrio boni viri, cum pacto, vt
ueniente Domino eidem restitatur, si res
seruari possit. Si vsurarius ijs qui à loco v
suræ recesserunt, velit restituere vsuras,
expensis ipsorum potest minere: si ipse
met vsurarius recessit suis mittet expen
sis.

Vel qui
vsuras
accepē
runt.

Quando
licet illi
cuius res
est nō re
stituere.

Quid fa
ciendum
cū causā
acceptio
nis est
prohibi
ta, non
autem
acceptio

Bona in
certa quo
modo res
stitu
enda.

Inuenta
que dñm
non ha
bent.

Non semper rei debet restitui illi, cuius
est vel à quo accepta est, quando scilicet ei
est damosa, vt ensis furioso, &c. sed po
test is seruari heredibus.

Si prohibetur causa tantum, non ac
ceptio, vt in turpi lucro meretricio, &c.
non necesse est restituere, nisi interue
nerit fraus vel illicita extorsio, vel accep
tuus est ab eo, qui alienare non potest:
debet tamen consuli illis, vt dent paupe
ribus: similiter de acquisitis per ludum.

Bona incerta restitutioni obnoxia, quā
do non potest inueniri Dominus facta
diligenti inquisitione, denur pauperibus,
arbitrio illius qui habet, vel confessoris.

Inuenta, quæ nunquam habuerunt
Dominum, vel cuius non extat memoria,
vel qui non cu ar de ijs, sunt inuenientis.

Si habuerunt, vel habent Dominum, re
stituenda sunt Domino rei. Si facta di
ligenti

ligenti inquisitione non inuenitur Do
minus, possunt dari pauperibus, vel reti
neri ab inuētore paupere, delicta con
fessoris.

Inuenit
que fra
bent do
minum.

De thesauro cuius Dominus nescit,
si inuenitur in proprio fundo totus est in
uentoris: si in alieno inuenitur casu, me
dieras vna erit Domini fundi, altera in
uentoris, secundum Thomam. Si studio
se querendo inuenitur, cum licentia Do
mini donantis, quia non vult ipse quere
re, totus est inuentoris. Si querit contra
vel præter voluntatem Domini, totus erit
Domini. Si sciendo thesaurum esse in sua
do, emitur fundus, videtur totus thesau
rus esse euentis. Conuendo autem, Nota
qua thesauri inuēti principibus referan
tur, non obligat in conscientia, iuxta Do
ctorum quorundam sententias. Si ta
men alicubi lex, aut consuetudo rationi
consona aliud suaderet, eius esset habenda
ratio.

De the
sauro in
uenito
quid fa
ciendum.

Nota.

Quid red lendum.

R Edendæ sunt res, & damna. Si res Res eadm
x. fiat, ipsa restituatur, nisi peri- extat ipse

restituendum
dicitur
&c.
Vel equi
ualens, cui
non extat.
Res alie
na, siue
bona, siue
mala siue
possidea
tur, sem
per resti
tuenda.

Quicumque habet rem alienam, tene
tur illi restituere, cuius est, siue habeat bon
na fide siue non. Quod si habuit bona fi
de, ut si emit equum, credens esse venden
tis, qui tamen non erat, si iam vendidit,
teneatur restituere id, quo factus est locu
pletior ex tali re, & non plus. Si donatum
accepisset, & vendidisset, totum pretium
deberet restituere. Si vero habet apud se
teneatur restituere; cuiam non habito pre
cio ab eo, cuius res est: habet tamen a clon
nem contra venditorem rei alienae. Quod
si mala fide emit rem alienam, cupiditate
lucris, teneatur restituere rem illam si ha
ber, vel æquivalens, si non habet, & lucrum
quod ex ea acquisiuit, & licet furtivè au
feratur ab eo, non liberatur à restitutione.

Nota.

Nota.
Res alie
na in do
mini
grām ac
cepta
quod re
stituenda.

Nota.

Quod si Dominus non invenitur, dabit
pauperibus, quod remanebat supra pretium
& expensas.

Impe

Impediens aliquem à consecutione
cuiuscunque boni liciti, ad nihil tenetur.
Si iniuste impedit eum qui erat conse
cutus, tenetur ad æquale: si propè erat ut
alleguaretur, tenetur ad arbitrium boni
hominis. Sic etiam impediens aliquem
ab officio quod iuste exequitur, ut rusti
cum ab opere, & huiusmodi, nisi secun
dum rationem faciat, tenetur restituere,
ad arbitrium boni hominis.

Impedientes creditorem modo illici
to, ne possit exigere à debitore, ut libera
do eum à carcere, vel alio modo iniusto,
rem ne
debitum
exigat,
quomo
do, &c.
Quomo
do resti
tuenda. cū
res alie
na perit
in manu
illius.
qui est
in culpa.
&c.

Cedens bonis propter inopiam, si ve
netur ad pinguiorem fortunam, tenetur
in conscientia restituere, quod debet.
In damnis vite, membrorum, sanitatis,
Cedens
bonis an
teneatur
restituere.

libertatis, honoris, famæ, virginitatis, fructuum, damni emergentis, lucri cessantis & huiusmodi, pro damnis restitui licet, ut optime potest, ad arbitrium boni hominis.

Qui virginem seducendo, aut per vim deflorauit, eam ducere in uxorem tenetur, vel arbitrio boni viri ei satisfacere. Quod si promissit se eam ducturum, tenetur docere, nisi magnam inde scandalum vel notabilem infamiam sequeretur. Quod si vel ipsa nubere, vel pater eam tradere nolle tenebitur arbitrio boni viri satisfacere. Si autem volentem deflorasset, non tenetur satisfacere; minus etiam in uxorem ducere.

Nota.

Quantum debet restitui.

SI quantitas rei vel damni sit certa, tantundem restituetur: si incerta, ut in iniurijs &c. quantum bonus & prudens homo iudicabit, consideratis circumstantijs singularibus, rei, temporis, loci, & personarum, & huiusmodi.

Posseffor bonæ fidei, si antequam currat præscriptio, aduertit rem quam possidet,

det, non esset suam: in conscientia tenetur restituere rem integram, & fructus, in quibus est factus dñor: nisi hos possiderit bona fide tribus annis; sicut etiam tenetur restituere rem ipsam & damnum, & fructus perceptos tempore malæ fidei: deductis expensis factis gratis colligentium, & querendorum, & conseruandorum fructuum. Eadem ratio est de eo, qui non soluit legatum per multos annos: tenetur enim fructus etiam perceptos restituere.

Vbi restitutio fieri debeat.

SI restitutio est necessaria, propter rem alienam, quam quis habet bona fidei, fieri debet in loco ubi res habetur.

Si necessaria est restitutio ex iniusta acceptione, restituatur ubi Dominus rei seruatur indemnis: & si quis grauandus est, occupator grauetur qui semper fuit in mora.

De tempore restitutionis.

Tenetur quidem statim restituere, qui debet: includitur enim præce-

Quantitas
posseffor
bonæ fidei
restituere, si
aduertit
&c.
Quantum
posseffor
malæ fidei

Bonæ fidei
posseffor
vbi restituatur
Vbi posseffor
malæ fidei

Statim
restituendum

ptum negatiuum, scilicet nō tenere alienum. Tamen illud statim, sic intellige, vt sit paratus animo ad restituendum, quā cito commodē poteris: quantum verō ad executionem, debet restituere congruo tempore, seruatis debitis circumstantijs.

Tria verō possunt excusare à restitutione statim facienda. Primo, voluntas Domini concedentis dilationem. Secundo, ignorantia rationabilis iuris vel facti. Tertio, impotentia; de qua sex conclusionibus continetur doctorum sententia. Prima est, quod existens quis in extrema necessitate, non habeat nisi necessaria vitæ suæ & suorum, non tenetur restituere statim: quia omnia sunt communia tunc temporis. Secunda est, qui restituendo non posset vivere, secundum decentiam sui status, etiam si Dominus rei, qui non est in tali, vel maiori necessitate, nolit dilationem dare, non tenetur statim restituere; debet tamen cauere, ne expensas faciat non necessarias, alioqui non excusaretur secundum rationem. Tertia est, quando restitutio est in damnum corporis, vel animæ Domini, si statim fiat, non debet fieri statim. Quarta, si idem redun-

Statim.
quod in
do intel-
ligendum

Quæ ex-
citant
ad resti-
tuendum
statim.
Sex cō-
sideranda.
Extrema
necessi-
tas,

Secundus
cōditio.

Damnum
corporis
vel
animæ
Contra
bonum
commu-
ne.

det in damnum, vel sit contra bonū commune. Quinta, si probabiliter futurum est in damnum famæ, vel vitæ, vel animæ ipsius restituentis; vel si ex hoc imminet periculum de aliquo peccato mortali, nō debet fieri, nisi cessante tali periculo; quia hæc maiora sunt damna, quā statim nō restituere. Sexta, si restituere statim, redundat in paruum commodum creditoris, & in magnum damnum debitoris: vt si opus esset artifici debitori, vendere instrumenta artis ex qua viuunt ad restitutionem, non tenetur: quia secundum rationem debet ei dari dilatio. Secus esset si creditor esset in simili casu, quia nemo vt se commoderet, alium debet incommodare: Quod si damnum non esset de proprijs, sed potius quia careret lucro magno, non excusatur à statim restituendo. Nota etiam, quod si damnoſa esset dilatio creditoris, nec statim restitueretur, vt cui taretur huiusmodi magnum incommodum in proprijs, saltem ille indemnus seruari deberet.

Nota præterea, quod confessarij non debent huiusmodi poenitentes absolue-
re, antequā in effectu restituant, si in

bonum
commu-
ne. Da-
mnum
famæ, a-
nimæ
vel cor-
poris v-
triusq.
Paruum
commo-
dū credi-
toris, &
magnum
dānū de-
bitoris,

Nota.

Nota.

Nota bo-

alijs confessionibus absoluti, neglexerunt restituere.

Quod si debitor non potest habere dilationem à creditore, qui non est in necessitate & ipse debitor potest restituere, tunc sine magna incommoditate, tamen non vult, sed paratus est postea restituere, quia credit se non bene posse tunc, potest absolui, si promittat intra certum tempus restituere: quod si potest, & ipse in conscientia scit se tunc posse, & non vult, nullo modo est absolvendus: quia contritum non esse satis apparet.

*De ordine & modo in satisfaciendis
tenendo.*

QUOVI potest omnibus restituere, non necesse habet ordinem servare: sed omnibus statim (ut dictum est) restituere. Si omnibus non potest, prius certa quam incerta restituantur: nisi incertum huiusmodi esset, ut certum sit, quod nunquam fuit eorum creditorum, ut calix huiusmodi enim sine iniuria creditorum pauperibus dari possunt. Inter bona certa, prius restituenda sunt, quæ in propria specie extant, & sunt aliterius: ut de-

Certa prius restituenda. Quando pauperibus.

Quæ in propria specie primi sunt restitueda.

posita, & etiam empta non soluta. Post huiusmodi restitutionem, seruanda sunt statuta, & quod disponit ius civile, si non sit contra naturale: & si variaz sint opiniones, securior est eligenda.

Vfurarius si non habet tot bona, ut possit satisfacere alijs debitis licite contractis, & vfuris: prius debet satisfacere debitis licite contractis; si tamen adfint duæ conditiones, prima, ut non exteat in specie propria res vfuraria, ut pignora (ea enim debent reddi Dominis reddentibus pecuniam) altera, si ex huiusmodi contractibus licitis non fuit factus pauperior, ad soluendas priores vfuras, ut in promissione dotis accideret, pauperior enim redderetur, &c.

Quid faciat vfurarius in restituenda.

Nota.

Si bona incerta sunt, secundum consilium confessarij possunt restitui: qui si viderit in magna miseria debitorem, poterit dispensare, ut sibi retineat, ut pauper Christi; si tamen hoc expedire iudicabit. Si enim crederetur liberior futurus propter hoc ad furtum, non expediret cum eo hac uti misericordia.

Oculca cautè restitui oportet, ne leda-

Bona incerta quomodo restituenda.

In occultis restituendis

fama rati-
o habenda.
Fama
quomodo
restituenda.

Nota.

Cum fama resti-
tui non
potest.
quid a-
gendum
Delibell-
lis diffama-
torijs

Nota.

tur fama: sed publice vsus publicè sunt restituendæ; magis enim recuperatur fama per restitutionem.

Si quis alium via iuris diffamauit iustè, non debet restituere: si iniustè, & falsò, restituat dicendo se falsum dixisse, vel tenuisse verum: si iniustè, sed non falsò (et qui reuelauit peccatum verum) dicendo se iniustè diffamasse aliquem, & malè fecisse talia dicendo. Sed caueat ne mentietur, & attendat, quomodo dicat; ne forte dum restituit, magis infamet: tum enim non debet restituere, nec quando sequitur maioris mali periculum, quàm sit bonum fame consequuturum. Si fama non potest restitui, aliter debet recompensari, & satisfieri de damno secuto ex infamatione, ad boni hominis arbitrium. Eodem modo de libellis diffamatorijs: & ibi debet fieri restitutio, vbi facta est infamatio publicè, vel secretò. Aduertendum est etiam, quod quando infamatoria verba dicta sunt illi, qui poterat prodesse, vel secundum ordinem iuris, vel correctionis fraternæ, vel quando talia non sunt vere diffamatoria, vt sunt reuocalia vel possunt in vtramque partem interpretari, vel non affic-

affirmatiuè dixit, vel quæ alia via publica sunt, non necesse est communiter restitutionem fame facere. Hæc de restitutione ex bonis authoribus collecta sufficiant: iam de censuris ecclesiasticis quædam subiiciuntur.

De Excommunicatione.

PRIUS de quibusdam agetur, quæ faciunt ad cognitionem excommunicationis.

Propositio tri-
mèbris.

Deinde de peccatis excommunicatorum. Demùm de casibus excommunicationis, ad singulos descendendo.

Excommunicatio duplex est; minor, & maior. Minor, exclusio est à participatione sacramentorum, & ab electione passiva; quia inhabilem facit ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum, &c.

Excom-
municatio dupl.
Minor.

Excommunicatio maior separatò est à communione Ecclesiæ quo ad fructum, id est, sacramenta, suffragia generalia, & participationem spiritualium.

Mayor.

Aduertendum est tamen, quòd nisi consummata sit actio, propter quam quis excommunicatur (licet sit incepta) & nisi sit agens ille ipse qui elicit actionem

Ve, quis
excom-
municatio-
nem
incurrat,
actio co-
summata
requiritur.

Nota.

Excom-
muni-
catio non
fulmina-
tur nisi
propter
mortale.

(quamuis impeter) non est excommu-
nicatus: nisi etiam excommunicarentur
dantes consilium, fauorem, &c. & tunc
nisi consequatur talis effectus, non subia-
cent excommunicationi. Præterea cum
excommunicatio nõ feratur, nisi propter
peccatum mortale; qui ea est conscien-
tia, vt meritò sibi persuadeat, quod non
peccauit mortaliter, nunquam incurrat
excommunicationem à iure, quia senten-
tia iuris non est iniusta. Effectus excom-
municationis maioris (vt paulò distin-
ctius explicentur) sunt:

Maloris
excom-
muni-
cationis ef-
fectus.

Primò, priuari fructu & participatio-
ne diuinorum: qualia sunt sacramen-
ta, & interesse officijs Diuinis, etsi non
publicè sint excommunicati. Non ta-
men excluduntur ab ingressu Ecclesiæ,
nec ab audiendo verbo Dei. Secundo,
priuantur participatione honorum ope-
rum Ecclesiæ, & orationum. Terriò, ex-
cluduntur à regno coelorum, si iusta est
excommunicatio; vel etiam si iniusta, &
malè contemnitur. Quarto, excludun-
tur ab actu ordinis cuiuscunque; vnde qui
exequitur, sit irregularis. Quintò, ex-
cluduntur à beneficijs Ecclesiasticis, qua
acc

nec acquirere, nec alijs confectis possunt,
nec de habitis fructus percipere, quam-
diu sunt in mora petendæ absolutionis: &
qui annum perseveraret integrum, suspen-
ctum hæresis se redderet. Sexiò, exclu-
duntur ab ingressu Religionis, nisi prius ab-
solvantur. Septimò, ab electione Canonica,
actiue & passiuè: quod extenditur etiã
ad dignitatē laicam, vt Imperium, & Re-
gnum. Octauò, excluduntur ab execu-
tione officiorum, & vsu iurisdictionis.
Nondè etiam à spirituali potestate exclu-
duntur, vt non possint ordinari, nec ordi-
nare, nisi secreti sint & tolerati: quod et-
iam in octauo effectū & septimo intelli-
ge, quòd ad actiuam electionem attinet.
Decimò, ab omni actu legitimo; vt pro-
curare, instrumenta facere, & ab alijs acti-
bus, in quibus homines communicant, vt
cohabitare, &c. Vadezimò, à sepultura in
loco sacro, &c.

Excommunicatio ab homine lata, licet iniusta, timenda est, & querenda
absolutio, dum non sit nulla: & qui con-
temneret, mortaliter peccaret. Si autem
nulla est, & non seruando illam, non se-
quitur scandalum, nec timenda est, nec

Excom-
muni-
catio licet
iniusta,
timenda.

Excom-
municar-
nulla
uanda
liquan-
do pro-
pter scan-
dalum.

secunda: debet autem casus constare, ex quo sententia sit nulla, vt non timeatur; videlicet quod lata sit à non habente auctoritatem, &c.

In excommunicatione à iure, vel ab homine, non est lata sententia, sed comminatio, cum dicitur, sub pena excommunicationis, &c. Cognoscitur quod sit lata, si sit per verbum præteriti temporis, vt cum dicitur, Sit excommunicatus. Aliqua etiam verba præteritis æquivalent, vt declaratoria, cum dicitur, decernimus excommunicationi subiaccere, & est lata sententia. Quod si verba sunt dispositiua, & sonant in futurum (vt, excommunicentur) non est lata, nisi addatur ipso facto, vel quid aliud, vnde appareat, quod sententia sit lata.

De peccatis excommunicatorum.

EXcommunicatus minori excommunicatione participatiori sacramentorum actiue, vel passiuè.

Excommunicatus maiori excommunicatione, peccat primò & mortaliter, immiscendo se sacramentis, & diuinis officiis

officiis. Secundò, peccat, si communicat cù aliis in actibus Ecclesiasticis: de quibus supra, cum de affectibus diceretur. Tertiò, peccat, immiscendo se actibus humanis. Et communiter prohibita, hoc versu significari solent.

Os, orare, vale communio, mensa, negitur.

Per Os, intellige colloquia, literas, nuntios, munera, oscula amicitia, &c.

Per Orare, intellige sacramenta, orationes publicas, & omnia spiritualia.

Per Vale, salutationem consuetam, verbo vel scripto.

Per Communionem, cohabitare, vel aliquod exercitium commune habere cum excommunicato. Non ita si cohabitaret, sed pro diuerso negotio. Possunt & actus aliqui hic excludi, vt electionis, officij, & sic de aliis.

Per Mensam, simul comedere, & dormire. Tamen huiusmodi peccata, mortalia censeri non debent, si absint contemptus.

De peccatis, quæ ab excommunicatione redundant in alios.

Primò, participare cum excommunicatis in Diuinis. Secundò, admittere ad sepulturam Ecclesiasticam: quod de excommu-

Os.

Orare.

Vale.

Cõmunio.

Mensa.

In communica-
tione cum
excommu-
nicatis
participa-
re in crimine damnato, vel propter quod
quis excommunicatus est, & incurrit excom-
municationem. Quarto: communicare in
humanis actibus prohibitis. Qui tamē par-
ticipant non in contemptum, nec creden-
do, ex tali communione venturam esse sen-
tentiam in contemptum, nec contra præco-
ptoriam prohibitionem superioris factam,
peccant quidem, sed venialiter.

Casus in
quibus
potest
excommu-
nicatis
participa-
re.
Vtile.
Humile.

Casus liciti in communicando extra di-
uina cum excommunicatis, hoc versu cō-
tinentur,

Vtile, lex humile, res ignorata, necesse.

Vtile, utrique parti intelligatur.

Lex, ad matrimonium pertinet.

Humile, ad seruos, filios non emancipa-
tos, aut commensales, famulos, &c.

Res ignorata, ad ignorantiam facti &
iuris extenditur.

Necesse, ad violentiam, & indigentiam
corporalem, & sustentationem ipsius ex-
communicati. Intelligitur etiam necessitas
damni vitandi & spiritualis consilij, metus
etiam cadens in virum constantem.

De casibus excommunicationis.

Excommunicatio minor incurritur, par-
ticipa-

ticipando cum excommunicato publicè &
nominatim, vel ob notoriam infectionem
manus violentæ in Clericum: & ab ea qui-
uis confessarius potest absoluer.

De casibus excommunicationis maio-
ris, breuiter dicitur in duas partes diuiden-
do, scilicet in eos qui reseruantur in Bulla
Cenæ Domini, & in alios omnes vtcunq;
reseruos.

Reseruata in bulla Cenæ Domini.

Primus casus est, in omnes & singulos
hæreticos, & eorum credentes ipsorumque
receptatores, & fautores; & generaliter
quoslibet defensores, ac eorum libros, sci-
ter quomodolibet defendentes.

Necnō schismaticos; & eos, qui se à Ro-
mani Pontificis obedientia pertinaciter sub-
trahere, seu quomodolibet recedere præ-
sumunt.

Secundus, in appellantes à Romano Pō-
tifice ad vniuersale futurū Concilium. Nec-
non in eos, qui auxilium vel fauorem ad
hoc ipsis præstiterint.

Tertius, in Piratas, ac receptatores eo-
rum, & eis auxilium scienter dantes, vel fa-
uorem. Et in rapientes bona naufragantiū.

Minor
excom-
mu, qui-
bus cas-
bus in-
curratur
Cas, qui-
bus ma-
ior exco-
mun. in-
curratur.

Ex bulla
Gregorij
XIII. an-
ni 1578.
1. In hæ-
retic. &
fautores
eor. nec-
nō schis-
maticos.
2. In ap-
pellantes
à Papa ad
futurum
Cōciliū.
3. In Pi-
ratas, &
captores
bona nau-
fragantiū.

Quartus, in imponentes noua pedagia, seu gabellas, & in augentes imposita, prohibitaque exigentes.

Quintus, in falsificatores literarum & supplicationum Apostolicarum, & mutantes supplicationes huiusmodi signatas, & datas; vel nomine Pontificis aut Vicecancellari, aut Datarij eas signare præsumentes, sine Pontificis vel Datarij licentia.

Sextus, in eos, qui equos, arma, quæuis metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, funes, & materiam eorum, & alia prohibita deferunt inimicis nominis CHRISTI, quibus Christianos impugnant, & in eos, qui de rebus Reip. Christianæ statum concernentibus in Christianorum damnum, inimicos religionis perse, vel per alios certiores faciunt, illisque consilium præstant.

Septimus, In impediētes, seu inuadentes eos, qui victualia, seu alia ad usum Romanæ Curiae necessaria, adducunt: ac etiā eos, qui talia fieri faciunt, vel defendunt.

Octauus, In illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem, aut verberare, mutilare, vel interficere præ-

presumunt, vel qui talia fieri mandant.

Nonus, In mutilantes, vulnerantes, interficientes, capientes, detinētes, seu deprehēdentes Romipetas, seu peregrinos ad Urbem causa deuotionis seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa: & illis dantes auxilium, consilium vel fauorem.

Decimus, In interficientes, vulnerantes, mutilantes, verberantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinētes, vel hostiliter insequentes Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Sedisque Apostolicæ Legatos vel Nuncios, aut eosdem euēientes a suis diocēsis, territorij, tētris, seu dominiis: eaque mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium vel fauorem.

Vndecimus, In illos, qui per se vel alium, quacunq̃ue personas ad dictam Curiam super eorum negotijs recurrentes, illaque prosequētes aut procurātes, Negotiorumque gestores, Aduocatos, Procuratores ipsorum, siue etiam Auditores vel Iudices, super dictis negotijs deputatos, verberant, mutilant, vel occidunt, seu bonis spoliant: Vel qui per se, vel alium, prædicta exequi,

In offēdētes peregrinos, qui Romam pergunt &c.

In iniicientes manus violentas in cardinalē vel prælatos vel nuncios, R. Ecclesiæ, in eos qui causant, in Curia, penditum cursum, & literar. Apost. excommunicationē impediunt & personarū causis prosequentes offēdūt.

110 DIRECT. CONFESS.

vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium vel fauorem præstare non verentur. Ac illos qui literas Apostolicas, & in formâ Breuis, ac etiam citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus executorialles, aliâque decreta quæcunque à Pontifice, vel Legatis, Nunciis, Præfidentibus, Camere Apostolicæ Auditoribus, & Commissariis, aliisque iudicibus, & delegatis Apostolicis emanata, & quæ pro tempore emanauerint, simpliciter, vel sine eorum beneplacito, consensu vel examine, executioni demandari, aut ne Tabelliones & Notarii, super huiusmodi literarum & processuum executione, instrumenta vel acta conficere, aut confecta, parti, cuius interest, tradere debeant, impediunt vel prohibent, aut impediri vel prohiberi procurant: ac Notarios, Executores & subexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, carcerant & detinent: Quinetiam quibusdam personis, in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotiis prosequendis, seu gratis vel literis impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel literas

DE EXCOMMVNIC. 111

à dicta Sede impetrare, seu impetratis vtantur, directè vel indirectè prohibere, statueret, seu mandare, vel eas apud se, aut Notarium, seu Tabellionem, vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

Duodecimus, In Cancellarios, Vicecancellarios, & Consiliarios quorumcunque Regum & Principum, ac præfidentes Cancellarium, Consiliorum, & Parlamentorum, necnon procuratores generales eorumdem, vel aliorum principum secularium, aliisque indices, tam ordinarios, quam delegatos, necnon Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Cõmendatarios, Vicarios & Officiales, qui per se, vel alium, beneficiales & decimarum, ac alias spirituales & spirituales annexas causas ab Auditoribus & Commissariis Pontificis, aliisque iudicibus Ecclesiasticis auocant, illarumve cursum & audientiam, ac personas, causas ipsas persequi volentes, impediunt, & se de illarum cognitione, tanquam Iudices interponunt, vel alias executionem literarum Apostolicarum, vel executorialium processuum, ac decretorum prædictorum, quomodolibet impediunt vel suum ad id fauorem, consilium aut assensum præstant.

11. In officiales & præfatos, qui spirituales causas in iudicio Apostolice auocant, & executione literarum, & mandatorum Apostolicorum impediunt,

¹¹ In eos ¹² Decimustertius, In eos qui personas Ecclesiasticas trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directe vel indirecte. Necnon qui ad eorum statuta, ordinationes, constitutiones, præscriptas, seu quævis alia decreta quomodolibet fecerint, ordinaverint & publicatura co-uerint, vel factis & ordinatis vli fuerint, ita liber vnde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in alicuiusmodi laeditur, vel deprimatur, aut aliâ quocumque modo restringitur seu Pontificis & diuini in hac Sedis iuribus quomodolibet præiudicantes catur.

¹³ Decimusquartus, In eos qui Archiepiscopos, Episcopos, aliisque superiores vel inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque iurifque Iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet & fructus & redditus ad Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum &c. pertinetes usurpant, vel sequestrant, aut collectas & alia onera personis Ecclesiasticis, ac eorum bonis, absque Romani Pontificis speciali & expressa licentia, imponunt, exigunt, aut imposita etiam à sponte danibus & concedentibus recipiunt: Necnon qui prædicta facere, exequi

exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem, aut votum, seu suffragium præstant.

¹⁴ Decimus sextus, In quoscunque laicos quoquomodo se interponentes in causis capitalibus seu criminalibus, contra personas Ecclesiasticas, illas capiendo, processando, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo, etiam prætextu quorumcunque privilegiorum à Sede Apostolica ex quibusvis causis, ac sub quibuscunque tenoribus & formis, in genere, & specie concessorum.

¹⁵ Decimus septimus, In eos qui occupare, detinere, vel destruere aut inuadere hostiliter præsumunt, in totum vel in partem Almam Urbem, Regnum Siciliae, Insulas Sardiniae & Corsicae, Terras circa Pharum, Patrimonium Ecclesiae, & alias ciuitates, terras, & loca vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia: Quæve supremam Iurisdictionem in illis eidem Romanæ Ecclesiae competentem de facto usurpare, perturbare, retinere & vexare præsumunt: necnon adhaerentes, fautores & defensores eorum seu illis auxilium, consilium vel fauorem quomodolibet præstantes.

H

16. In laicos seim mittere in causis capitali. contra personas ecclesiasticas.

17. In eos qui terras seu iura ecclesiarum occupant, vel inuadunt.

11. In ca-
bonorib.
Palatij
Apostoli-
ci.
Bibliotheca

Decimus octauus, In eos qui supellecti-
lia, libros, scripturas, & bona Cameræ, &
Palatij Apostolici, ex eodem Palatio abla-
ta, infirmitatis Romani Pontificis, ac Sedis
Apostolicæ vacationis tempore rapiunt, &
illa quocunque titulo detineant.

In absol-
uentes
transgres-
sores.

Additur postmodò de iis, qui contra te-
norem præsentium, aliquos absoluerunt præ-
sumptim, nisi in articulo mortis. Et tunc
præstita cautione de stando S. R. Ecclesiæ
mandato, vel satisfaciendo, &c.

Confes-
sarij, ac
curam
marci ha-
beres Bul-
lam ha-
bere de-
bent.

Mandat insuper Summus Pontifex in
virtute sanctæ obedientiæ, vniuersis curam
animarum exercentibus, ac confessariis o-
mnibus, Vt transumptum harum literarum
penes se habeant, legant, & diligenter exa-
minent. Et hæc hæctenus de Bulla Cœnæ, in
qua fusiùs hæc videbuntur. Et quia quo-
tannis ea solet innouari, curandum est, vt
singulis annis ab ordinariis, vel alia via in-
quiramus, an aliquid in ea innouatum fue-
rit necne.

*De alijs casibus excommunicationis, non
reseruatis in Bulla cœnæ Domini.*

Extra de
hæret. in

Primò, Excommunicantur Domini seu
rectores, vel officiales eorum, circa nego-
cium

tium Inquisitionis contra hæreticos defi-
cientes, & omnes, qui in hoc dederint con-
silium, auxilium, vel fauorem.

Secundò, Inquisitores, & officij inquisi-
tionis executores, qui procedere omittunt
contra hæreticos, contra suam conscientiam,
& iustitiam, vel falsò hæresim imponunt vel
quod officium suum impediunt: Et est Pa-
palis.

Tertiò, Inquisitores, & commissarij eo-
rum, vel Episcoporum, siue capituli, Sede
vacante, qui pecuniam prætextu officij in-
quisitionis modis illicitis extorserint, aut
scienter occasione dicti officij, Ecclesiæ bo-
na ad filicium, etiam Ecclesiæ, ob delictum
clerici applicare attentauerint.

Quartò, qui perseverant, vel assumunt
statum vel sectam fraticellorum, bischo-
rum, beghinorum, & prælati qui eis con-
cedunt.

Quintò, mulieres statum beghinatus
sectantes, vel de nouo assumentes, ac reli-
giosis eas admittentes, vel præbentes consi-
lium, auxilium, vel fauorem.

dicuntur, quæ à nuptiis abstinēt in sua puritate Deo sa-
mulati cupientes, sed aut infideles, vt Clem. de hæretic.
c. ad nrm, aut suspectæ de fide, vt in hac decretali insinu-
atur: Extra de schism. c. 1. exclusio schismat. Extra de elec-
tione epis. sed. schism. c. si quis, 17. q. 4.

6. cap. v.
bi inquit
sitionis
excom.
episc. si
faciunt
prædicta
Papa. in
Bull. cœ.
secundū
Caer.

Clem. de
hæret. c.
multorū
Papalis.
Clem. de
hæret. c.
nolentes,
Ante fa-
tisfact.
Papalis,
postepis.
In extra-
uag. 10.
22. c. fact.
Rom. e-
piscopa-
lis.
Begh.
hic non

Sextò, qui præsumptuose volunt ordinationes ab Octauiano, & Guidone factas, ratas esse.

Septimò, qui de tertiæ partis Cardinaliû nominatione confusus, Papæ sibi nomen usurpat, & qui ipsum recipiunt, & qui à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinalium electus, gerit se pro Papa, nisi maior concordia intercesserit.

Octauò, qui in clericû, vel monachû manus violètas iniiciunt. Et nò solum executor intelligitur, sed qui mandat, consulit, dat auxilium, fauorem, consensum, & qui ratum habet post factum, si nomine ipsius factum est: & regulariter in grauibz Papalis est.

Nonò, Insequentes Cardinales, vel manus violentas in eos iniicietes. Item Domini temporales, vel eorum officiales, qui contra huiusmodi constitutionem Bonifacii, cap. Felicis, non fecerint seruari, intra mensem à die notitiæ computandum.

Decimò, qui Episcopum percusserit, cepit, bannierit, vel id mandauerit ratificauerit, consuluerit, fauerit, socius fuerit, vel scienter defenderit. Idè de officialibz ciuitatis, qui aliquid horum contra Episcopum suum

suum commiserunt culpabiliter: & ex parte excommunicatio hæc referuatur in bulla cœnæ Domini.

Vndecimò, qui quempiam Christianorum per quoddam genus hominum (quos vocant Assassinos) interfecerit, vel interfici, mandauerit quamuis mors non sequatur, aut eos receptauerit, defenderit, vel occultauerit.

Duodecimò, qui victualia deferunt, vel quæuis mercimonia, tempore belli, ad infideles, & quouis tempore, si deferunt in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum Ægypti.

Decimotertiò, qui effingunt, & simul spoliant loca sacra: & Papalis est, post denunciationem.

Decimoquartò, qui Christianos naufragantes rebus suis spoliant, nisi reddiderint.

Decimoquintò, Cardinales qui sede vacante, constitutioni de electione R.o. Pontificis, præter simoniam faciendâ, contrauenire præsumpserint: & est Papalis.

Decimosextò, qui ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis Romanorum Pontificum ad futurum Concilium appellant, aut qui ad hoc fauorem, consilium, auxilium,

Innoc. c. de homicid. cap. pro episc. Detude. c. ad delib. In extrau. Gregor. Nicol. & in processu cœnæ domini. cap. 6. c. cōquestus, cap. tua nos. de sent. excomm. papa post denuntiat. In cōcil. Lateran. de rapt. ca. excō. Papalis. In bulla cœnæ cap. su. cap. cum tam diuin. In extrau.

dedertint, vel aliorum dicta approbauerint, &c. Papalis est.

Decimoseptimò, qui literarum Apostolicarum falsariis fauent: & laici, qui talibus literis falsi videntur: & est Papalis.

Decimooctauo, Impugnantes literas electi in Papam, antequam coronetur.

Decimonono, qui ecclesiasticam libertatem offendunt, faciendo seruari statuta, & consuetudines introductas contra eam, nisi intra duos menses post publicationem sententiae de capitularibus fecerint amoueri & statutarij scriptores, potestates, consules, rectores, consiliarij, & qui secundum ea praesumpserint iudicare, vel in publica forma scribere iudicata.

Vicesimò, qui repressalias aduersus personas ecclesiasticas, seu bona ipsorum concedunt, vel extendunt ad eas, nisi intra mensem reuocauerint.

Vicesimoprimum, qui personas ecclesiasticas ad submitendum Ecclesias, bona illarum immobilia, vel iura illarum (in casibus non permixtis à iure) laicis, compulerint, vel usurpauerint ex huiusmodi coactionibus, etiam licite factis, aliquid, nisi legitime moti restituerint, &c.

Vicess-

Vicesimosecundò, qui quilibet personas ecclesiasticas, ad quas spectat electio in monasteriis, vel piis locis, vel consanguineos carum, aut ipsas Ecclesias, vel cetera loca, grauauerint, spoliando vel alias iniuste persequendo, pro eo quod noluerint eligere personam, ad cuius electionem inducebantur.

Vicesimotertiò, qui impediunt litigantes in quouis foro Ecclesiastico etiam extra curiam, in causis, quae de iure ad dictum forum pertinent, vel consilium, auxilium, fauorem ad hoc praestant.

Vicesimoquartò, qui dant alicui licentiam occidendi, vel grauandi in personis vel in bona suis, vel suorum, aliquem, pro eo quod sententiam excommunicationis, suspensionis vel interdicti protulerit, vel eum, cuius occasione fuerit prolata, vel obseruantes easdem sententias, vel sic excommunicatis communicare nolentes, nisi re integra licentia reuocetur, vel si ad bonorum captiorem, occasione ipsius licentiae sit processum, nisi bona ipsa fuerint intra septem dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa. Item qui videntur dicta licentia ad aliquid praemissorum, vel motu proprio id committunt, & post duos menses reseruat

c. Si pignor. de iniur. in episcop. cap. hoc consultissimum de reb. eccl. non alien. in 6. nunc ex parte est in bulla coe. casu 15. ca. sciante cunctis de elec. in 6. cap. quoniam de immunit. eccl. in 6. episcop. post satisfact. pro eo tamquam quis literas Apostolicas, impedit. contra process. ecc. casu 16.

H 4

Vigesimoquintò, Domini temporales interdicientes subditis, ne personis ecclesiasticis vendant, emant, aut alia ob æquia exhibeant.

Vigesimo sextò, qui regalia, custodiam siue guardiam, vel titulum aduocationis in locis piis vacantibus, de nouo usurpare conantes, bona ecclesiastica occupare præsumunt, & personæ eorundem piorum locorum, quæ hoc fieri procurant: Bonifac. de electione generali lib. 6. Episcopar.

Vigesimo septimò, qui fecerit contra statutum Alexandr. 4. qui ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia statuit non teneri.

Vigesimo octauò, Consules, rectores, & qui potestatem habere videntur, cum fautoribus suis, qui onera imposuerint, & angariis affligerint personas ecclesiasticas, & euacuauerint iurisdictionem, & auctoritatem prælatorum, ita vt nihil potestatis temporalis in suos videatur eis remansisse, si communiti desistere noluerint, & successores eorum in officiis, nisi intra mensem, à successione compurandum satisfecerint.

Vigesimo nonò, qui reuocationem excommunicationis, &c. vel absolutionem vi

vel metu extorqueant.

Trigesimò, offendentes ecclesiasticam libertatem in clauium officio, claudendum diuinum cultum excommunicatis, & interdictis: & est Papalis.

Trigesimo primò, impediens sequstrationem beneficij per loci ordinarium factam vna diffinitiuâ sententia contra possessorum promulgata, vel fructus sequstratos quoquo modo occupare præsumentes.

Trigesimo secundò, Impedientes monialium, aut canonicarum secularium visitatores in suo officio, nisi moniti resipiscant.

Trigesimo tertio, Sepelientes in loco sacro hæreticos, & eos qui deliberatè adherent eis, ac receptatores eorum.

Trigesimo quarto, qui in cœmiteriis tempore interdicti, quosunque, in casibus non concessis, aut excommunicatos publicè, vel nominatim interdictos, vel manifestos usurarios, scienter sepelire præsumunt, non sine contemptu clauium.

Trigesimo quinto, qui scienter in gradibus hæretic. in 4. Absolutionem non merentur nisi publicè exmulent & proliciant. c. 1. de consan. & affin. Episc. Clem. religiosi. de decim. Episcop. satisfactioe p. missi.

Nunc vi deat cō tineri in bulla cœ nœ casu 15.

c. grauis de sent. excom. Episc. c. 1. de se questre. Episcop. amoto impedi ment & restitu tis occu patis: a lioqui nullatenus absoluen dus. Cle. attende ter. de sta tu monachi. Episcopa. c. quicun que de

hæretic. in 4. Absolutionem non merentur nisi publicè exmulent & proliciant. c. 1. de consan. & affin. Episc. Clem. religiosi. de decim. Episcop. satisfactioe p. missi.

hæretic. in 4. Absolutionem non merentur nisi publicè exmulent & proliciant. c. 1. de consan. & affin. Episc. Clem. religiosi. de decim. Episcop. satisfactioe p. missi.

hæretic. in 4. Absolutionem non merentur nisi publicè exmulent & proliciant. c. 1. de consan. & affin. Episc. Clem. religiosi. de decim. Episcop. satisfactioe p. missi.

hæretic. in 4. Absolutionem non merentur nisi publicè exmulent & proliciant. c. 1. de consan. & affin. Episc. Clem. religiosi. de decim. Episcop. satisfactioe p. missi.

hæretic. in 4. Absolutionem non merentur nisi publicè exmulent & proliciant. c. 1. de consan. & affin. Episc. Clem. religiosi. de decim. Episcop. satisfactioe p. missi.

hæretic. in 4. Absolutionem non merentur nisi publicè exmulent & proliciant. c. 1. de consan. & affin. Episc. Clem. religiosi. de decim. Episcop. satisfactioe p. missi.

111 DIRECT. CONFESS.

bus prohibitis consanguinitatis, aut affinitatis, vel cum monialibus, vel qui in religione, aut sacris constituti, matrimonium contrahunt,

Trigesimosexto, simplices religiosi, qui decimas ecclesius debitas usurpare præsumunt, &c. nisi post requisitionem desistant à præmissis intra mensem, & damnificatis ecclesiis emendam intra duos menses faciant.

e. cupientes de poris papali. Trigesimoseptimo, Religiosi, & clerici seculares, inducentes alios ad vouendum, vel promittendum, vt sepulturas apud suas Ecclesias eligat, vel iam electas ulterius non immutent, est Papalis.

e. superne cleric. vel mon. nō. episc. in clem. de usur. c. i. episc. c. usurarum de usur. in episcop. Trigesimooctauo, Religiosi de claustris ad audiendas leges, vel medicinam exeuntes & intra duos menses ad claustrum non redeuntes, & presbyteri, ac alij clerici personatus habentes, intra prædictum spacium ab huiusmodi audiendis non resistentes.

Trigesimonono, Officiales communitatum, aut potestates, usuras quibusdam statutis fouentes, & iudicantes quod soluantur usuræ, vel quod cum solutæ repetuntur, non restituantur, &c.

Qua

DE EXCOMMVNIC. 123

Quadragesimo, Clerici minores Episcopis, qui in terris suis permittunt publicos usurarios alienigenas ad scenus exercendum, domos conducere, vel alias habitare, & non expellunt intra tres menses, de cæterò non admittunt, vel eis locant, vel alio quouis titulo concedunt domos ad scenerandum usurariæ prauitati fauentes.

Quadragesimoprimo, qui vrbis Rom. dignitates, seu officia usurpant.

Quadragesimosecundo, Dominus & alij rectores, & officiales ciuitatis, in qua Papæ electio celebranda est, sibi iniuncta diligenter non adimplentes, aut fraudem in eis committentes.

Quadragesimotertio, Minētes scriptum vel nuncium Cardinalibus, in conclauibus existentibus, vel alicui ipsorum secretò loquentes.

Quadragesimoquarto, Religiosi mendicantes, qui ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipiunt, vel recepta mutant, vel in alios transferunt, quocunque alienationis titulo.

Quadragesimoquinto, scienter communicantes, auxiliando, fauendo, vel consulendo ei, qui nominatim excommunicatus

e. Fundamēta de elec. in 6. Papalis. c. ubi periculum de elect. in 6. episcop. d. ca. ubi periculum, episc. c. Nupes de sent. excom. episcop. si conditor. canonis nō referuauit ab solutio, neuq.

est in crimine, propter quod est excommunicatus.

Quadragesimosexto, Clerici, qui scienter & sponte recipiunt ad diuina excommunicatum à Papa: & est papalis.

Quadragesimoseptimo, qui fictionem seu fraudem committunt ad hoc, ut iudex personaliter vadat ad mulierem testimonio.

Quadragesimooctauo, pars quæ procurat, ut de aliis, quam de manifestis iniuriis, seu violentiis conseruatores se intromittant, vel ad ea quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extendant potestatem.

Quadragesimonono, Religiosi temerè habitum suum dimittentes, vel ad quæuis studia sine debita licentia accedentes, & doctores, qui religiosos habitu suo dimisso legeres vel medicinam scienter docere, aut in scholis suis retinere præsumunt.

Quinquagesimo, simplices monachi, & Canonici regulares ad curias Principum se conferentes, ut damnum aliquod inferant suis prælatis, aut Monasterio.

Quinquagesimoprimum, Monachi intra septa monasterij sine licentia Abbatum suorum arma tenentes.

Quinquagesimosecundò, Religiosi parochiale officium circa extremam Vñctionem, Eucharistiam, Matrimonium, & absolutionem excommunicatorum à canone, & statutis provincialibus, vel synodali-bus, vel etiam à culpa, & à poena viurpantes: est Papalis.

Quinquagesimotertiò, Religiosi, qui proferunt aliqua, ut audientes retrahant à solutione decimarum Ecclesiis debitarum.

Quinquagesimoquartò, Religiosi suspensi ab officio prædicationis, quod scienter postposuerint conscientiam facere confitentibus de non solutis decimis, Ecclesiis debitis, si dicta negligentia non purgata, prædicare præsumunt.

Quinquagesimoquintò, Religiosi non seruantes interdictum, vel cessationem à diuinis, quam seruatur mater Ecclesia, si sit localis ac generalis.

Quinquagesimosexto, qui propter legitimum impedimentum absoluti à sententia canonis vel hominis, ab eo, qui de iure absolueret non poterat, contemnunt, quam primum commodè possunt, ei à quo de iure erant absoluedi, se præsentare: & absoluti à Papa vel ipsius legato, quibus iniun-

c. religio
si de pri-
uileg.
Papalis.

c. cupien-
tes de
poen. in
6. Episc.
d. c. cu-
pientes
Episc.

Clem. ex
frequentibus de
sent. ex-
commu.
Episc.
c. eos. de
sentent. excom.
6.

Etum est vtirent ad ordinarios, vel aliquem alium pro penitentia, & vt satisfacerent iniuriam passis, si hæc quam primum poterunt, non curauerint, adimplere: & est Papalis vel Episcopalis vt prior, inquam reindidit.

*a. de testā
da in ex-
traia, de
sep. pap.* Quinquagesimoseptimo, qui in locis Christianorum, corpora defunctorum, ad alia loca transferenda, exenterare, ac inhumaniter & crudeliter pertractare, vel pertractari facere præsumunt: est Papalis.

*Marti. V.
in Conc.
constan.
Papal.* Quinquagesimooctauo, qui dant, & accipiunt aliquid simoniacè, in ordine vel beneficio, vel mediatores fuerint, vel procurauerint, vt huiusmodi fiat simonia: est Papalis.

*c. Clerici
ne cler.
vel mon.
episcop.
Sixtus 4.* Quinquagesimonono, qui aliquid ex pacto dar, aut recipit, pro ingressu religionis: est Papalis.

*in extr.
c. Graue
nimis, pa-
palis,
Io. 22. in
extraia.* Sexagesimo, Religiosi, qui ex ordinibus mendicantium ad aliquem monasticum ordinem (præter Carthusientem) absque sedis Apostolicæ licentia speciali, conuolant, & qui ipsos recipiunt: est Papalis.

Sexagesimoprimo, qui bona ecclesiastica alienant, & alienata recipiunt.

Sexagesimosegundo, Sacerdotes officiū

eium vicecomitis, aut Præpositi secularis habentes & post monitionem emendare nolentes.

Sexagesimotertio, qui asserere præsumunt, tenentes beatam Virginem ab originali peccato fuisse præseruatam, Hæresim aut peccatum morale incurtere, & vice versa: est Papalis.

Sexagesimoquarto, Impedientes Legatos, vel nuncios Apostolicos, ne recipiantur, & faciant ea, ad quæ missi sunt.

Sexagesimoquinto, Vocati ad dirigendas moniales in electionibus faciendis, qui non abstinēt ab his, vnde possit oriri discordia, vel nutrirī, in ipsis electionibus.

Sexagesimosexto, qui ordini Prædicatorum, aut Minorum contumeliam, aut iniuriam faciunt, intrando Monasteria monialium in casibus non concessis, vel libellos in infamiam status ipsorum edendo, detinendo, vel publicando, vel docendo, quod non sunt in statu perfectionis, & quod non liceat eis de eleemosynis viuere, vel prædicare, vel confessiones audire de licentia Papæ, vel exercendo violentiam in loca ipsorum, vel detinendo in Ecclesiis suis Apostatas eorum, & eos reiciendo à consortio

*ca. super
gentes,
papalis,
quandū
adhuc ca-
nones.
c. Indem-
nitatib.
de elect.
in 6. epis.
Alex. in
priuil. ex
alto. Et
in alio.
Non si-
ne mul-
ta. Item
Bonifac.
in priuil.
Vitturo
absolu-
tio epis.
Generalī
ordinis
reterua-
tur.*

Vniuersitatis Parisiensis, & Papalis est, vel Generalibus, aut Conferuatoribus horum ordinum ferè reſeruata.

Sexageſimo ſeptimo, Cardinales Rom. Eccleſiæ reuelantes aliquid in conſiſtorio vetitum à Papa, vnde aliquid præiudicij vel ſcandali naſcitur.

Sexageſimo octauo, qui librum, aut quâcunque ſcripturam imprimere ſeu imprimi facere præſumunt, niſi prius in Vrbe per vicarium & ſacri Palatii Magiſtrum, in alijs verò diœceſibus per Episcopum vel alium peritum ab eo deputatum, & ab inſpectore.

Sexageſimo nono, qui in ſuis prædicationibus ad populum, miracula falſa, aut incerta, vel prophetias, quæ ex ſacra ſcriptura non conſtant, prædicare, vel Eccleſiæ prælatiſ detrudere auſi fuerint.

Septuageſimo, accedentes ad Domini- cum ſepulchrum ſine licentia Papæ.

Septuageſimo primo, qui audiunt ſcienter libros Hæreticorum, & inſpectoribus abſolutio reſeruatur. Sunt & aliæ excommunicationes, quæ non videntur in vſu eſſe, vel non ſunt generales, ſed quæ in hac vel illa diœceſi vigent, & conſeſſarij (præſertim qui

qui facultatem ab eis abſoluendi non habent) curare, vt eas nouerint quæ ligant, vbi ipſi conſeſſiones audiunt. Sed dicta de caſibus excommunicationis ſufficere videntur, vt ſi qui occurrerint, agnoſcantur. Qui ſuſtorem tractatione, requirit, ad canones, vel alios authores ei recurrere, vel cetèrè peritiores conſulere licebit.

De ſuſpenſione.

Suſpenſio eſt cenſura eccleſiaſtica, inhabilitans ad executionem ordinum, officiorum, vel iuriſdictionis, ex aliquo impedimento proueniens, ex inſtitutione Eccleſiæ habet robur: & quamvis pœna ſit potius quàm culpa, communiter tamè propter peccatum incurritur.

Qui ſuſpenſus eſt à pontificalibus, non poteſt quæ ſunt pontificalia. Qui ab ordine tantùm, non poteſt ea quæ ſunt ordinarij: ſi à iuriſdictione tantùm, non poteſt quæ ſunt iuriſdictionis: ſi ab utroque, nequitum poteſt. Si eſt ſuſpenſus ab eſſicio, & beneficio, non poteſt agere nomine proprio, tanquam beneficiatus: nec debet habere redditus, licet mediocrem

Suſpenſio quid ſit.

Suſpenſio à pontificalibus. Ab ordine. A iuriſd. Ab utroque. Suſpenſus ab officio & Suſpenſus à iur.

Lex in
9. ſeſſ.
C. 6. ſeſſ. ij
Lateran.
Papalis.
Idè ibid.
ſeſſio. 10.

Idè ibid.
ſeſſio. 11.
Hiccaſus
contine-
tur in li.
p. 11. c. 1.
Summi
pontif.
Vt refer.
Arch. ſe
vidiſſe.
lege Syl.
excom.
6. nu. 91.

suspensio-
sus a
tra fact
mortali
ter pec-
cat.
Bibli
bus sus-
pensio-
suspensio-
duntur
& maio-
ra, & nō
contra.
suspen-
dere quis
possit, &
quis sus-
pendi

sustentationem habere possit, si aliunde non habeat unde viuat. Suspendus à iure etiam propter defectum corporalem, vel ab homine, debet abstinere ab officio etiam post contritionem & confessionem, quousque relaxata fuerit sententia: alias suspendus à diuinis, vel officio, vel celebratione, si contra faciat, mortaliter peccat.

Cum minora interdiciuntur, maiora intelliguntur interdicta, non vice versa: ut suspendus à subdiaconatu interdicitur à superioribus ordinibus, non è contrario.

Quicumque potest cogere per censuram ecclesiasticam, potest suspendere, excommunicare, & interdicare: & qui potest excommunicari, potest suspendi: & debet fieri in scriptis suspensio monitione premissa, quando fit propter contumaciam, non autem si feratur in poenam delicti commissi.

Quando in sententia suspensionis dicitur: Donec satisfecerit, &c. adueniente conditione, non indiget alia relaxatione, sicut excommunicatio.

Suspendus à iure, potest ab Episcopo absolui, nisi canonis conditor sibi reseruet

uet, vel nisi sit suspendus propter peccatum, à quo non potest ipse absolueri. Si verò ab homine sententia est inflicta, absoluet qui eam tulit, vel superior: & absolutio fit solo verbo, Reuoco, vel remoueo, vel absoluo à sententia: quia non habet propriam formam.

Casus permulti sunt in quibus incurritur suspensio, inter quos est concubinitus notorius clerici, oblatio vel susceptio duelli à clerico. Suspenduntur etiam ordinati extra tempora, vel ab Episcopo non suo, vel excommunicato &c. Suspenduntur & simoniaei. Sed de his & alijs qui pleniorum desiderat tractatum, videat canones, vel aliquem ex his qui collegunt: (vt Syluester) aut consulat penitos.

De Interdicto.

Interdictum ecclesiasticum est quædam prohibitio, qua in aliqua terra vel Ecclesia, vel personis, interdicitur administratio sacramentorum, vel diuinorum officiorum celebratio, seu executio aliquorum spiritualium.

A suspensio-
sione à
iure, quis
absoluat.
ab homi-
ne quis.
Absolutio à sus-
pensio-
ne quib.
verbis
fit.
Casus, in
quib in-
curritur
suspensio.

Interdi-
ctum
quid sit.

Et quando prohibentur omnia spiritua-
lia, dicitur strictum: quando quædam
tantum; dicitur largum. Triplex est, loca-
le tantum, personale tantum, locale & per-
sonale simul. Et cum interdicitur aliqua
vrbs, locale: cum clerus, personale: cum
vtrunque vrbs & personæ, dicitur locale
& personale simul.

Quodlibet istorum duplex est: genera-
le, vt cum interdicitur tota vrbs, vel popu-
lus, vel prouincia; particulare, vt cum ali-
qua ecclesia in vrbe, vel aliqua persona, vel
in vno delicto plures nominantur: tunc
quocunque pergant interdicti sunt, quon-
diu durat interdictum (si ad tempus fuit)
vel absoluuntur, nec possunt audire diui-
na, imò in diuinis euitandi sunt, si sint no-
minati interdicti, sicut excommunicati,
non autem extra diuina.

Quæ Pa-
pa, &
quæ
exteri
prælati
interdi-
cere pos-
sunt.
Quis
tenetur

Potest Papa omnia interdicare, præter
baptismum paruulorum, & poenitentiam
morientium, & illa sine quibus ista duo
non possunt bene fieri: alij prælati non
possunt, nisi secundum iuris dispositio-
nem interdicare.

Ad obseruationem interdicti tenetur
quis, quando publicè promulgatum est
contra

contra personam vel collegium, vel locum
certum à iudice, specialiter & expressè, nō
aliter. Sufficit autem scire quod vicini, &
maximè metropolitana Ecclesia rece-
perit sententiam, & seruet: & etiam reli-
giosi exempti, nisi habeant super hoc spe-
ciale priuilegium, tenentur id obseruare.
Excusatur tamen ignorantia probabilis, nō
crassa, vel supina.

Clero interdicto, non intelligitur po-
pulus interdictus, nec vice versa. Et nom-
ine cleri, in materia fauorabili, intelligun-
tur religiosi, non autem in odiosa. Inter-
dicta ciuitate propter delictum Domini,
cives non sunt interdicti. Ideo extra ipsam
possunt audire diuina. Si autē populus est
interdictus, & Comites & nobiles inter-
dicti sunt, nisi ex priuilegio sint sui iuris, &
etiā suburbia, & villæ, circa ciuitatem, quæ
non pertinent ad aliam vniuersitatem.

Interdicto clero, non est interdicta Ec-
clesia: Ideo alij clerici licet celebrant in
ea. Si ecclesia interdicatur, alia Ecclesia
coherens, vel capella mediante muro, nō
intelligitur interdicta. Si veniant homi-
nes non interdicti ad alia loca interdicta,

obserua-
re inter-
dictum.

Religio-
si etiam
exempti
obserua-
re tenen-
tur nisi
&c.

Eorum
qui in-
terdicti
possunt
differen-
tiæ.

non poterunt ibi celebrare, neque laudare diuina: secus si communitas, & non locus: excludendi tamen essent interdicti, & curandum ne vilipendantur censuræ ecclesiasticæ. Qui habitant in populo interdicto, non sunt tamen de illo, non consentur interdicti, nec pueri, qui doli non sunt capaces.

Interdictum aliquando emanat à iure, aliquando ab homine. À iure, generale est contra collegium, vel vniuersitatem cogentem Ecclesias, vel personas ecclesiasticas soluere pedagia, &c. Secundò, contra vniuersitatem locantem domos vsu rix, ad exercendum forus. Tertiò, contra vniuersitatem quæ represalias concedit cõtra personas ecclesiasticas. Quartò, contra non seruantes seruanda in electione papæ. Quintò, contra quamcunque ciuitatem (præter Romanam) quæ consentit dando auxilium, consilium vel fauorem occidentibus, vel percutientibus Cardinalem, vel non punientem infra mensem, si poterit. Sextò, contra ciuitatem quæ proprium Episcopum percussit, vel ceperit, aut in exilium miserit. Septimò, contra clericos, vel religiosos indu-

induentes aliquem ad vouendum, vel promittendum de sepultura, si in Ecclesia postmodum sepeliant: si non restitutionem omnia intra decem dies. Octauò, non in contra regnum, vel locum, quando Dominus eius impedit, ne legatus vel nuntius Papæ possit exequi officium suum.

In prædictis tamen casibus (vt dictum est) nullus tenetur seruare interdictum, ante denuntiationem per iudicem faciendam.

Particulariter quandoque locus interdictus à iure. Primò, quando Ecclesia est polluta per homicidium, vel effusionem sanguinis iustam, aut seminis studiose procuratam. Et ante reconciliationem, non debent ibi officia diuina celebrari. Secundò, si propter discordiam patronatum, Episcopus claudit ostia, & tollit inde reliquias, & prohibet celebrari. Tertiò, si Ecclesia per simoniam esset consecrata. Quartò, si principaliter pro quaestu. Quintò, si sine licentia diocesani Episcopi. Sextò, si sine reliquijs, vel in loco deserto. Septimò, si hæreticus tradatur sepulturæ ecclesiasticæ scienter. Ab homine quocunque fertur sententia inter-

Interdictum ante denuntiationem non inducit obligationem.

Interdictum à iure particulare.

dicti, qui potest ferre excommunicationis; unde nulla mulier id potest.

Quando ab homine fertur ob contumaciam, debet precedere monitio, & forma tradita. Et defectu monitionis, aliquando est nullum, aliquando iniustum interdictum. Si propter delictum feratur, non est necessaria admonitio.

Interdictum forma. Interdictum si ne communi-
bilibi causa non potest. Interdictum quomodo relaxatur.

Forma verborum in interdicto, est ista: Nos propter talem causam, Ecclesiam, vel civitatem, ecclesiastico supponimus interdicto. Et secundum doctores, non potest poni sine rationabili causa.

Ad relaxandum interdictum, non est aliqua certa forma verborum, sed nudo verbo potest tolli, dicendo, Reuoco, Remoueo, vel absoluo, & simili. Et si est ad tempus, vel ex conditione, his expletis ex seipso desinit. Sola enim intentione auctoritatem habentis, quocunque modo expressa relaxatur.

Quando persona est simpliciter interdicta, illa post satisfactionem relaxari debet vel absolui: quando vero populus, vel locus, soli qui peccauerunt, satisfaciunt, & absoluantur. Si illi, in quorum fauorem positum est interdictum, non seruant, nec

Nota.

alii

alii tenentur: & dicuntur violare, quando maiores ex eis, vel eorum maior pars violat.

Interdictum potest relaxari (si est ab homine) ab eo qui tulerit, vel à superiore. Si vero sit à iure, & coditor iuris non reseruetur, Episcopus potest relaxare, & non inferior ordinario. Si esset terminatum ad certum tempus à iure, non posset tolli ab ordinario ante illud tempus.

In generali interdicto, loci non personarum standum est moderationi cap. Alma, &c. Id est, ut quotidie in Ecclesiis, & monasteriis missæ, & alia officia celebrari possint, sicut prius: voce tamen submissa, ianuis clausis, non pulsatis campanis, excommunicatis, & interdictis exclusis: & in festiuitatibus Natalis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis, omnium sanctorum, pulsatis campanis diuina celebrantur, exclusis tantum excommunicatis: dum tamen illi, propter quos positum est interdictum, non appropinquent altari, id est, non faciant offertorium: & dies incipit à vespertis vigiliæ, usque ad festi completorium, imò & missa vigiliæ secundum aliquos potest includi. Eisdem diebus aqua solenniter potest benedici & aspergi, panes & fructus

Interdictum ab homine à quo relaxatur. Interdictum à iure. quistollat.

Interdictum local. generalis moderatio.

138 DIRECT. CONFESS.

benedici, & administrari: benedici virgines, calices, &c.

Sacramentum baptisimi adutorum & paruulorum, tempore interdicti conceditur, & confessio chrisinatis in die Iouis sancti, & chrisinatio tam adutorum, quam puerorum: penitētia tam sanorum, quam morientium, exceptis excommunicatis, & illis quorum culpa, vel dolo, lata est sententia, vel dederunt auxilium, &c. Conceditur etiam viaticum existentibus in periculo mortis, & potest portari cum lumine & capanula, nec prohibentur interdicti adorare hostiam, nisi cum diuina officia actualiter celebrantur.

De cessatione à Diuinis.

Cessatio à diuinis ob quā causam addatur, quidque prohibeat.

Aliquando cum obedientia non est prestita excommunicationi, nec interdicto, addi solet cessatio à diuinis, quæ prohibet celebrationem diuinorum officiorum, & administrationem sacramentorum, etiam in nouis clausis. Tunc autem literæ Apostolicæ bene consideranda sunt, & secundum eas iudicandum, quia ligant quantum Pontifex exprestit, & non amplius. Est ergo cessatio à diuinis, quæ desistitur ab officiis & mini-

DE EXCOMMVNIC. 339

ministerio sacramentorum, & diuiditur in generalem, quæ imponitur loco vniuersali, ut ciuitati, & in particularem, quæ imponitur loco particulari, ut Ecclesiæ. Non est autem censura, quemadmodum erat interdictum; & qui violat cessationem à diuinis, etiam particularis, non est propterea irregularis, ut qui violat interdictum. Et qui priuilegium habet audiendi diuina officia tempore interdicti, non ei suffragabitur, ut tempore cessationis à diuinis, audire possit nec qui priuilegium habet audiendi tempore cessationis generalis, continuò audire poterit tempore cessationis particularis. Et hæc de cessatione attigisse sit satis.

De irregularitate.

Irregularitas, est nota seu impedimentum canonicum, de facto proueniens, quæ quis ad Ecclesiasticos ordines promoueri, & iam promotus in eis ministrare prohibetur. Vnde latius patet, quàm suspensio, quæ tantum importat inhabilitatem ad executionem.

Tribus modis in genere contrahitur, Ex delicto, ex defectu corporis, ex defectu sacramentorum, nunquam tamen incurritur, nisi secundum illos modos, vel casus qui expresse sunt in iure.

à diuinis quid.

Cessatio à diuinis aut generalis aut particularis. Nota.

Irregularitas triplex, quid sit.

Irregularitas tripliciter contrahitur.

Sunt autem multi casus. Primus, per homicidium. Secundus, per ordines susceptos, vel sacros exercitatos in maiori excommunicatione. Tertius, per plures ordines sacros vno die receptos, vel minores, cum aliquo sacro, nisi excuset consuetudo. Quartus, per reiterationem Baptismi. Quintus, per apostasiam à fide. Sextus, per infamiam secundum quosdam, quæ tollit executionem ordinis, & exercitium cuiuscunque dignitatis, & honorem quæsitum & querendum. Septimus, per ordinationem ab Episcopo nominatim excommunicato, Schismatico, heretico, deposito, suspensio, interdicto, degradato: secus si tolleratur adhuc ab Ecclesia. Octauus, recipiendo ordines ab eo qui renouauit loco & dignitati, vel ab Italico, si recipiens sit ultramarinus, & celebret. Nonus, recipiendo extra tempora, vel ante ætatem, si ministrat in suscepti ordinis ministerio, secundum aliquos. Decimus, ministrando solenniter in ordine sacro non habito. Vndecimus, incurritur à suspensio, excommunicato vel interdicto, ingerenti se diuinis, celebrando, vel faciendo aliquid attributum certo ordini, etiam minori, ut Accolitus, si ut talis id faciat. Duodecimus, propter crimen, quo suspensus est

à canone, si ministrat in ordine sacro. Decimus tertius, propter bigamiam. Decimus quartus, propter matrimonium contractum ab eo qui est in sacris, vel habet votum solemne. Decimus quintus, per celebrationem vel cuiusvis ordinis executionem in loco specialiter per iudicem interdicto. Decimus sextus, propter corporis vitium, i. si quis est mutilatus aliquo membro, vel debilitatus: qualis est cæcus, vel habens manum atidam, vel aliud membrum inefficax, siquid reddatur inhabilis, ad frangendum, vel correctandum hostiam, vel calicem, vel scandalum generat propter deformitatem. Decimus septimus, propter illegitimitatem. Decimus octauus, propter dilationem baptismi in adultis usque ad ætatem, nec ista irregularitas tollitur per baptismum. Decimus nonus, propter hæresim. Vicesimus, propter seruitutem. Adduntur & alij quidam casus, sed sufficiat hos enumerasse.

Vt autem suffus dicatur de irregularitate, quæ contrahitur per homicidium, vel mutilationem actualement, vel cum quis operatur aliquid, quod sit propriè horum causa, etiam absque peccato: Aduerte quod si effectus non sequitur, nunquam incurritur irregularitas, quia sola voluntas non sufficit.

Tres autem regulas ponit S. Thomas ad

Irregularitas ex homicidio requirit se qui effectum.

Irregularitas ex homicidio quod incurritur, ex aliis rebus notatur
discernendū, quando huiusmodi irregularitas incurritur. Prima est, qui dat operam rei licite, adhibens diligentiam quam debet, & non excedens, nec habens voluntatem occidendi, vel mutilandi, nō sit irregularis propter sequens homicidium. Secunda est, qui dat operam rei licite nō adhibens diligentiam, quam debet, vel existens in culpa commissionis etiam leui, non autē leuissima, id est, omissionis, sit irregularis. Tertia, qui dat operam rei illicitē, semper sit irregularis: sub his plurima particularia elucere possunt. Et aduerte, q. iudex, vel doctor in dubio non debet aliquē iudicare irregularē, seipsum tamen in dubio quisq. reputet.

Nota.

Irregularitas ex homicidio quod reteruatur summo Pontifici. Petrus iussu contra notum cum protestatione, nō sit irregularis.
Notandum q. quando irregularitas contrahitur propter occisionem vel mutilationē iustam, non est ea quæ admitti dicitur propter homicidium voluntarium, unde ea non reteruatur summo Pontifici, cum reteruatur irregularitas, in quam propter homicidium voluntarium quis incurrit.

Prælati, clerici, qui petunt contra aliquē iustitiam, cum protestatione quod nō intendant poenam sanguinis, non incurrunt irregularitatem, licet sequatur effectus: nec qui proditorie vel proditorem reuelat, cū hac protestatione: secus si nō protestatur: tamē inquisi-

tor tradens hæreticum iudici seculari, licet insitet ut comburatur, non sit irregularis: quia solum eis prohibetur executio.

Ut autē melius intelligatur irregularitas, quæ incurritur ex homicidio, vel mutilatione in bello etiam iusto, noranda sunt ea quæ sequuntur. Primò, Clericus repellens vim vi, cum moderamine inculpatæ tutele, quando aliter mortē evitare nō potest, si occidat, nō sit irregularis. Similiter si in bello iusto de licentia Papæ exprimentis, possit indifferēter pugnare, quenquā occidat. Secundo, si in bello iniusto ventur armis, vel præster auxilium, consiliū vel fauorem, incurriendo timorē aduersariis, & occidatur quisquam etiam non ab ipso, sit irregularis. Tertiò, qui est in bello iusto cum armis defensionis, hortans bellantes, intercedens pro eis, dummodò non occidat, nec mutilet, non sit irregularis: si ipsi pugnant, sed non occidunt, nec mutilant, non sunt irregulares: & si putat clericus, se occidisse potius quàm cōtra, cēsendus est irregularis, aliter non, nisi alij scirent certò ipsum occidisse.

Cum quis absoluitur à peccatis, prius debet absolui ab excommunicatione, non tamē ab irregularitate dispensari, quæ secundo se peccatum non est, nec peccatum

Tris clerici in bello etiam iniusto noranda.

Si evitare potest mortē, sit irregularis per Cōc. Tri. sess. 14. cap. 7. de rector.

includit, vt excommunicatio: propter clericos tamen utilis est hæc cognitio cōfessorii.

Tribus modis tollitur irregularitas: aliqua per baptismum, si venit ex sequela peccati proprii, non autem si ex bigamia, nec ex defectu nataliū. Secundò, aliqua irregularitas tollitur per religionis ingressū, quæ scilicet non provenit ex proprio delicto: talis enim posset promoueri ad ordines, sed non ad dignitates: tamen faciliat dispensationem religio. Tertio modo, per dispensationē tollitur omnis irregularitas. Prelati mittentes ad ordines suscipiendos subditos, vel Episcopos promouens, ipso facto dispensant, si hoc intendunt. Forma cōsuetæ dispensandi super irregularitate, est talis: Ego dispenso tecum super irregularitate, vel irregularitatibus, quam vel quas contraxisti, propter talem vel talem causam: vel Si contraxisti, quando est dubium.

Hactenus de censuris Ecclesiasticis, quæ tum satis esse duximus ad institui opusculi rationē, ubi non omnia quæ attinguntur, exactè tractanda, sed confessariū dirigēdum suscepimus, vt non tantum his quæ hic didicerat, sed & aliis vbi libet lectis, bene videretur officio cōfessorij melius ad animarum auxilium & Dei gloriam perfungatur.

L A V S D E O.

Tribus
modis
tollitur
irregularitas.

Nota.

Forma
dispensandi
super
irregularitate.

INDEXEORVM QVÆ IN

appendicibus continentur.

A	Dilectorem.	Fol. 3.
	Prefatio de substantia, sine effectibus causa sacramenti penitentia.	fol. 7.
	De cōfessorij cura circa personam suam, ac primo de scientia cōfessorij.	10.
	De potestate cōfessorij.	13.
	De bonitate cōfessorij.	14.
	De prudentia cōfessorij.	15.
	De secreto vel sigillo cōfessorij.	17.
	De cura cōfessorij circa actus penitentis.	18.
	De his quæ præmittuntur confessioni.	19.
	De interrogatione, quæ suppletur discussio insufficientis penitentis.	24.
	De penitente iuuuēdo ad contritionē habendā.	27.
	Quomodo in satisfactione penitens inuenitur, & de penitentis iniungendis.	29.
	Quomodo cum his qui minori egent auxilio se habeat cōfessorius.	33.
	De fine huius sacramenti.	35.
	Quomodo penitens à cōfessario inuenitur ad emendationem vite.	35.
	Quomodo inuenitur penitens à cōfessario ad gratia augmentum.	40.
	De cōfessorij cura circa absolutionem.	43.

INDEXEORVM QVÆ IN

Directorio continentur.

I n appendices Directorij præfatio.	47.
De Interrogatorio.	48.
Circa primum præceptum: Dominũ Deum tuum adorabis, & illi soli seruias.	49.
Circa secundum, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.	51.
Circa tertium: Memento ut diem Sabbathi sanctifices sub quo ferè præcepta Ecclesiæ.	52.
Circa quartum: Honora parentes.	53.
Circa quintum: Non occides.	55.
Circa sextum: Non mœchaberis: ad quod refertur nonum. Non concupisces uxorem proximi tui.	58.
Circa septimum: Non furaberis, cui adiungitur decimum.	60.
De superbia.	61.
De Gula.	62.
De Acedia.	ibid.
Interrogatorium breuius carmine redactum.	63.
Quædam de statibus variis, & primò de dominij temporalibus.	66.
De Episcopis.	67.
De peccatis ludicis.	69.
De Advocatis & procuratoribus.	70.

D.

INDEX.

De matrimonio iuultis.	71.
De Sacerdotibus & aliis Clericis.	72.
De Religiosis.	73.
De Doctoribus.	74.
De Scholasticis.	75.
De Mercatoribus & artificibus.	76.
De Medicis.	77.
De pauperibus.	78.
De propriis remediis peccatorum.	ibid.
De remediis universalibus.	83.
Quomodo his armis utendum ad vitia superanda.	ibid.
De restitutione.	85.
Quis debeat restituere.	86.
Cui debeat fieri restitutio.	88.
Quid reddendum.	91.
Quantum debeat restitui.	94.
Ubi & quanto debeat restitui.	95.
De ordine & modo in satisfactionibus tenendo.	98.
De quibusdam, quæ faciunt ad cognitionem excommunicationis.	101.
De effectibus excommunicationis.	102.
De peccatis excommunicatorum.	104.
De peccatis, quæ ab excommunicatione reddunt in alios.	105.

K 2

<i>De casibus excommunicationis reservatis in bul- la cœne Domini.</i>	105.
<i>De aliis casibus excommunicationis.</i>	114.
<i>De suspensione.</i>	129.
<i>De interdicto.</i>	131.
<i>De cessatione à divinis.</i>	138.
<i>De irregularitate.</i>	139.

F I N I S.

DE

DE
FREQUENTI
VSU SANCTISSIMI
Eucharistiæ Sacra-
menti Libellus.

*Authore R. P. Chri-
stophoro Madridio Theo-
logo Societatis
IESV.*

K 3

VOD his turbulen-
tis temporibus Hare-
ticorum impietas tam
infesto animo sanctis-
simū Eucharistia Sa-
cramentum oppugnat,
Christiani nominis studiosis, & Iesu
amatoribus mirum adeo videri non
debet, cum Damone, a quibus Hare-
ticorum pertinacia corroboratur, ni-
hil magis oderint, quam hoc sacrosan-
ctum mysteriū, in quo passio Christi
perfectissime representatur: per quā
Lucifer spoliatus fuit tyrannide, quā
toti humano generi superbissime do-
minabatur. Verūm Christianos ac ra-
ligiosos viros frequentationi huius my-
steris adeo molestos esse, ut non desināt
(nescio quo spiritu ducti) totis viribus,
& magna pertinacia illam dissuadere
& impugnare tanquam periculosam
E

ēē superstitiosam, etiam cum magna
Ecclesia Dei, & piorum hominum of-
fensione, non possum non vehementer
dolere, admirorque quo pacto non vi-
deant Sathanam non iam transfigu-
rantem se in angelum lucis, sed aperte
incidentem copiosissima gratia, quā 1. Cor. ii
in tanto sacramento nobis (cū digne su-
mitur) liberalissime communicatur,
quā possimus nequissima eius tela ex-
tinguere, quibus nos continenter im-
peit, ne beatitudinem illam, quam
ipse sua superbia perdidit, consequā-
mur. Nolo enim pro modestia Chri- Ephes. 4
stiana existimare, viros, qui hanc per-
niciosam doctrinā in Ecclesiam Dei
disseminant, agi peruerso iniquoque
animo, sed forsan cuiusmodi zelo, quē Rom. 12
non esse secundum sciētiam, plane me,
per gratiā Christi, ostensurū cōfido in
explicatione questionis statim tractā-
da, ex qua frequentatione sanctissima

*Eucharistia ex amore Christi utilio-
rem, ac fructuosiore esse, quàm abs-
tinentiam ab ea ex irreuerentia me-
tu, liquido constabit: Christus Do-
minus facit, ut hæc veritatem omnes
intueantur. Nobis certè non alium
huius suscepti laboris finè, quàm di-
uina glorie, salutisq; animarum rationè
(qui unicus est totius societatis Iesu sco-
pus) propositum profitemur. Hinc a-
deo Lectorem vehementer oramus,
ut quæ in hoc libello placebunt, ea
Deo bonorum omnium auctori ac-
cepta referat. Si quæ vero displi-
cebunt, animum voluntatèq;
nostram, qui communi,
bono studemus
attendat.*

PRO-

PROPOSITIO QVÆSTIONIS AGITAN-

DAE, CVM TRIBVS DO-
cumentis rei explicandæ
conuenientibus.

CAPVT I.

VÆSTIO igitur, quæ
agitanda & dissoluen-
da proponitur est, An, si
quis sacramentum Eu-
charistiæ ritè accipere
possit, & sine peccato
nihilominus abstinere,
melius faciat si frequenter accipiendo, quàm
abstinendo. Ut autem res tota planius
intelligatur, & à notioribus progrediamur,
proponemus tria documenta, quorum pri-
mum erit.

Quamuis in personis deuotis, tam reli-
giosis quàm secularibus, & non nimis occu-
patis in secularibus prophanisque negotiis,
quæ mentem à Diuinis nimium auocant,
laudabilis ac fructuosa sit quotidiana sacræ
Eucharistiæ sumptio, & id comprobet au-

154 DE FREQUENTI

thoritas grauissimorum Doctorum tantum re-
terum sanctorum, quam recentium Schola-
sticorum, ac etiā firmissimæ rationes euin-
cant (vt postea ostendemus) vnde non sint
huiusmodi homines vituperatione, sed po-
tius laude vel maxima digni. Nihilominus
tamen non intendimus in hanc disputatio-
nem adducere, quotidianam illam sum-
ptionem, sed tantum asserere, Frequentationem
communione, saltē octauo quo-
que die, dignè accedētibz laudabiliorem,
viliorem, & fructuosiorem, quam absti-
nentiam à tali frequentatione esse.

Alterum documentum est, Exceptis ali-
quibus casibus, in quibus de sententiā docto-
rum, ex præcepto quis communicare iube-
tur, quilibet potest reliquo anni tempore si-
ne peccato abstinere à communione, etiā
existens in statu, in quo potest laudabiliter
communicare: quia tum cum nulla astrin-
gatur lege, abstinendo à communione non
peccabit. Vnde quum dicunt laudabilius &
vtilius esse frequenter communicare, quam
abstinere, neuiquam intelligimus abstinē-
tes à frequēti cōmunione aliquo propterea
peccato obstringi, sed eos melius facere, qui
ex amore frequentant, quam qui ex timore
se

COMMUNIONE. 155

se sum mouent, tametsi id sine crimine face-
re possunt. Qua tamen in re nos quidem
aduersariis nostris modestiores videri cupi-
mus, qui nolumus reprehendere eos, qui ex
tanti reuerentia sacramenti, communione
se abstinēt, sed cum D. Augustino, & Beato
Thoma eos pro sua fide agere sinimus: cum
ipsi contrā, parum Christianè & contra eos-
dem Doctores, eos qui ex deuotione & a-
more ad tam salutiferum sacramentum ac-
cedunt reprehendere & detertere non desi-
nant.

Tertium documentum. Vt dicatur quis
laudabiliter hoc Sacramētū accipere, dignè
accedat oportet. Dignitas autem hic triplici-
ter intelligi potest: primò pro quadam natu-
rali valore, & condignitate (vt Theologica
scholæ more loquamur) sumētis hoc sacra-
mentū: & hoc modo nulla creatura, quam-
uis excellens, ne ipsa quidem beata Virgo
dignè potuit hoc dignissimū Sacramentum
accipere. Quid enim est homo, aut alia crea-
tura, vt cum Deo comparatur: aut quæ pro-
portio finiti ad infinitum? Deinde potest di-
gnitas accipi pro quadam perfectione vir-
tutum ac donorum, & præcipuè reuerentiæ
ac deuotionis, vt scilicet ille dicatur dignè

Dignè
commu-
nicare
quis di-
catur.

156 DE FREQUENTI

accipere, qui cum quadam eminentia virtutum & magna reuerentia & deuotione accipit, alioqui dicatur indignè accipere. Sed neque hæc dignitas ad dignam huius Sacramenti sumptionem exigitur: Immo sæpe in frequenti eius usu à Deo illa donantur: Quum enim sint dona Dei, in frequentatione huius tanti Sacramenti, & dantur, & augmentur, vnde inquit Gerson: Qui nolunt accedere ad hoc mysterium sine talibus donis, similes sunt frigidis, qui nolunt accedere ad ignem, nisi prius sunt calidi.

Postremò capitur dignitas pro dispositione, quam Deus requirit in homine, vt Eucharistiam sine ipsius offensione accipiat. Et hæc nil aliud est in peccatore, quam vel diligens peccatorum inquisitio, ipsorumque detestatio, ac constans vitæ corrigendæ propositum, cum vera & integra omnium delictorum confessione: addendo insuper, vt nullum superiorum interdictum impediat: vel in eo, qui non est sibi conscius admissi criminis, fides, quæ per dilectionem operatur. Et hæc est dignitas, quæ exigitur, vt dignè quis ad hoc Sacramentum accedat. Qui verò sine hac dispositione accedit, proculdubio indignè accedit, & de eo inquit

COMMUNIONE 157

inquit Paulus: Qui indignè manducat, iudicium sibi manducat: Illamque dispositionem desiderat idem Paulus, quum ait, probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. In hac etiam dispositione includuntur omnia quæ sacri doctores ad dignam Sacramenti huius sumptionem requirunt: quòd si in aliquibus suæ doctrinæ locis eximias quasdam virtutes desiderare videntur, eas non tanquam necessarias, sed tanquam conducibiles exigere arbitramur, siquidem quò maior est recipientis dispositio, eò benignius sua dona liberalissimus Dominus confert.

Ex his illud efficitur, Imperfectionem virtutum & deuotionis ac reuerentiæ diminutionem (quæ non excludit hanc dignitatem) non reddere hominem indignum ad sumptionem huius Sacramenti, immo posse fructuosè vtiliterque accipere cum ea diminutione reuerentiæ ac deuotionis, quæ in ipsa sumptione solent sæpenumero vi Sacramenti donari & augeri,

1. Cor. xiv.

*Quam graviter peccent, qui indignè ad Euchari-
stia Sacramentum accedunt.*

CAPVT II.

EXcellentissima huius Sacramenti digni-
tas nobis ostendit, quam flagitiosum sit
ad illud sine dispositione & dignitate (iuxta
tertio modo dicta) accedere: quod & magis
nobis constabit, si intenta mentis acie consi-
deremus in eo sumi Christum Deum, ac re-
demptorem nostrum, qui cum sit summa
æquitas, nihil æquè odit ac iniquitatem &
peccatum. Odio enim sunt Deo similiter
impius & impietas eius, ut inquit Sapiens,
Ec in Psalmis dicitur: Odisti omnes qui ope-
rātur iniquitatem. Et Dominus per Moy-
en auersatur impium: Et merito quidem. Que
enim est, inquit Paulus, participatio iustitiæ
cum iniquitate? aut quæ societas luci ad te-
nebras? Quæ autem conuentio Christi ad
Belial? Idem quoque Paulus alibi docet,
cum ait Qui enim manducat, & bibit indi-
gnè, iudicium sibi manducat & bibit: id est,
iuxta glossam, sua manducatione se dignum
damnatione efficit. Et Chrysostomus: Sa-
crificium hoc (inquit) cibus est spiritualis.

Sicut

Sicut corporalis cibus dum ventrem inue-
nerit aduersis humoribus occupatum, am-
plius lædit magisq; nocet, & nullum præstat
auxiliū, ita & hic spiritualis cibus, si aliquem
reperit malignitate pollutum, magis eum
perdet, non sui natura, sed accipientis vitio.

Bernardus etiam de modo viuendi ad fo-
rorem, sermone de communione, ait: Ergo
quid manducat peccator, & quid bibit? non
utique carnē & sanguinem spiritualiter ad
suam salutem, sed iudiciū ad suam damna-
tionem: licet videatur cum ceteris Sacra-
mentum altaris percipere. Et in eodem ser-
mone: Corpus Domini sine dubio est vita
illis, quibus CHRISTVS est vita: Illis verò
est mors, qui per culpam & ignorantiam ac
negligentiā membra sunt diaboli. Ad hæc,
quam graue sit celus, quātamque perniciē
indigna huius sacramenti sumptio secum
afferat, inde colligitur, quod à sanctis Iudæ
proditioni cōparatur. Vnde B. Hieronymus
in quadam epistola ad sacerdotes: Dic in-
quit, quisquis fueris, qui Sacramenta sumis,
qualiter cum eis labiis filium Dei oscularis,
quibus osculatus es labia meretricis? O Iu-
da filium hominis oculo tradis? Et Beatus
Augustin. Non minus peccant, qui tradunt August.

Bernard.

Indigna
eucharis-
tiæ sum-
ptio lū-
dæ pro-
ditioni
similis.
Hieron.

Sap. 14.
Psalm. 5.
Exod. 17.
1. Cor. 6.

1. Cor. 11.

Chrysol.

Christum peccatoribus membris, quam qui Christum tradiderunt crucifigentibus Iudæis. Traiciunt enim hi Christum in peccati locum, qui est in potestate demonum: sicut Iudas tradidit ipsum manibus iniquis Iudæorum. Beatus etiam Remigius: Væ, inquit, tradentibus Christum ad crucifigendum, sed Væ cum maligna conscientia sub Sacramento sumentibus illum, Illi etsi non tradunt Iudæis ad crucifigendum, tradunt tamen ipsum membris inimici ad sumendum. Et B. Bernard, in sermone de cena Domini, Qui enim secundum carnem viuunt, & post carnalia euagantur, catena vitiorum compediti, cum Iuda proditore venenum accipiunt, spiritualis suspendij laqueum incurrunt, grauissimè damnandi, cum pro multiplici reatu, tum pro Sacramenti contemptu, quod reuera accipiunt, sed essentia, non salubri efficacia. Beda quoque ait: In sempiternum vñ homini illi, qui ad mensam Domini indignè accedit, ille enim in exemplum Iudæ filium Hominis tradit, non Iudæis quidem peccatoribus, sed peccatoribus membris, scilicet suis, qui Dominici corporis Sacramentum accipere temerariè præsumunt.

Com-

Comparatur etiam à Doctoribus indigna sumptio peccato crucifigentium Christum. sicut enim crucifixores Christi, qui sponte ex nimia charitate vitam suam pro salute hominum profunderè volebat, ipsum malitiosè in suam perniciem occiderunt: ita & indignè communicantes passionis Christi memoriale, quod ipse vt medicinam salutarem in peccatorum expiationem nimio amore reliquerat, quantum in ipsis est, euacuant; non sibi ad salutem, sed in interitum sempiternum sumentes. Et quidem Iudæi, si Regem gloriæ cognouissent, nunquam vtique crucifixissent: Tu verò, quoties indignè sumis hoc salutem Sacramentum, quantum in te est, & sciens, & volens, toties Christum cruci assigis. Ad hæc, non nisi poros integrosque & ab omni peccati labe immunes, ad sacrosanctum Eucharistiæ misterium accedere oportere, in Exodo significatum est: cum Aaron eiusque filijs præceptum fuit, ne tabernaculum testimonij coecluri ad altare, vt in eo domino thymiama offerrent, nisi prius manus, ac pedes lauissent, ingrederentur. Quod sit tanta corporis munditia ad altare thymiamatis accessus ne-

Indigna commu-
nio pec-
cato Iu-
dæorum
crucifi-
gentium
similis.

Exod. 30

cessaria erat, nos, qui in lege gratiae sumus, illotis animis ad Christi corpus sumentum accedemus? Idem & in Levitico praesignatur, ubi legitur: Si quis de semine Aaron maculam habuerit, non offerat Deo panes, neque ad mysterium eius accedat. CHRISTVS etiam, apud Ioannem, corpus suum discipulis, nisi prius lotis eorum pedibus tradere noluit. Quare satis profectò declarauit, autè prauos animorum affectus esse purgandos, quàm ad sacram ipsius corporis sumptionem accedatur. Idque nobis significare ipsum voluisse, inde colligitur, quòd cum non uenisset discipulos suos communes cibos illotis manibus sumere, ad hoc Sacramentum non nisi lotis pedibus, id est, prauis affectibus purgatis, eos accedere passus est. Quos quia Iudas mundos ad illius sumptionem facta externa pedum lotionem, non habuit, miserum sortitus est exitum: siquidem laqueo suspensus, ad inferos, aeternis cruciatur torquendus, est decubatus. Et Paulus, quod periculum eos maneat, qui impura mente Eucharistiae Sacramentum accipere audent, memorat: Ideo inter

inter vos (inquit) multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Ex his, & alijs, quae breuitatis causa praetermitto, satis constat, quàm nefarium sit scelus, tam dignum sacramentum indignè sumere. Haec autem attuli, ut, qui frequentationem illius reprehendunt, eos nos probare existiment, qui obsecro ore & immundo corde accedunt: cum ipsos maximè vituperemus, & hortemur vnumquemque cum Paulo. Vt probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat. Probet se inquam, per veram cōtitionem, & integram suorum peccatorum confessionem; probet se per deterioris vitae in vitam sanctam, in vitam tanto hospite dignam mutationem. Neque enim in eo versatur quaestio, An impius & indignus frequentando hoc Sacramentum melius agat, quàm abstinendo: iam enim ex supradictis constat, eum nō solum non melius agere, verum iniquissimè agere, si vel semel accipiat. Sed quod hic queritur, est, An existens in eo statu, in quo potest laudabiliter communicare, melius ac fructuosius agat, frequentando talem cōmunionē, quàm abstinendo ab ea, & non nisi semel vel iterum in anno cōmunicando.

*Argumenta aduersariorum, & ad ea
responsiones.*

CAPVT III.

SIC intellecta quaestione, nonnulli, qui sibi religiosi videntur, rectius ac vtilius esse arbitrantur, à frequenti communione abstinere, quàm frequenter communicare: reprehenduntque vehementer eos, qui contrasentiunt, quique sacram ipsam communionem frequentant; suamque opinionem multis rationibus probare nituntur, quas nos ordine singulas proponemus, propositasque dissoluimus: ex quibus apparebit, quàm infirmo fundamento fulciantur, ad afferendum dogma adeò paradoxū, vt ferè idoneus author, siue priscos patres maioresque, siue recentiores scriptores intuearis & consulas, nullus inueniatur, qui hac in re non vehementer ab istis dissentiat.

Prima
contra fre-
quentem
commu-
nionem
obiectio

Sit igitur hæc prima ratio: Christum Dominum semetipsum in Sacramento non nisi semel, idque in vltima cœna post institutionem illius tradidisse: non debere igitur nos ad hoc sacrosanctum mysticum tam frequenter accedere.

Ad

Ad quam responderetur: Agnum paschalem figuram fuisse mortis Christi, & huius sacramenti: quatenus autem sacramenti huius figura fuit, impletam fuisse in vltima cœna, cum hoc Sacramentum Christus instituit, suisque omnibus Apostolis tradidit: & cum statim fuerit subsecuta mors, non oportuisse hoc ipsum eis iterum tradere: quanquam reuera ex sententia Chrysostomi & Augustini, & aliorum grauissimorum doctorum, Christus post resurrectionem duobus discipulis, quibus Emaus petentibus se comitem adiunxit, communionem tradidit, vbi Dominum illi in fractione panis agnouerunt. Verùm satis hanc frequentationem potuisse videmus, cum inter cœnandum instituto iam Sacramento, datoque discipulis suis, hortatus est eos, vt idem facerent: Hoc facite, inquit, in meam commemorationem. Qued & ipsi accuratè satis seruauerunt, vt ex Apostolicis Actis, & ex Paulo mox ostendemus.

Deinde vulgata illa producent exemplum: B. videlicet Marcum Euangelistam sibi pollicem amputasse, vt sacerdotio ineptus reperiretur, autore Hieronymo in

Respon-
sio.

Chrysost
homil.
17. in
Matth.
Aug. li. 3.
de cœ. Eu
angel.
Luc. 24.

Luc 21,
2. Cor. 11.

Secunda
obiectio

prologo in Marcum. Beatum etiam Franciscum, aliosq; sanctissimos viros ob tanti reuerentiam Sacramenti sacerdotium recusasse. Beatum quoque Benedictum diu à communione abstinuiffe. Ergo nos nocentissimos non debere ad illud tam audacter accedere.

Respon-
do Ger-
soni.

Grego-
rius.

Sed facile est cum Gersone cancellario Parisiensi respondere: Facta quorundam sanctorum pia interpretatione venerari & admirari magis, quàm imitari nos oportere: sunt enim dona & vacationes in diuersis, prout spiritus sanctus vult. Vt namq; operatus est Dominus in sanctis suis, in quibus semper vbique est mirabilis, ad commendationem diuersarum virtutum. Nam contra Diuus Gregorius 4. Dialogo narrat, Cassium Episcopum Narniensem, qui quotidianum sacrificium Deo offerre consueuerat, seque in lachrymis inter ipsa sacrificiorum arcana mactabat, mandatum Domini accepisse, dicentis: Operare quod operaris, non cesset pes tuus, non cesset manus tua, natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam: Eumq; post septem annos ipso Aposto-
lorum

lorum natali, cum Missarum solemnia peregrisset, confestim migrasse ad Dominum. Hinc igitur intelligi debet hanc Deo in vno, illam in alio placuisse virtutem. Ceterum etsi in illis sanctis humilitas & modestia laudatur, qua Sacerdotum propter dignitatis magnitudinem recusauerat, non inde sequitur eos non frequenter communicasse: immò constantissimè credendum est, Beatum Marcum aliorum Apostolorum traditiones, & consuetudinem nascentis Ecclesie secutum fuisse, in qua frequentabatur communio, vt est in Actuum secundo capite, vbi legitur: Omnes fideles erant perseverantes in doctrina Apostolorum, communicatione, & fractione panis. Et hunc fuisse morem & disciplinam surgentis Ecclesie, postea pluribus ostendemus. Beatum quoque Franciscum piè credere possumus, vt erat religiosissimus, frequenti communione vsum fuisse. Quòd si Beatus Benedictus legitur diu abstinuiffe à communione, id non eò fecisse existimamus, quòd timeret ad hoc sacramentum accedere, quo se, cum instare mortem videret, tam piè ac religiosè comuniit:

Act. c. ii.

sed cum in vastam solitudinem secedere decreuisset, ubi diu ab hominum semotus consuetudine latuit, Sacramentali vi sumptione non potuit, sed spirituali tantummodo fruebatur. Cum vero ad cœnobium commune cum alijs vitam acturus se contulit, non dubitamus, quin pro ipsius in Christum deuotione, qua ante discessum ad eremum usum eum fuisse constantissimè credimus. Quod si aliter se res habet, non idè frequens sacræ Eucharistiæ usus reprehendendus est, quem tot sanctissimi, ac doctissimi Patres verbis, rebusque gestis ac moribus (vt postea docebimus) tantopere commendarunt. Aiunt præterea: Paulus monet, vt probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. Hæc autem probatio, quæ adhibetur, vt digne quis accedat, & nō sibi iudicium manducet, difficilis est & periculosa: quia nemo scit virum amore, vel odio dignus sit. Et: Qui amat periculum, peribit in illo. Ergo tutius est raro, quàm sæpe communicare.

Itis, quæ in tertio documēto posuimus, hæc obiectio labefactatur. Probatio enim

enim quam requirit Beatus Paulus in peccatore, est diligens conscientie examinatio, & omnium mortalium peccatorum contritio, cum firma vitæ corrigendæ deliberatione, cumque integra eorundem confessione. Vel in iustificato, fides, quæ per dilectionem operatur, quam scholastici doctores fidem formatam vocant. Qui hoc ex animo fecerit, confidens magis Christi gratiæ, quàm sibi, satis probatus accedit. Neque enim in hac probatione certitudo aliqua supernaturalis desideratur, quæ se à peccato vacuum, vel Deo gratum esse cognoscat: quia hæc habetur solum per reuelationem: nec requiritur certitudo naturalis quæ habetur de necessariis vel contingentibus per experientiam cognitis: sed satis est certitudo moralis, quæ ex probabilibus coniecturis existit, qualis sufficit in mortali negotio, & actibus humanis, vt ait Philosophus in Ethicis. Et hæc certitudo satis habetur per probationem iam positam. Nec ea probatio est adeo difficilis, si modò diligentiam adhibere quis velit: Quod si aliquo modo difficilis est, longè profectò difficilior est ei, qui semel tantum in anno Eucharistiam sumit: cum ex doctrina sanctorum nulla via

Certitudo di-
gnitatis
qualis re-
quiratur

Obiectio
1. et 11.
1. Cor. 11.

Ecl. 9.

Ecl. 3.

Respon-
sio.

fit ad bene se disponendum faciliior, quàm frequens huius Sacramenti perceptio. Ad illud Ecclesiastæ, Nemo scit virum amore, vel odio dignus sit. Responderi potest, primò, loqui eum de amore, vel odio finali: vt ex sequentibus in eodem contextu colligitur: sed omnia in futurum seruantur incerta. Vel potest dici, neminem scire certitudine supernaturali, vt superius dictum est, sed certitudine morali facile posse: & hæc per se satis est, vt quis probatus accedat, neque amat periculum qui sic accedit. Nam ægrotus, qui de optimi & peritissimi medici sententia cōsiliòq; accipit medicinam, neutiquam se periculo mortis exponit: sed contra potius optima ratione salutis consulit, vitamque suam tuetur.

Oblatio
Augu.

Obiiciunt adhuc Augustinum in libro de Ecclesiasticis dogmatibus, ita scribentem: Quotidie Eucharistiæ communionem accipere, nec laudo, nec reprehendo. Ergo, ne se exponat periculo peccandi, melius est abstinere, quàm communionem frequentare.

Respon-
sio.

Ad quam rationem primò dicimus, librum illum de Ecclesiasticis dogmatibus multorum doctissimorum virorum iudicio ex Augustini officina non prodiisse, sed ab A'cuino

Alcuino esse conscriptum, vt colligitur ex Io. Tritemio, de scriptoribus Ecclesiast. Idque quàm verum sit, vel ex eo intelligitur, qd ipse August. in multis locis suæ doctrinæ quotidianæ sumptione sanctissimæ Eucharistiæ vel probat, ad eamque Christianos adhortatur, vel certè vnumquemque agere pro suæ fidei deuotione permittit, vt postea planius ostendemus. Sed sit cuiusvis ille liber, siue Augustini, siue Alcuini, certè illa auctoritas, quam aduersarij magni faciunt, tantum abest, vt nostro proposito aduersetur, vt etià maximè hanc, quam nos asserimus, veritatè cōfirmet. Vbi enim dicit, Quotidie Eucharistiæ cōmunionē accipere, nec laudo, nec reprehendo, statim subiungit: Omnibus tamen diebus Dominicis cōmunicandum suadeo & horror, si tamē mens sine affectu peccandi sit. Ex quibus verbis, Dominicis saltē diebus frequentare cōmunionē laudabilius erit, quàm abstinere, cū id ad nos ille author hortetur. Et hoc est, quod præcipuè in proposita questione versatur. Præterea postquam lucè dixit, Quotidie cōmunionē accipere nec laudo, nec reprehendo, idem in Epistola ad Ianuarium ita ait: Si quisquam dixerit non quotidie accipiendam

Ioan. Tri-
temius.

August.
epi 127.

Eucharistiam, alius affirmat quotidie, faciat unusquisque quod secundum suam fidem piè credit esse faciendū. Itaque si Augustinus non reprehēdit quotidie communicātes, sed, ut faciat unusquisque quod secundum suam fidem piè credit esse faciendum, suadet: quare tu tam facillè ac temerariè reprehendis eos, qui ex deuotione, & secundum suam fidem piè quotidie volunt communicare? Vt eodem argumento vitamur, quo beata Catherina Senensis vsa est, cum cuidam tam frequētem communionem hac Augustini autoritate sibi obiciēti, coram multis (ut in vita ipsius scribit Beatus Antonius) ita respondit: Ex quo Augustinus non me vituperat in dictis suis, quare vos, Pater Reuerēde, me vituperatis? Quod si Augustinus (vel quicumque alius fuit ille auctor) nec laudat, nec reprehendit quotidie communicantes, id non ideo fit, quod minus præstet quotidie cōmunicare: sed quia cum sit ea res ex his, quæ in vitamque partem torquentur, potest benè & malè cū fructu & cum perniciē sumi: Vt enim est vita bonis, ita etiam mors est malis. Neque verò, si ex fide & deuotione quis sumat, nō benè & cū vberissimo fructu sumit? Quare desināt

Beata Catherina.

desināt passim obicere huius Doctoris auctoritatem, qui cum apertè cōtra ipsos faciat, nostramque veritatem confirmet, vel in hoc isti suam inscitiam, vel deprauatum affectum produnt. Quanto rectius agerēt, si discussis iam falsitatis tenebris, præsentē hac veritatis luce, nobiscum, imò verò cum omnibus Orthodoxis Catholicisque Doctoribus sentirent, ac omnes vnā cum eximio illo Doctore hortarentur, ut dominicis saltem diebus communicarent, gustarentque quā suavis est Dominus.

Adducunt etiam aliqui contra frequentem cōmunionem illud B. Bonauenturæ de profectu religiosorum: Vix aliquem videri ita factum esse, cui non sufficiat semel in septimana ex consuetudine communicare,

Ad quod respondemus, primum, Beatū Bonauenturam non improbare hic, semel in hebdomada communionem: quod proposito nostro satis esset. Affirmamus deinde iis verbis frequentiorē communionē minus reprehendi, si subsit aliqua causa, cum ille dicat: Sufficere semel in hebdomada cōmunicare, nisi specialis causa, vel ratio sapientius sindeat: sed tantum cōmunionem ex consuetudine magis, quā ex de-

Obiectio quin-
ta. Bonauē-
ti, l. 2. c. 11.

Respon-
sio.

uotione frequentatam, dissuadere videtur.
Ehanc esse huius Doctoris sententiam ex
eo perspicimus, quod paulo post miraculis
sacrosanctæ Eucharistiæ effectibus enume-
ratis, subiungit Salubre tamen est (inquit)
& utile, quod homo sepe se ad illius medi-
camenti sumptionem præparat, & quanto
deuotius valet, illud percipere studeat, &c.
Et post pauca: Et licet (inquit) tepidè, tamen
confidens de misericordia Dei fiducialiter
accedat. Hæc ille. Vnde satis constat ex sen-
tentia huius viri, etsi satis sit semel in hebdo-
mada communicare, non tamen cuiquam
bene parato frequentiores communionē
vetitam esse: Vt si peritus medicus alicui sa-
no diceret, satis ei fore, si bis in die come-
dat, nō hinc vetaret, si is sanus indigentiam
cibi, ad eūque in aliam substantiam con-
uertendum vim cōcoquendi idoneam sen-
tiret, iter in die comedere, cum id etiam ma-
gno cum fructu & emolumento fore per-
spiceret. Quare si ad præstantiam dignita-
tem quæ Sacramenti, & ad nostram tenui-
tatem atque indignitatem respiciamus, sa-
tis erit nobis, non dico semel in hebdoma-
da, sed semel in vita communicare. Si verò
CHRISTI benignitatem & liberalitatem
vltro

vltro ad hoc sacrum conuiuium nos inui-
tantis attendamus, non est, cur frequenter
accedere timeamus, dum probati (vt dixi-
mus) accedamus.

Adhuc contradicent, Tutores viam sem-
per esse tenendam: Cum autem in commu-
nitione spirituali nihil, in sacramentali verò
(quod magna probatio & puritas deside-
ratur) tantum insit periculi, satius esse spi-
ritualiter sæpe, Sacramentaliter rarò com-
municare.

Hæc ratio si aliquid probaret, etiam il-
lud probaret, Eucharistiam nunquam esse
sumendam: semper enim periculum time-
retur: Quo quid dici potest absurdius? Di-
uus verò Bonauentura hoc argumentū ita
refellit: Etia si sic securius cōmunicare spi-
ritualiter, quàm Sacramentaliter: est tamē
vilius communicare Sacramentaliter. Po-
test & aliter obiectio dilui, si negetur secu-
rius esse spiritualiter quàm sacramentaliter
cōmunicare: Imò æquē tutum id esse con-
tendimus: quia dispositio interior, quæ ad
dignam sumptionē spiritualement requiritur,
eadē ad dignā sumptionē sacramentalis
satis esse putatur: propterea quod, vt dignè
sumatur spiritualiter, consciēciam cuiusvis

Sexta
obiectioRespon-
sio.

Adria-
nus.

176 DE FREQUENTI

capitalis criminis expertem esse oportet: & hoc satis est ad dignam sumptionem Sacramentalem, idcircoque est æqualis securitas: quia dispositiones exteriores, quæ requiruntur, ut ieiunium, & alia, satis certæ sunt, & à periculo vacuæ. Præterea dicimus esse non solum æquæ tutum communicare Sacramentaliter, sed etiam magis, ut inquit Adrianus. Siquidem frequenter accedendo virtute operis operati Sacramenti, sæpe quis, cum aliqui peccati reus esset, potius veniam peccati assequitur, quam ex sumptione nouo se peccato obstringat: dum tamen se, ut digne sumat, diligenter instituere, & præparare contendat. Illud namque censetur minus securum, ubi regularius accidit detrimentum: ut in spirituali sumptione contingit, in qua non confertur ea gratia, quæ in sumptione Sacramentali vi ipsius Sacramenti percipitur. Nec dicendus est quis periculo se mortis exponere, ubi remedia adhibet, ex quibus se consecuturam sanitatem verisimili potest cōiectura colligere. Vt ergo is, qui se peritissimis medicis credit, etiam in mortis cōsequatur, periculo se mortis obticere dicendus non est: ita qui digna prius cura diligenti que adhibita, de cōsilio Pauli commu-

COMMUNIONE. 177

communicat ei periculosa esse communio dicenda non est.

Addunt præterea, Qui frequenter communicat, suum cōmodum spectat: qui verò ex reuerentia abstinet, Dei gloriæ & dignitatē Maiestatis attendit, ad quā ex humilitate veretur accedere, præstat autē gloriam Dei, quā suum cōmodum cogitare: ergo melius est abstinere, quā frequentare.

Ad hoc nos ita respondemus, Ut negemus qui communicat Sacramentaliter, eum suo commodo tantum atque utilitati consulere. Imò verò multò magis diuinæ gloriæ rationem ipsum habere cōtēdimus. Dum enim ad hoc Sacramentum accedit, refert summam Dei charitatem, qua pro nobis dignatus est in cruce pati: refert summam potentiam, qua tam mirabiliter in tam parua Sacramenti specie se nobis præbere voluit: refert infinitam bonitatem, qua se nobis indignis in refectionem animæ donare placuit cibum vitæ: refert denique ineffabilem sapientiam, ut nos eo ordine quo ab innocentie statu excidimus, repararet. Vnde Innocentius: Panem Angelorum manducauit homo, quatenus vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret.

Septima
obiectio

Solutio.

8^{da}ua
obiectio

Deinde dicunt: Non est frequenter accedendum ad communionem, ne ex frequentatione ad contemptum tam pretiosum munus veniamus. Nimia enim familiaritas, (ut vulgò dicitur) parit contemptum. Ergo rarius est accedendum, ut reuerentiùs accedatur.

Solutio.

Respondetur. Et si apud vulgares homines familiaritas solet parere contemptum, inter sapientes tamen ac perfectos longè aliter euenit. Quò enim magis alicuius virtutes præstantiamque perspiciunt, tãto magis eum admirantur ac venerantur. Sed cù pro conditione huius miseræ vitæ nullus adeo sapiens atque perfectus inueniatur, quin aliquo defectu, qui per nimiam familiaritatem sese prodat, laboret: eo fit, ut aliquando ex nimia familiaritate opinio de aliquo & existimatio minuatur. Ad contemptum autem nunquã sapiens deueniet ob quoscũque defectus, cum nemo sit, qui sine peccato viuat Ioannis testimonio, qui ait: Si dixerimus, quòd peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Verùm cum CHRISTVS DEVS ac redemptor noster infinita sit perfectio, & bonitate inexplicabili, quas nos ob nostræ intelligentiæ imbecillitatem, nostræque virtutis

1. Ioan. 1.

virtutis angustias capere non possumus, per contemplationem & vsum huius adorandi Sacramenti propius ad illarum cognitionem accedimus, & quò frequentiùs illud accipimus, eò planiùs CHRISTI bonitatem ac beneficia nobis per ipsum collata perspicimus: Vnde tantum adest, ut hæc familiaritas contemptum pariat (si ex fide & amore eius accedimus) ut etiam per illam infinitum diuinæ perfectionis, ac excellentiæ pelagus penetrantes, in ardentissimum illius amorem, deuotionem, cultumque rapiamur, ac toti venerabundi intima animi submissione tam immensam Dei ac Christi nostri liberalitatem bonitatemque adorantes, prosternamur. Si enim Angeli, qui perfectissimè Deum cognoscunt, eum quo familiarissimè assidueque versantur, continenter laudant eius Maiestatem, quam adorant Dominationes, ac tremunt potestates, Cherubin quoque ac Seraphim non cessant quotidie clamare, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus: quomodo nos sitanti mysterij ratione deprehensa, perspectaque, frequenter accesserimus, tantorum bonorum argitorem ac benignissimum redemptorè contemnemus?

& non magis eius Maieſtatem, quanta maxima poſſumus reuerētia, & religione adorabimus, & ſummam ſingularēque bonitatem ac benignitatem amplectemur?

Arqui rurfus obijciēt, Videmus eos, qui frequenter communicant, ſecularibus negotiis eſſe diſtriſtos, parūque in via Domini progredi: neque ſuam vitam excolere melioribus & honeſtioribus moribus: quæ res vel maximè populum Dei poteſt, ac ſolet offendere: cum potiùs (vt monet B. Auguſti-
 Auguſti. Auguſtinus) deberet mutare vitam, qui vellet accipere vitam.

Reſpon-
ſio.

Sed reſpondetur, Experientia compertū eſſe, in eis qui hoc diuinum myſterium ex fide & deuotione frequentant, mirificam fieri vitæ morumque mutationem: cum luxuria, impudicitiam, ambitionem, ſuperbiam, auaritiā, aliōſq; humanæ vitæ morbos ex animis euellant, & in eorum vitiōſū locum contrarias virtutes inſerant, temperantiam, caſtitem, humilitatem, liberalitatem, patientiam, rerūque mundanarū cōtemptum. Quod ſi aliqui earum rerum amore capti, & humanæ vitæ illecebris delinui, & inanis curis oppreſſi, hanc ſacram communionem frequentant: id euenit,

uenit, quia hos non fides, aut erga Deum charitas, ſed potius hypocriſis, vel auaritia ducit. Quales ſanè, ſi modò ſunt Catholici, pauciſſimos credimus inueniri. Si verò frequentantes communionem aliquando in aliquod peccatum quamuis lethale inciderint, nō propterea debet reprehendi ſancta communio, quæ tam vbere nobis parit fructus, cum id vel ab ignorantia, vel à noſtræ naturæ imbecillitate proficiſcatur. Neque enim propterea quod frequenter quis communicat, ſtatim eſt confirmatus in gratia, vt amplius peccare non poſſit: ſed libera in eo vel benè vel malè agendi facultas ſeruatur. Petrus enim accepta communionem ab ipſo Chriſto, ea ipſa nocte negauit illum, iurando affirmans atque anathematizans, ſe illum nō cognouiſſe. Diſcipuli verò omnes eadem ſerè ipſa hora, qua communionem acceperant, relicto Chriſto, quem uſque ad mortem cōſtantiffimè ſeſe ſecuturos & nūquam negaturos promiſerant, ſuæ fidei & promiſſionis obliui, ſugerūt. Permittit namque ſuos aliquando Deus labi, vt ſuam imbecillitatem agnoſcentes, ſub omnipotenti manu eius humiliētur, & ad ipſum alacrius & ardentius cōuertantur. Vnde inquit Pau-
 1. Pet. 3.
 1. Cor. 13.

112 DE FREQUENTI

lus, Cum infirmior, tunc potens sum. Ex ist
Psalmo dicitur, Imple facies eorum igno-
minia, & quærent nomen tuum Domine.
Quod si aliqui à communione adseruilia
opera, seculariæque negotia, honesta tamē
atque legitima, & animum non multum à
spiritu auocantia (de his enim loquimur)
se referunt, eos minimè reprehendendos
esse existimamus, cum in hominibus sim-
plicibus & vulgi opinione abiectis, Spiritus
ille diuinus dignum sibi habitaculum, in
quo requiescat, sæpissimè parare digne-
tur.

Nona obiectio Instabunt adhuc, & dicent, Si frequens
communio esset adeò utilis & fructuosa, ab
Ecclesia certè ea indiceretur, & in religio-
nibus, & Cœnobitis institueretur, ac vniuer-
setur. Sed nihil tale præcipitur ab Ecclesia,
nec in religionibus præscribitur, Ergo non
videtur adeò utilis.

Solutio. Ad quod respondetur Initio nascentis ec-
clesiæ, in qua vigeat charitas, eam fuisse
per multa tempora consuetudinem, ut quo-
tidie, vel frequenter communicarent: ut pa-
tet ex Act. Apost. & ut paulò post ex Hieron.
A. & 2. & aliis ostendemus. Anacletus etiam Papa
Anaclet. instituit ac præcepit, ut omnes fideles pera-
acta

COMMUNIONE 113

acta consecratione communicarent: recu-
santes autem Ecclesiasticis liminibus prohi-
berentur. Deinde decretum fuit in Ecclesia,
ut singulis Dominicis communicarent.
Postea verò tepescente charitate, Fabianus **Fabianus**
Papa sancit, ut saltem (ut est in tit. de con-
secr. dist. 2. c. & si non frequentius &c. secu-
lares) ter in anno cōmunicarent, in Pascha,
Pentecoste, & Natiuitate. Demum frige-
scente iam charitate, & penè extincta, Inno-
cētius tertius, edixit, ut ad minimum semel
in anno communicarent, idque in Pascha.
Vbi est præcipue aduertendum, quod quauis
Ecclesia, à Spiritu sancto gubernata toties
præceptum communicandi pro temporum
conditione mutauerit, nunquam tamen
frequentius communicare prohibuit, sed
potius ne prohiberetur, prohibuit: ut est in
tit. de consecr. dist. 2. c. Non prohibeat. Quod
nos postea adducemus. Quod si hac nostra
ætate antiquus ille & laudabilis mos fre-
quentius cōmunicandi à C H R I S T I fidelibus
renouatur, certè amatores passionis ei
& diuini cultus, & Christianæ pietatis stu-
diosi, deberēt ingentes Deo gratias agere, si
quid Christianū saperēt, quod aliqua iā se-
licis illius nascētis Ecclesiæ species apparere,

Innocēt.
3. extran.
de pœn.
& remis.
c. omnis.

& extincta penè charitas excitari, ac reuiuiscere per fidem ac deuotionem ad hoc præclarum & illustre Sacramentum inciperet. Ad id autem, quod de Religionibus dicitur, nos respondemus: In omnibus verè probatis religionib⁹ morem esse, vt omnes sacerdotes quotidie, aut certe frequentissimè communicent. De Diaconis autem, & Laicis, earum aliqua statuerunt, vt singulis hebdomadibus, alia vt singulis mensibus communicent: neque prohibent frequentius accedere, si quem animaduertent fide & deuotione duci, facta coniectura ex moribus & vita. Quod si aliquibus ita frequenter communionem interdicator, piè credendum est, illos humilitate, vel aliqua honesta ratione duci, vt periculis, quæ aliquando à malitia hominum proficisci solent, prouideant: quod tamen non est adducendum pro vniuersali documento, cum innumerabiles patres, ac religiosi viri ad frequentationem communionis sæpe monachos adhortentur: in quibus est Beatus Apollonius, qui (vt est in vitis Patrum) monebat, vt, si fieri posset, Monachi quotidie communicarent: ne si quis longè se à Sacramento subtraxisset, subtraheretur à Deo. Et Diuus Hieronymus,

Apollo-
nius.

Hieron.

nymus, qui in regula ad Eustochium, c. 17. idem facit, vt suo loco docebimus.

Affirmabunt quoque, abstinendum esse à frequenti communione, quod ex ea (vt obieci-
Decima
ipsi putant) reuerentiæ, & erga tantum Sa-
cramentum cultus imminutio sequatur: &
ex sententia Doctorum, illi, qui diminutio-
nem reuerentiæ, ac deuotionis in frequen-
tatione Eucharistiæ sentiunt, debent abstinere, vt postea reuerentius, religiosiusque accedant.

Ad hoc nos dicimus, D. Thomam in 4.
sent. distin. 12. (vide aduersarij materiam
Respon-
sio.
obiectionis rationis sumpserunt) ita scribere:
In hoc sacramento duo requiruntur ex parte
commun-
recipientis, scilicet Desiderium consum-
necantis
tionis cum CHRISTO, quod facit amor,
requisita
& Reuerentia, Sacramenti quod pertinet
ad donum timoris: Primum horum incitat
ad quotidianam huius Sacramenti frequen-
tationem, sed secundum retrahit: sed si
aliquis experientia comperisset ex quoti-
diana sumptione augeri amoris seruiorem,
& reuerentiæ nõ minui, talis deberet quoti-
die communicare: si autem sentiret per quo-
tidianam frequentationem reuerentiā mi-
nui, & seruiorem non multum augeri, talis

185 DE FREQUENTI

deberet aliquando abstinere, vt postmodum cum maiori reuerentia ac deuotione accederet Vnde quantum ad hoc, vnu quisque iudicio suo relinquendus est. Ex quibus verbis Thomæ, cum dicit: Si quis ex quotidiana sumptione sentit, in se augeri amoris feruorem, & reuerentiam non minui, debet quotidie communicare: colligitur, falsò illud dici: Qui frequenter communicat, semper diminutionem deuotionis & reuerentiæ sentiet. Alioqui distinctio D. Thomæ esset nulla, si nemo id augmentum ex frequentatione sentiret. Quæ sententia præterquam quod temeraria est, & cōtra mentem tanti Doctoris, innumerabiles etiam religiosos ac seculares homines damnauerat, qui quotidie, aut frequenter cum magno (vt credendum est) fructu & deuotionis augmento communicant. Deinde cuperem exte scire, vnde noscas eos, qui quotidie communicant, tale deuotionis augmentum non sentire? cum & ipsi dicant se illud experiri, ac ideo frequenter accedere: & D. Thomas vnā cum Augustino moneat, vnumquēque relinquendum esse suæ discretionis iudicio? Quod si tu tale augmentum non sentis, abstineas in Domino, nemo certe

COMMVNIONE. 187

tē molestus tibi erit: tu modò alios suæ discretionis iudicio relinquant, & tū celesti dono, & interna consolatione frequenter gaudere permittas. Præterea cū D. Thomas ait: Qui sentiret per talē frequentationem reuerentiam minui, & deuotionem non augeri, debet aliquando abstinere, nō hoc dicit: Debet abstinere per annum, vel per mēses, aut aliquod longū tēpus: sed aliquando, id est, tantisper, dū se præparat, vt reuerentiū deuotiūq; accedat. Ad quā præparationem non requiruntur anni, vel menses, sed quoduis tēpus quantūvis breue, satis erit. Non enim tēporis longitudo facit hominē reuerentem vel deuotum, sed tum præparatio per considerationem tantæ maiestatis, suæq; propriæ vilitatis, & indignitatis cognitionem, tum vitæ deterioris in viam meliorem mutatio. Quod summa quadam cum pietate nos docet B. Ambrosius cū ait: Sic viuē, vt merearis quotidie accipere: qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. Aduertendum tamen est, quamuis D. Thomas fuerit in ea sententia, probabili quidem, & quæ minimè contra veritatem nostram faciat, esse tamen multos alios doctissimos viros, qui ita asserant, quamuis

Amb. II.
de Sacramen-
to.

aliqui non sentiant augmentum deuotionis, ac reuerentiae, immò diminutionem potius (dummodò absit contemptus) non debere hos propterea à frequenti communione abstinere: quia insignis & singularis deuotio ac reuerentia, non sunt necessariae ad dignam sumptionem, ut in tertio documento planè fecimus. Vnde B. Bonauentura in rebus spiritualibus versatissimus & in primis deuotus, de huius sacrosancti mysterij frequentatione loquens, sane quàm piè ac religiosè nos admonet: Et licet (inquit) quandoque tepidè tamen confidens de misericordia Dei, fiducialiter accedat. Quia si se indignum reputat, cogitet quod tantò magis eger & necesse habet requirere medicum, quantò magis senserit se aegrotum. Non enim est opus valentibus medico, sed malè habentibus. Neque ideo quæris te iungere CHRISTO, ut tu cum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab illo. Et subiungit: Neque propterea prætermittenda est sacra communio, si quandoque non sentit homo specialem deuotionis gratiam, cum se ad illam præparare studet: vel in ipsa perceptione, vel post fortè minus deuotum se sentit, quàm vellet. Vides quanta verborum pietate

A. Bonauent. lib. 2. de perfectione religiosorum. cap. 17.

pietate nos Doctor hic doceat, prætermittendam non esse communionem, quamuis in ipsa perceptione, vel post, tepidos & minus deuotos nos sentiamus, cum ad eam nos præparare studemus: Nimirum propter multiplicem virtutum & donorum gratiam, quæ in ipsa perceptione ab omnipotente Deo nobis benignissimè conferuntur. Quod si sæpe à nobis ea non ita perspicuntur, ac sentiuntur, nò propter ea minus à Deo tribui dicere possumus. Nam (ut sapienter Beatus Laurentius Iustinianus scribit) quemadmodum corporalis cibus nos alit, etiam si non sentiamus: ita Eucharistia, nobis quandoque non sentientibus, gratiae incremento & multorum munerum copia diuinitus animam reficit atque corroborat. Quare non sequitur illud, quod ab aduersariis significari videtur, eam videlicet gratiam & dona minus conferri, quod aliqui in Eucharistiae sumptione illa non sentiunt.

Postremò instant: Qui rarò accedunt ad hoc Sacramentum, magna cum deuotione accedunt: qui verò sæpe, frigide & indeuotè accedunt, ex quadam potius consuetudine, quàm ex deuotione: ut videmus in mul-

Laurent. Iustinia.

Vnde etiam oblatio.

ris sacerdotibus, qui ex obligatione, aut spe
lucris celebrant, adeo irreuerenter & inde-
uotè, ac si agerent quoduis aliud opus quan-
tumuis profanum, in suam perniciem, ma-
gnamque offensionem populi Christiani.
Quare liquidò constat, melius esse rarò
ad communionem, quam frequenter ac-
cedere.

Solutio. Hoc verò, quod aduersarij pro firmissi-
mo suæ objectionis fundamento consti-
tuunt, nos vi falsum omnino reiicimus: ne-
gamusque eos, qui rarò accedunt, cum ma-
gna deuotione accedere: eos verò, qui fre-
quenter communicant, frigide, & indeuotè
communicare: cum contrarium ferè quo-
tidiana experientia verius esse comperia-
mus. Videmus enim frequenter acceden-
tes, multis cum lachrymis suspirisque ac-
cedere, quæ satis indicant eos ex fide & in
Christum amore accedere: cum è contrario
eos, qui rarò vel semel in anno communi-
cant, frigide & sine gustu magisque ex con-
suetudine semel in anno communicandi,
quàm ex vero cordis affectu & amore in
Christum Saluatorem nostrum, qui solus excitare
potest in pectoribus nostris spiritum deu-
otionis, & compunctionis, communicare vi-
deamus.

deamus. Et quia aduersarij in hac ratione
magnum disputationis suæ robur, velut in
tutissima arce ponunt, non grauabor argu-
mentum hoc paulò latius explicare, vt ipsi
(si velint sanis oculis intueri) perspiciant,
quàm infirmo argumento & ratione nitentes,
tam infesto animo rem à doctissimis &
religiosissimis quibuscque viris nunquam
satis pro dignitate laudatam & comproba-
tam vituperent. Ac primò dicimus, nos non
probare, immò maximè vituperare merce-
narios Sacerdotes, qui nulla tanti Sacra-
menti deuotione ac reuerentia, & tantum
spelucris celebrant in dedecus Sacerdotalis
dignitatis, in quorum promotione si serua-
rentur Ecclesiastici Canones, satis esset huic
malo prouisum. Verum vehementer ho-
tum hominum miror pietatē, qui propter
Sacerdotis vitium tanto studio damnant rem
omni laude dignam, & quia aliqui indignè
accedunt ad hoc sacrosanctum ab venerabi-
le Sacramentum, ideo frequentē illius vsum
sine discrimine periculosum affirmant: quasi
verò non eadē ratione contra eos dici posset,
illius vsum vel semel tantum in anno im-
probandum esse, quia multi peccatorum ma-
culis inquinati, quales sunt concubinarij,

fornicatores, vsurarij, vel alijs vitijs obstrcti, ad illud impiè accedunt, ne scilicet minus religiosi, minusque Christiani videantur, non autem pietate, odioque peccatorum adducti. Sed absit, utrem tam vilem ac fructuosam ob malè vtentium impietatem damnemus. Alioquin nonne eodem argumento isti quotidianum vñ panis & vini periculosum probarent esse, quia multi illis abutuntur, dum aut ebrii sunt, aut se epulis ingurgitant? Nonne eadem ratione Theologia, & aliæ honestæ disciplinæ malè essent, quum tam multi eas ad suam & aliorum pestem, perniciemque conuertant? Vinum igitur paucorum, quod non ex ipsa re, sed ex praua ipsorum voluntate oritur, non debet in argumentum ad improbandam sanctæ Eucharistiæ frequentationem adduci: præsertim apud pios & religiosos homines, qui magna cum deuotione, & non minori cum fructu ad illam accedunt. Quod si dimissis paucis illis metecarnariis ac perditis hominibus, ad alios Sacerdotes tam religiosos, quàm seculares respiciamus, quis non videt quantò cum fructu ac deuotione hoc mysterium frequenter celebrent? Si verò dimissis presbyteris

teris, velimus cōuertere oculos ad laicos, religiososque ac seculares scēminas, quis nō eorum, in accedendo ad hoc venerabile Sacramentum, deuotionem, pietatem, atque religionem suspiciat? cum præsertim illorum facies vb:rimis persula lachrymis hæc eadem sæpe testetur? Qua enim alia vi quisquam ad opus tam arduum ac laboriosum, nisi religione & Christi amore impelleretur? Quanto verò cum fructu accedant, norunt qui accipiunt. Est enim hoc *manna* illud absconditum, & calculus candidus, in quo scriptum est nomen nouum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Certè ex vita & moribus illorum satis perspicitur, quantum in eius frequentatione proficiant. Quod si nonnulli ex consuetudine vel hypocrisis magis, quàm ex deuotione ad hoc sacrum mysterium frequenter accedunt, & propterea frigide & indeuotè accedunt, admonere aduersarios volumus, à nobis eiusmodi homines nullo pacto probati, aut defendi, quos in secundo capite grauissimis testimonijs ducti, extrema damnatione dignos æternis, que supplicijs obnoxios constantissimè iudicauimus. An verò ita deprauato ani-

Apoc. xi

mo aliqui accedant, non facile esse iudicandum: ne, dum alios iudicamus, nosmetipsos condemnemus. Si verò importunè adhuc obijcias, indignum esse, vt qui hoc dignissimum Sacramentum frequentant, sine reuerentia & deuotione accedant: Nos tibi respondemus, si probati accedunt (de ijs enim in præsentì disputatione loquimur) vtique ex fide, & spe, & charitate accedent. Fieri autem non potest, vt qui ijs virtutibus instructi accedunt, non etiam cum deuotione & reuerentia, tanquam illarum fructu, accedant. Quæ est multorum doctorum sententia, & eorum maximè, qui Contemplatiui vocantur; quibus in hoc genere, vt artis suæ peritissimis & exercitatissimis, summa fides adhiberi merito debet.

Probationes ad confirmandum frequentem Eucharistie usum, tum ex Sacra scriptura, tum ex veteri Ecclesiæ iam inde ab Apostolorum temporibus consuetudine, & auctoritate depromptæ.

CAPVT IIII.

IA M verò, quoniam aduersariorum obiectionibus & argumentis satis esse responsum videtur; reliquum est, vt ad ipsam
verita-

veritatem, quam tuemur illustrandâ accedamus: hoc est, sanctissimæ Eucharistie frequentationem, præcipuè singulis hebdomadibus (quod est nostri, vt iam diximus, instituti) laudabilem, vtilem, maximèq; fructuosam esse, & ab omnibus doctis & Catholicis viris summe probatam ac commendatam, immo non solum vtilem, sed magis vtilem ac fructuosam, quàm abstinentiam ab ea, cæteris paribus, sine controuersia esse. Quam doctrinam spero me per gratiam Domini nostri IESU CHRISTI, in magnam consolationem frequenter accedentiu ad hanc sacram Synaxim, augmentumque deuotionis ipsorum, ita comprobaturum, vt nulla aduersarij tergiversatio relinquatur. Idq; planissimè fiet tam testimonij scripturarum, quàm Catholicæ Ecclesiæ consuetudine, ac doctrina, communique ferè omnium sanctorum Patrum, tam Græcorum, quàm Latinorum consensu, & firmissimis validissimisque rationibus: quarum permultæ probant frequentem usum, non solum semel in hebdomada, verum etiam quotidie comunicandi, præsertim in hominibus à vulgari

communiqué vita semotis, & in negotijs secularibus ac profanis non multum occupatis. Fatemur tamen, in introducenda in populos fideles frequenti communione, rationem vel maximam temporum, locorum, & personatum habendam, ut sine scandalo, rixa, & contentione, & cum quam maximo potest fructu, atque, ædificatione introducatur, atque recipiatur. Illud etiam affirmamus, in quibusdam regionibus, ubi consuetudo communicandi non viget, usum frequentis communionis differte satius esse, quam cum pusillorum offensione inducere: tantisper tamen, dum & per verbi diuini concionatores, vel piorum hominum consuetudinem tam præpositi, quam subditi, bene de veritate atque utilitate eius frequentationis edocti, eandem cum gaudio ac spiritali consolatione recipiant; & alij aliorum exemplo ad salutiferam huius Sacramenti susceptionem ducantur, & invitentur. Cum enim populus rudis, & ad diuina munera cognoscenda tardus sit, aliquorum magis exemplo, quorum cor tetigerit Dominus, commoueri, quam disputationibus rationibusque impelli solet. Ca-
uendum

uendum etiam est, ne ab ea frequentia abstinentes reprehendantur, vel irritentur, sed potius in spiritu lenitatis edoceantur, & informantur. Quæ omnia (ne singula persequamur) pio & prudenti dispensatori cognoscenda, considerata, & exquenda relinquimus.

Nunc tempus postulat, ut ad propositæ veritatis probationem accedamus. Et quoniam in veteri Testamento hoc dignissimum Sacramentum, à Spiritu sancto multipliciter est designatum: non erit abs re, aliqua ex multis loca citare, quæ sacri Catholicique Doctores ad illud retulerunt. Ex quibus probare possumus, quam utilis & fructuosa sit illius sumptio: unde David inquit: Percussus sum ut fecerim, & atuit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum, id est, sacræ Eucharistiæ sumere. Quod si ex obliuione & abstinentia illius, tam miseri sequuntur effectus; consentaneum erit, ut ex frequentia illius usu optimi fructus percipiantur.

Idem etiam David alibi ait: Ut exhiberet faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet. Quod etiam sacri Doctores de Eucharistia dictum interpretantur, cu-

Probationes
ex veteri testa-
mento.

Psalm. 101.

Psalm. 133.

ius est hic singularis effectus, ac proinde constat, quam expediat illam frequenter accipere.

Sapientia quoque clamat: Venite, comedite panem, & bibite vinum, quod mihi scui vobis. Quis igitur erit adeo inhumanus atque agrestis, ut Sapientiae, tam liberaliter alioqui nos iuvantis, convivium quam sapissimè adire recuset? unde praefertim sit salutare animae alimoniam roburque relaturus?

Exod. 16.

Psal. 77.

Manna etiam (quod perfectissimam Sacramenti huius figuram fuisse ex tot scripturae locis constat) utilem & fructuosam eiusdem frequentationem nobis esse, quamdiu in hac peregrinatione versamur, ostendit. Quid enim scriptura divina, cum narrat Moysen filiis Israel imperasse, ut tantum mannae quisque singulis diebus (Sabbato excepto) colligeret, quantum unus diei victus desideraret? Colligite (inquit) sex diebus: in die autem septimo Sabbathum est Domini, idcirco non inuenietur: Quid (inquam) divina scriptura hic nobis significat? nisi verum illud manna, sanctissimum videlicet CHRISTI corpus in Eucharistia, singulis diebus, praeter Sabbathum, sumi

sumi posse? Hoc est, quotidie, dum per huius laboriosae ac luctuosae vitae desertum peregrinamur à Domino, usque ad verum illud Sabbathum, cum ipsum non iam in enigmate, nec sub aliena figura, sed facie ad faciem in propria forma, sicuti est in gloria patris, videbimus: si modò Aegypto relicta, per huius mundi desertum integri & innocentes ad veram promissionis terram totis viribus contendamus.

Illud etiam maxime, quam nos tuemur assertionem, comprobatur, quod quam plurimis locis veteris Testamenti sacrosancta Eucharistia in pane, qui quotidianus est cibus, praesignetur: ut ex tribus infra citandis locis colligitur, in quibus manna illud, praecipua huius sacramenti figura, panis vocatur. Legitur enim Exod. 16. Ecce ego posui vobis panes de caelo. Et paulo post: Dabit vobis Dominus vesperti carnes edere, & mane panes in satietate. Et in Psalmo 77. Panem Angelorum manducauit Homo, cibaria misit eis in abundantia. Et Sapientiae 16. Pro quibus Angelorum esca nutriti populum tuum, & paratum panem de caelo praestitisti eis sine labore. Multis etiam aliis in locis panis

Exod. 16.

Psal. 77.

Sap. 16.

figura huius Sacramenti fuisse significatur: vt Esaiæ 30. Panis frugum terræ erit vberimus & pinguis. Et Leuitici 23. Offeretis sacrificium nouum Domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos, de duabus decimis similæ. Idem quoque per panem, quem Melchisedech Sacerdos Dei altissimi, obtulit Domino cum Abraham reuertenti à cæde Regem benedixit: atque etiam per panem illum subcineritium, in cuius fortitudine Elias ambulauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, vsque ad montem Dei Oreb: per panes demum propositionis signabatur. Quosum igitur tot in locis sacrosanctâ Eucharistiam Panis præsignat? nisi vt quemadmodum sanis ac bene valentibus communis hic panis frequenter sumendus est si vitam suam tueti velint; sic Eucharistiam, illius panis expressam veritatē, omnibus bene affectis ritēque paratis, frequenter sumptam, vtilem ac fructuosam esse intelligamus: si figuratum figuræ respondere, cum aptissimè maximeque propriè possit, oportet.

Si verò ad nouum Testamentum veniamus,

niamus, & Dominum nostrum apud Ioannem loquentē attendamus, profectò quàm sit nobis necessarius frequens huius Sacramenti vsus, intelligemus. Cum enim sæpe per peccatum moriamur, & indigeamus vita, necedendum sæpe nobis est ad hunc panem, qui est vera vita, cum ipse Dominus dicat: Ego sum panis vitæ. Et: Hic est panis de cælo descēdens, vt si quis ex ipso manducauerit, nō moriatur. Et postea, Ego sum panis viuus, qui de cælo descēdi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et: Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Quis autem erit adeo arrogās, vt sæpe hoc pane indigere se neget? Quis adeo stultus ac demens, vt oblata sibi vita, velit manere in morte? Et vt intelligas eū de huius Sacramenti vsu loqui, subiūgit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Deinde: Caro mea verè est ci bus, & sanguis meus verè est pot⁹. Qui mā ducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Cum ergo sapissimè alimento indigeamus, & opus sit nobis habere vitam in nobis, & manere in Christo, quod sit per huius Sacra-

Probationes
ex Nouo
uo Testa
mento.

Ioan. 4.

menti sumptionem, quis negabit frequentem illius usum maximè fructuosum nobis esse? Qui verò aiunt Christum Dominum in hoc 6. cap. (quia cum multi ex discipulis non planè docti de mysteriis diuinis, audientes illa verba submurmurassent, atque dixissent: Durus est hic sermo, & quis potest audire? respondit, Spiritus est, qui uiuificat: caro nõ pdest quicquã: Verba, quæ ego loquutus sum vobis, Spiritus & Vita sunt) non de Sacramentali, sed de spiritali sumptione loqui, iis non respondemus, & contra vnã cum Chrysost. & August. & multis aliis Patribus cõtenimus, Christum hic loqui de sumptione Sacramentali: & quod dixit, Spiritus est, qui uiuificat, caro non prodest quicquam. Et: Verba, quæ ego loquutus sum vobis, Spiritus & vita sunt, dixisse, quia discipuli nimis carnaliter ipsius verba intelligebant, credentes eius carnem comedi oportere, sicut edebantur animalium carnes, quæ dẽibus cõteruntur. Quos CHRISTVS ab errore liberat, docens nõ carnaliter debere intelligi, quæ dicuntur, sed magis spiritaliter: oportere eos videlicet comedere sub speciebus panis, sicut ipse postea in vltima Coena instituit. Et hoc modo

modo intellectis Christi verbis sumptio Sacramentalis est, non autem carnalis.

Idem quoque ex verbis Christi probatur Lucæ 22. Postquam enim Dominus Iesus confecit & dedit discipulis suis corpus suum, eisdem dixit: Hoc facite in meam commemorationem: quibus verbis hortatus est eos, vt sicut ipse confecit, & dedit illis, ita & ipsi facerent consiciendo ac dando aliis sine aliqua temporis conditione: & quotiescunque illis videretur expedire, pro populorum vtilitate ac deuotione. Quod ipsi Apostoli postea suis temporibus diligenter fecerunt, vt inferiùs ostendemus. Si verò Dominus noster ad frequentem sui corporis sumptionem nos est adhortatus, quis erit ita audax, vt damnet frequenter accedentes ad mensam, ad quam Dominus tam liberaliter inuitat?

Ad hoc etiam facit illud orationis Dominicæ: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, Quod Augustinus ad Probam, Cyprianus, Ambrosius, ac Hieronymus, multique alij Patres, de sancto Eucharistiae Sacramento dictum interpretantur. Vocatur autem quotidianus, quia eo quotidie

Luc. 22.

Luc. 11.
August.
Cyprian.
Ambros.
Hieron.

Ambro.
lib. 7. de
sacra-
ment.
cap. 4.

Matth. 6

τὸν ἅγιον
ἐὸν ὅτι.

204 DE FREQUENTI
indigemus, cum quotidie Deum offendamus: quem panem docet nos Dominus petere hodie, id est, quotidie. Sic enim intelligit D. Ambrosius quando ait: Quotidie si accipis, quotidie tibi hodie est. Vnde planum fit, nos vtiliter & fructuose posse quotidie sumere, quod Dominus nos docet quotidie petere. Et quod satis commodè de hoc Sacramento Eucharistiae id dictum intelligi possit, argumèto est, quod quem hic Lucas vocat quotidianum, Matthaeus supersubstantialem appellat, si ad verba Latina respiciamus: Graecus verò codex apud utrumque Evangelistam habet, *τὸν ἅγιον*, quod quidem quotidianum, & supersubstantialem significat. Est autem hic maxime animaduertendum apud utrumque Evangelistam praepoñi articulum, T O N, qui iuxta phrasin Graecam sepius empha sin habet, ut hic videtur: atque ideo panem quendam excellentissimum significare. Quis autem potest alius panis supersubstantialis & excellentissimus peti, nisi ipsemet Christus in Sacramento sumendus, qui est panis vivus, quem qui comederit, non morietur in aeternum? quae est illius vis & natura.

Paulus quoque prioris ad Corinth. II. ait: Probet

COMMUNIONE. 205

Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Quo in loco D. Paulus hortatur omnes, ut facta probatione (de qua iam loquuti sumus) confidenter accedant. Quomodo igitur non fructuosus erit talis accessus quantumvis frequentans, dummodò probatus accedas?

Idem etiam Paulus paulò superius narrans institutionem huius Sacramenti, ait Christum cum confecisset hoc Sacramentum, suisque dedisset discipulis, dixisse illis: Hoc facite in meam commemorationem. Quae verba D. Thomas, illud caput enarrans, pro frequentatione huius Sacramenti facere docet. Et ut (inquit) ostendat ratione frequentandi hoc mysterium, subiungit: Hoc facite in meam commemorationem, &c.

Ex consuetudine etiam nascentis Ecclesiae ab ipsis Apostolis introducta & servata, idem probari potest. Fuit enim tunc consuetudo, recepta (quam credimus ex verbis Christi manasse) frequenter communicandi: ut aperte colligitur ex Actis Apostolorum, ubi in concione, quam post acceptum Spiritum sanctum in die Pentecostes Petrus habuit, legitur: Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt, & appositae sunt in

Paulus
1. ad Cor.
11.

Aposto.
consuetudine
frequenter
communio
conprobatur.

Act. 1.

die illa animæ circiter tria millia: Et sequitur: Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione & fractione Panis, & orationibus. Vnde iam nō potest negari, tempore Apostolorum in ipsius primordiis nascentis Ecclesiæ, tanquam vtilem & fructiferam, frequentatam fuisse sacram Communionē, cum omnes quotquot convertebantur ad fidem, in communicatione & fractione Panis perseverarēt.

Hanc fuisse quoque consuetudinem primitivæ Ecclesiæ satis constare videtur ex prioris Pauli ad Corinthios II. ubi ait: Convenientibus vobis in vnum, iam nō est Dominicam cœnam manducare, &c. Vnde apparet consuetudinem fuisse in Corinthia Ecclesia, sæpe conveniendi ad communionē. Neque Paulus in illo capite (ne quis fallatur) Corinthios, quod ad communionem conveniant, sed quod non ritè conveniant, reprehendit. Conveniebant enim veluti ad quotidiana profanæque convivia, ubi se vino obruebant, & epulis ingurgitabant, & pauperes, qui ne victui quidem necessaria habebant, cōfundebant. Vnde ipse ait: Hoc modo convenire, iam non est Dominicam cœnam manducare: ac si diceret, Quod acce-

acceditis ad Dominicam cœnam, digni estis laude: sed quod non eo modo quo debetis, acceditis, iam non laude, sed vituperatione digni estis. Et propterea subiungit: Laudo vos, in hoc non laudo: quia quando Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, consecravit hoc Sacramentum, tradidit illud discipulis, ut probati & digni accedentes recolerent memoriam passionis eius, non ut in comestationibus & ebrietatibus eos, qui non habent, confunderent.

Hanc etiam laudabilem consuetudinem Ecclesiam deinceps receptā servasse declarat summus Pontifex Anacletus, qui edixit his verbis: Peracta consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Ex quibus nemo iam Catholicus inficiari poterit hanc fuisse & Apostolorum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, immo institutum, atque sanctum certè iam tum ab Anacleti temporibus usque ad eius decreti ac edicti abrogationem. Hoc autem nunquam statuisent Apostoli, nec sancta Romana servasset Ecclesia, nec tanta severitate Beatus Pontifex edixisset, ut

Anacle-
tus.
Vt est in
c. tradi-
ta dist. 2.
de conse-
cra.

singulis diebus sumeretur communio, nisi
vilius & fructuosius esset frequenter, quam
raro communicare. Quod si postea refrig-
esciente deuotione fidelium, edictum hoc
fuit immutatum: non tollitur, si ex eadem
deuotione CHRISTI fideles voluerint saepe
communicare, quin multo melius faciant,
quam si ex timore abstineant: cum sola cau-
sa mutandae illius consuetudinis, Pontifici-
que praecepti, diminutio deuotionis, homi-
num crescente malitia, fuerit.

Niceon.
in apol.
contra Io-
annian.

Beatus etiam Hieronymus, hanc consue-
tudinem Romanae Ecclesiae suis temporibus
fuisse testatur. Scio (inquit) Romae huc
esse consuetudinem, vt fideles semper Chri-
sti corpus accipiant. Et in Epistola ad Lucianum
asserit consuetudinem quotidie Eucharistiam
accipiendi in Romanorum Ecclesiis, & Hispaniae
obseruari. Quam consuetudinem durasse etiam
per multa tempora credimus. Quanta autem cum
vilitate & fructu, ostendit mater Ecclesia, quae
sic in quadam oratione de hoc Sacramento
testatur. Sumptis muneribus sacris, quae sum-
mus, Domine, vt cum frequentatione my-
sterij crescat nostrae salutis effectus. Quod
vtique Ecclesia, quae à Spiritu sancto regi-
tur

tur, nunquam caneret, nisi verè ex frequen-
tatione sacrae Eucharistiae ingens nobis fru-
ctus accresceret.

Ab iis Apostolorum temporibus man-
nasse, & vsque ad hanc nostram aetatem du-
rassè consuetudinem illam censemus, quae
receptam summa consensione, & perpetua
religione retinet, seruaturque antiquissima
Ecclesia Aethiopiae, quae Pretiosi Ioannis po-
tentissimi Regis imperio parer. Est enim in
ea mos (sicut & quidam scribit, & nos à gra-
uissimis viris accepimus) vt quicumque ad
sacrificium Missae audiendum conueniunt,
ad vni omnes sacram comunione semper
accipiant. Quae res maximè nobis ruborè
iniecere, studiumque deuotionis erga hoc
Sacramentum adferre deberet, cum natio-
nes ab his locis (vbi semper vera & germa-
na sacrosancti Euangelij integritas viguit)
remotissimas, hanc saepissimè communica-
di consuetudinem etiam nunc seruare cõ-
periamus. Ac ne quis falsò existimet apud
hos populos raro fieri sacram, vnde mirum
non sit, si praesentes semper in eo commu-
nicent, ille idem author, qui cum multis Oc-
cidentalibus Ecclesiae sociis oculus testis fuit,
& hae memoriae prodidit, refert apud eos

Consue-
tudo Ec-
clesiae
Aethio-
piae.

hoc esse in more positum, ut quotidie in singulis Ecclesiis, vel cœnobiiis, una tantum Missa celebretur, ad quam quicumque conueniunt, sacram Sinaxim accipiant. Vnde hunc frequenter communicandi usum antiquissimum esse, & ab ipso Apostolorum tempore usque ad nostram ætatem in Æthiopiarum Ecclesia seruatum fuisse intelligimus: In aliis verò Ecclesiis ad multa tempora durasse ex Anacleti, & Hieronymi supra productis testimoniis, satis nos probasse arbitramur.

De consecr. dist.
s. c. non
prohibet.

His quoque adde, Ecclesiam nunquam prohibuisse frequentem communionem: immò, ne prohiberetur, statuisse, cum dixit: Non prohibeat dispensator manducare pingues terræ in mensa Domini: Quod nõ debet dispensator prohibere pingues terræ manducare in mensa Domini: multo minus illi, ad quos non spectat ea dispensatio, prohibere Christi pauperes debent, qui ex deuotione ad hanc sacram mensam accedunt, nisi contra iustam & sanctam

Ecclesiarum prohibitionem agere
de industria velint.

Probat

Probationes à sanctis Patribus, & Doctoribus Græcis acceptæ.

CAPVT V.

I AM, quoniam de eximia vilitate vberimòque fructu, qui ex frequentatione Communionis exiit, satis multa diximus, quàmque laudabile sit frequenter ad illam accedere, sanctæ Scripturæ testimonio, & Apostolorum consuetudine, & nascētis Ecclesiæ instituto, multotiesque deinceps populorum consensu ostendimus: Idem confirmabimus autoritate & doctrina sanctorum Patrum, primùm Græcorum, dein de Latinorum, qui eodem ferè studio & consensione comprobant, ac maximè laudant frequentem huius Synaxis usum, & ad eum Fideles hortantur.

In primis igitur B. Ignatius Epistola 10. ad Ephes. scribit: Festinate (inquit) ergo frequenter ad Eucharistiam, & gloriam Dei accedere. Quando enim hoc ipsum assidue agitur, expelluntur potestates Sathanae, qui actus suos conuertit in sagittas ignitas ad peccatum.

B. Ignat.

Neque verò B. Chrysostomus, hanc

Chry-
sost. in
Epistola
Pauli ad
Timoth.
homil. j.

rem prætermittit, reprehendens eos, qui inter-
uallo temporis longiori constare meri-
tum putant, summamque arbitrantur reue-
rentiam esse, non sæpius cælestem illā adire
mensam, cum tempestiuum accessum
sola conscientie integritas faciat. Non gra-
uabor paulo aliū illius verba repetere,
cūm vt doctissimè, na summa cum pietate
de huius Sacramenti frequentatione dispu-
tet: ait enim: Hoc nempe est, quod vniuer-
sa perturbat, quia non munditia animi, ve-
rū interuallo temporis longiori meritū
putas, summamque arbitraris reuerentiā
ac religionem esse, si non sæpius cælestem
illam adeas mensam. Ignoras quoniam in-
dignè accedere, etiam si semel tantum fiat,
te supplicio tradet: dignè verò etiam si sæpe
accedas, salutem inde conquires? Non est
audacia sæpius accedere ad dominicā mē-
sam, sed indignè accedere, etiam si semel
tantum quisquam in toto vitæ tempore ac-
cedat. At nos adeo stolidi, adeo insensati su-
mus, vt cūm innumera per totum annum
scelera perpetremus, nihil ea curemus exu-
ere: ceterū satis arbitramur, si nō assidue
presumamus atq; cōtumeliosè Christi cor-
pus attingere: Neque intelligimus miserī,
quod

quod hi, qui cruci Christū affixerunt, semel
tantum id fecerunt, non igitur, quia semel
crucifixi erūt, minus idcirco delictum est: &
qui Christum prodidit, semel tantum pro-
didit: nunquid ergo hoc illū supplicio eri-
puit? Quid igitur hanc rem temporis lege
metimur? Tempestiuum accedēdi tempus
munditia cōscientie faciat. Nihil habet am-
plius quod in Pascha consummatur myste-
rium, quam quod cōtinuò celebratur. Vnū
quippe atque idem eadem est Spiritus sancti
gratia, semper pascha est. Nostis profectò,
qui estis initiati, id quod dicimus, siue sexta
feria, siue Sabbato, siue dominica die, siue
in celebritate Martyrū eadē letatur hostia,
idem sacrificium consummatur. Quoties-
cūque enim (inquit) manducabitis Panem
hunc, & calicem bibetis, mortem Domini
annunciabitis: Nulla obseruatione tēporis
Sacrificium circumscribere voluit. Hæc B.
Chrysostomus, ex quibus satis intelligitur,
quā salutare, & citra periculum sit ad cō-
munionem sæpe accedere, dummodo con-

Idē Chrysostomus reprehēdens eos, qui
solennitates obseruabant ad hoc Sacramē-
tum adeundum, magis, vt aliorum morem

Chrys. in
1. epist.
Paul. ad
Corint.
cap. 11.
Hom. 17

214 DE FREQUENTI

seruarent, quàm quòd integra conscientia
essent, affirmat semper esse sollemnitate & tẽ-
pus accedẽdi, si adsit animæ puritas. Neque
debere cõpunctum & præparatũ à cõmu-
nitione impediti, eò q̃ non sit sollemnitas. Eius
verba hæc sunt: Probet autẽ seipsum homo,
Non quẽadmodum nunc facimus, tẽporis
gratia accedentes magis quã animi studio:
neque vt præparati ad vitia nostra expur-
gãda cõpunctionis pleni accedimus, sed vt
in sollemnitatibus simus, quando omnes ad-
sunt, cõsideramus. Sed non ita Paulus præ-
cepit, sed vnũ tẽpus nouit & conueniendi, &
communione sumendi, ipsam conscientia
puritatem. Et ita purũ illud attingere sacri-
ficiũ, non pigrẽ disponi, & misere cogi pro-
pter sollemnitate accedere. Neq; rursum com-
punctũ & præparatũ impediti, eò q̃ non sit
sollemnitas. Sollemnitas enim bonorũ operum
est demonstratio, animæ puritas, vitæ cer-
tudo, quæ si habueris, semper celebrare
poteris sollemnitate, semper accedere. Quid
clarius ad ostẽdẽdũ semper nos celebrare,
& cõmunicare posse, si adsit animæ puritas?

Chrysol.

Idem Chrysolto, in Oratione de B. Phi-
logonio idem asserit: Nunc autem, inquit,
multi Christianorum in tantã recordiam,

tan-

COMMVNIONE. 215

tantũque venire contemptum, vt cùm
innumeris scateant malis, nullã tamen vitæ
suar curam habeant, sed in diebus festis ne-
gligenter ac temerẽ ad mensam accedant,
non intelligentes, quòd cõmunionis tẽpus,
nõ est festum nec celebritas, sed conscientia
pura, vitæq; à peccatis repurgata. Quẽad-
modum enim qui sibi nullius mali est cõ-
sciens, hũc oportet singulis diebus accedere:
sic qui peccatis occupatus est neq; pœnitet,
ei neq; in festis accedere tutũ est. Nec enim
semel in anno accedere liberat nos à pecca-
tis si indignẽ accesserimus: quin hoc ipsum
auget damnationẽ, quod cum semel tantũ
accedamus, ne tum quidẽ purẽ accedim⁹.
Vides igitur ex sentẽtia hui⁹ doctissimi Pa-
tris, licet tibi quotidie ad Eucharistia acce-
dere, si tamen munda conscientia accedas.

Theophylactus, siue magis sit Athanasius
in illud Pauli prioris ad Corinth. 11. Probet
autẽ seipsum homo, sic scribit: Neminem
tibi iudicem proposuerim, præter teipsum.
Tu itaque conscientia examinata discussaq;
adno ea mysteria, nõ festis, non profestisq;
diebus, sed quouis tempore, cùm purum te
& dignum compereris. Quid clarius pro
nostra sententia dici poterat?

Theo-
phylact.

Probationis à sanctis Patribus Latinis, tam veteribus Doctores, quam recentioribus Scholasticis sumpta.

CAPVT VI.

Cypria.
in orationem
Domin.
sectm. 6.

VT verò ad Latinos iam veniamus, B. Cyprianus in primis ait: Hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistia quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiori delicto, dum abstenti, & non communicantes à cœlesti Pane prohibemur, à CHRISTI corpore separemur, dicente ipso & monente: Ego sum panis vite, qui de cœlo descendi: si quis ederit de hoc pane, viuet in eternum. Quando ergo dicit in eternum viuere, si quis ederit de hoc pane, Vt manifestum est eos viuere, qui corpus eius attingunt, & Eucharistiam iure communionis accipiunt, ita contra timendum est, & orandum, ne dum quis abstinens separatur à CHRISTI corpore, procul remaneat à salute, communicante ipso & dicente. Nisi edieritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: & ideo panem nostrum, id est, CHRISTVM, dari nobis quotidie petimus, vt qui in
CHRISTO

CHRISTO manemus & viuimus, à sanctificatione & corpore eius non recedamus. His verbis, vt vides, Diuus Cyprianus commendat nobis frequentem Eucharistia summptionem, ostenditque quantum commodi ex quotidiano eius viu nascatur, quantumque periculi ex abstinentia timendum sit. Et in sermone de cœna Domini, idem Doctor mirificè atque diuinitus de digna huius Sacramenti summptione loquitur: dignus profectò sermo, qui ab omnibus verè Christiani nominis studiosis semper præ manibus habeatur.

Beatus Hilarius quoque ait: Si non sunt tanta peccata, vt excommunicetur quis, non se debet à medicina corporis & sanguinis Domini separare: vnde timendum est, ne diu abstractus à corpore Christi, alienus remaneat à salute: qui peccare quieuerit, communicare non desinat.

Præterea D. Ambr. lib. 5. de sacra. c. 44. in orationem Dominicam ita ait: Si quotidianus est Panis, cur post annum illum sumis, quæ admodum Græci in Oriente facere cõsueuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proficit sic viuere, vt merearis quotidie accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere. Et paulò

Hilarius
distin. 2.
de cõsec.
c. si non
sunt tanta

218. DE FREQUENTI

post: Qui vulnus habet, medicinam requirit: vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est, coeleste ac venerabile Sacramentum. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: quotidie si accipis, quotidie tibi hodie est. Quae verba, imò integer sermo, est apud Augustinum de verbis Domini, Sermo. 28. ut cuique videre licet.

Ambro. Iam Ambrosii lib. 4. de Sacrament. ca. c. ait: Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, deo illum semper accipere, ut mihi peccata dimittantur: qui semper pecco, semper deo habere medicinam.

Et alibi idem Ambro. Graue est (inquit) quod ad mensam tuam mundo corde, & innocētibz manibus non venimus: sed grauius est, si quia peccata metumimus, sacrificium non reddimus. Et hoc facit maximè contra aduersarios, qui, ob nescio quem timorem irreuerētia, atque Christi fideles, alioqui probatos & dignos, à frequenti huius sacri mysterij vñ.

Hieron. D. quoque Hieronymus ad Lucianum in scribit: De Eucharistia quotidie accipienda, quod Romanorum Ecclesiae & Hispaniæ obseruare perhibentur, scripsit quidem Hippolytus

COMMVNIONE. 219

Hippolytus vir disertissimus, & carptim diuersi scriptores ex variis authoribus edidere: sed ego illud te breuiter admonendū puto, traditiones Ecclesiasticas, praesertim quæ fidei non officiāt, ita obseruandas, ut à maioribus traditæ sunt, nec aliorū cōsuetudinem, aliorum cōtrario more subueriti, Atque utinā possemus Eucharistiā absque cōdēnatione nostri, & pungente conscientia semper accipere, & Psalmistam audire dicentem: Gustate, & videte quā suavis est Dominus. Ex quibus constat, tēporibz B. Hieronymi frequentē cōmunionis vñ, nō solum Romę, sed (ut superius diximus) in Hispania quoque inualuisse: deq; quotidiana communione non solum Hippolytum, sed alios quoque scriptores, libros, edidisse asserit. Vbi etiam videre est, quā religiosè cupiat, ut omnes sine cōdēnatione nostri possumus semper Eucharistiā accipere quod quidē faciet, qui probata cōscientia dignè ad communionem accedet.

Idem quoque Hieronymus Epistola ad Hieron., Galat. 4. ait: Itaque sicut nobis licet vel ieiunare semper, vel semper orare, & diem Dominicā accepto Domini corpore indefinēter celebrare gaudentibus, non ita est fas

220 DE FREQUENTI

Iudeis immolare Agnū. Ex quibus B Hieronymi verbis constat, licere nobis dominicam die accepta sacra cōmunionē continēter celebrare qđ tamē aduersarij negant.

Idem Hieron. in regula ad Eustochium c. 7. consiliū dat Monialibus, vt bis vel sepius in mense confiteantur, atque cōmunicent. Confiteantur, inquit, singulæ singulis mēsis bis, aut pluries crimina occulta & sacra cōmunionē Dominici corporis munitæ, pugnatæ viriliter demonum castra subintrent Ex suprā positis Hieronymi verbis satis planum fuisse illum in ea sententia, vt communicare singulis Dominicis vel bis in mense, sanctum ac fructuosum esse iudicaret: quādoquidem id & probat, & suadet, nec vnquam dixit nefas vel periculosum esse quotidie communicare, etiamsi in Apologia cōtra Iovinianum dicat, se id nec reprehendere, nec probare. Ad quod respondimus, vbi de Augustini, vel Alemini auctoritate agebatur.

Sup. c. 7.
Obiec. 4

August. Beatus quoque Augustinus, alibi sic ait: Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet CHRISTVS semel se passus, quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest.

August.

COMMVNIONE. 221

Et in tractatu Euangelij Ioan. 26. ait. Innocentiam ad altare reportate: peccata & si sint quotidiana, vel non sint mortifera antequam accedatis ad altare, attendite quid dicatis: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c. dimittis? dimitteretur tibi: securus accede: panis est, non venenum.

Idem quoque Augustinus, respondēs ad quorundam contentionem, quum alij negarent quotidie accipiendam esse Eucharistiam, alij verò quotidie accipiendam affirmarent, sic inquit, Rectius inter eos fortassis dirimit item, qui monet, vt præcipue in CHRISTI pace permancant: faciat autem vnusquisque quod secundum fidem suam piè credit esse faciendum. Quod Augustinus monet, vt in Christi pace permancant, & in frequentatione Eucharistiæ etiam quotidiana, faciat vnusquisque quod secundum fidem suam piè credit esse faciendum. Qui sunt isti adeo seueri, qui eos audent reprehendere, quos vir sanctus monet, vt secundum fidem suam faciant? In his locis D. Augustin. vel suadet, vel permittit quotidianam Eucharistiæ sumptionem, nec vlibi reprehendit: cum nos nihil aliud in assertionē nostrā statuamus, nisi hoc, Cōm-

August.
Epist. 118
ad Ianuarium.

Et

nicare singulis hebdomadibus, laudabilius multo ac fructuosius esse, quam abstinere.

Sententia etiam ipsius Augustini, (ut à m. ilis asseritur) de verbis Domini Ser. 28. satis aperta est pro frequentatione communionis: quam tamen nos hic adducimus, quia totus ille sermo videtur ipsi Augustino attributus, cum tamē totus apud Ambr. lib. 5. de Sacramentis, cap. 4. ut superius diximus, habeatur.

Quam quoque assertionem idem etiam August. de Ecclesiasticis dogmatib. cap. 53. (siue liber ille fuerit Alicui, ut quidam docti viri affirmant) probat, cum ait: Quotidie cōmunionem percipere Eucharistiæ, nec laudo nec reprehendo: omnibus tamen dominicis diebus communicandum fuisse, & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit: Et paulò post rursus hortatur, ut confessio religionis studio per vitæ correctionem, & contraria pro his quæ poenitet, agat, & Eucharistiam omnibus Dominicis diebus supplex & submissus usque ad mortem percipiat. Videsiam quam piè funderet hic author, & hortetur omnes, ut singulis Dominicis Eucharistiam accipiant? Quod si de quotidiana sumptione loqui velimus certè

certè nimium morosus es, ne dicam impius, qui reprehēdis, quos Augustinus nō audet.

B. etiam Gregorius idem innuit, dum Gregor. / ait: Prouidens enim Dominus dedit nobis ut est in hoc Sacramentum salutis, ut quia nos quo- cap. quid tidie peccamus, & ille iam moti nō potest, sit san- per illud Sacramētum peccatorum remis- guis, di- sionem consequamur. Quotidie enim ille stin 2. de comeditur & bibitur in veritate, sed in- consecr. ger, & viuus, atque immaculatus manet.

Et Gregorius septimus lib. 1. Registri, Gregor. Epist. 31. ad Matillem sic ait: Inter cetera, quæ contra principem mundi arma Deo fauente contuli, quod potissimum est, ut corpus Dominicum frequenter acciperes, iudicavi, & ut certæ fiduciæ Matris Domini te omnino committeres, præcepi. Qui liber quamuis non sit excusus, dignus est tamen qui legatur, tum propter doctrinæ excellētiā, tum propter viri sanctitatem.

Beatus etiam Bernardus sic ait: Qui vul- Bernard. nus habet, medicinam querit: vulnus habemus, dum sub peccato sumus: medicina est Sacramentum, quotidie accipe, quotidie curaberis. Vides quod consilium det prudentissimus medicus animarum nostrarum Bernardus?

Et in Sermone de cena Domini ait: Quid facis, homo ingratus? adora deuotius, & recole frequentius in Sacramento altaris salutem mundi pro te passam, vitam pro te mortuam, fortitudinem infirmatam. Et in eodem sermo. Amici sponsi, id est, boni Episcopi, boni Abbates, & ceteri timorati ac religiosi viri, gustauerunt, & plenissimè sunt experti quod nos diximus, ideòque ad mensam altaris frequentius accedunt, omni tempore candida facientes vestimenta sua, id est, corpora, prout possunt melius, vixite Deum suum manu & ore conuictari, & colloquentem sibi ipsis audituri.

Innoc.

B. quoque Innocentius summus Paterfamilias admonet, cauendum esse, ne, si nimium huius Sacramenti sumptio differatur, in mortis periculum incurratur. Aduerte igitur quam periculosum sit raro ad tantum Sacramentum accedere.

Apollo.

Et B. Appollonius (ut legitur in vitis Patrum, in eius vita) admonerebat idem ut si fieri posset, Monachi quotidie communicarent, ne si quis abhorreret à Sacramento, alienaretur à Deo. Curabat etià ut fratres, qui cum ipso erant, non prius cibum sumerent, quam comunione dominicam perciperent.

Quibus

Quibus autem incommodis afficiatur, qui à celebratione huius sanctissimi Sacramenti abstinet, cum laudabiliter, & sine peccato posset accedere, pulcherrimè exprimit doctissimus & venerabilis Beda, in quodam tractatu sic scribens: Sacerdos non legitimè impeditur celebrare omittens, quantum in eo est, priuat sanctam Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iustos subsidio & gratia, in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam spirituali Christi beneficio, & seipsum medicina & remedio. Quorum postremis priuantur etiam hi, qui cum dignè possint, nolunt tamè accedere.

Si vellem sententias Scholasticorum & grauissimorum Doctorum adducere, ostenderem neminem esse (quod ego viderim) qui simpliciter loquendo, frequentationem sacre Eucharistie, non solum per singulas hebdomadas, verum etiam quotidianam, dummodo, quis probatus accedat, non magnopere probet.

Ut autem breuitati consulam, paucos ex multis, grauiores tamen, in testimonium nostre affectionis adducam, & in primis D. Thomam, qui in 3. parte, quest.

p

Incommoda communiantium. Beda.

Scholasticorum doctorum testimonia.

Thomas

20. articulo 10. docet, Sacramentum tam ex parte sua, quàm ex parte sumētis consideratum, laudabile esse quotidie sumere, si quis se paratum inueniat. Et in 4. dist. 12. in responsione ad tertiam, & ultimam dicit, simpliciter loquendo melius esse sumere, quàm abstinere. Et in illud prioris ad Corinth. 11. Qui enim manducat, & bibit indignè, &c. post longam disputationem, sic ait: Quia tamen amor præfertur timori, per se loquendo, commodabilius esse videtur, quòd aliquis frequentius sumat, quàm quòd tardius.

In eadem sententia est Richardus, eandem afferens cum D. Thoma responsionem.

Bona-
uentura,

B. Bonaventura. in 4. distinct. 12. ait: Si quis semper esset paratus, semper vtile esset hoc Sacramentum accipere, ut mundum receptaculum habens, comederet cibum hunc cum honore, deuotione, ac fructu multiplici. Hinc fidelibus primitiue Ecclesie competebat omni die accipere, ut pote Sanctis. Postmodum verò charitate refrigescēte, instituta sunt tempora communicandi diuersa.

Et in tractatu de profectu Religiosorum

tum lib. 2. cap. penult. ita scribit: Salubre est tamen & vtile, quòd homo sæpe se ad illius medicamenti susceptionem præparet, & quāto deuotius valet, illud percipere studeat, & post perceptionem in studio se cōseruet. Et paulò post: Et licet quādoq; tepidè, tamē cōfīdēs de misericordia Dei fidecialiter accedat. Quod si se indignum reputat, cogitet quòd tantò magis oget, & necesse habet requirere medicum, quāto magis senserit se ægrotum. Non enim est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Nec ideo quaris te iungere Christo, ut tu eum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab illo. Nec propterea prætermittenda est sacra communio, si quandoque non sentit homo specialera deuotionis gratiam, cum se ad illam præparare studet, vel est in ipsa perceptione, vel post fortè minus deuotum se sentiat, quàm veller. Vides, ut vir religiosissimus, & in rebus spiritualibus exercitatissimus, & nostram assertionem cōfirmer, & sanctissimæ Eucharistiæ frequentationem comprobet.

Beatus quoque Dionysius Carthusianus in 4. distinct. 12. dicit, cæteris paribus

Dionys
Carthus

multò melius esse ex charitate & zelo boni communis accedere, quàm ex humilitate & timore cessare; præsertim cum Sacramentum istud sit Sacramentum totius charitatis, liberalitatis, & gratiæ, medicinæque animæ: & multa alia huiusmodi subiungit. Et in tractatu, quem de Communione frequentatione composuit, multa de assiduo illius usu conscribit.

Gerson.

Ioan. etiam Gerson tract. 9. in Magnificat ait: Consideratis effectibus huius sanctissimi Sacramenti, laudabilius esse ex amore eius, & confidentia misericordię Dei sæpius accedere, quàm ex timore, vel scrupulis se diu ab eodẽ sacramento quodammodo excommunicatum facere: neque se exponere periculo, qui non habet certitudinem de legitimo impedimento. Et post pauca subiungit: Sed stultus illius timor est & reuerentia minus prudens, qui ad Dominum se vocantem & inuitantem non accedit.

Adrianus.

Adrianus summus Pontifex, & vir eruditus, in 4. de sacramento Eucharistię scribit. Adhibita præparatione pro viribus fragilitatis humanæ satius esse sumere hoc Sacramentum, quàm abstinere: idq; efficaciter probat

Durandus.

Durandus.

Durandus in 4. distinct. 12. idem asserit, docens laudabilius esse accipere Eucharistiam, quàm abstinere; tam ex genere facti quàm ex parte effectus: & etiam ex habitibus inclinantibus ad accipiendum & abstinendum: quod ipse planè ostendit. Innumerabiles alios, eosque grauissimos Doctores idem asserentes, breuitatis studio prætereo, In eadẽ namque, vel simili sententia omnes ferè Summistę, alijque Scholastici maxima consensione conueniunt.

Rationes tunc à causa, tunc ab effectu, tunc etiam ab experientia ductę.

CAPVT VII.

ET si satis esse deberent testimonia superius adducta ad intuendam veritatem, satis alioqui per se perspicuam: nihilominus eandẽ sententiam firmissimis rationibus probare nitemur, vt nullus aduersarijs tergiversandi locus relinquatur; nisi malint opinionẽ semel conceptam pertinacius tenere, quàm cognitę perspectęque iam veritati cedere.

Sic igitur hæc prima ratio: Hoc Sacramentum est spiritualis cibus animæ: vt est

Ratio prima.

apud Io. 16. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. Et postea. Caro mea verè est cibus: Sicut igitur corpus nostrum indiget frequenti cibo, vt instauretur humidum radicale; alioquin sequeretur interitus: ita etiam ad conseruationem vitæ spiritualis indigemus frequenti huius Sacramenti sumptione. Cum enim ex concupiscentia nobis innata, & occupatione in exterioribus fieret iactura deuotionis, per quam homo rediret ad Deum; profecto nisi per hoc Sacramentum frequenter sumptum instauratio fieret, timeandum esset, ne anima prorsus alienaretur à Deo, & spiritualiter moreretur. Vnde monet Innocentius cauendum esse, ne, si nimis huius Sacramenti sumptio diffusetur, in mortis periculum incurrat. Ex quibus satis apparet, frequentem Eucharistiæ sumptionem vtiliorè, & magis fructuosam, quàm abstinentiam ab ea esse.

Secunda
ratio.

Secunda. Hoc Sacramentum est Sacramentum vnitatis, vt inquit D. Thomas in Ioan. quia videlicet per istud homo maximè vnitur Deo per amorem & deuotionem: Et in 4. dicit, Virtute huius Sacramenti

eramenti quandam transformationem hominis ad CHRISTVM per amoris vnionem fieri. Quantò igitur frequentius sumitur, tanto magis homo Deo vnitur.

Tertius. Ille actus est perfectior & laudabilior, qui à perfectiori & nobiliori virtute manat: Caritas autem multò est perfectior & nobilior, quàm timor; Cum ergo frequens ad Eucharistiam accessus ex caritate & amore Christi, abstinentia verò ex timore proficiatur; sequitur, laudabilius & perfectius esse accedere, quàm abstinere.

Quarta. Huius Sacramenti vsus ex pluribus & nobilioribus virtutibus nascitur: ex religione, & Christi amore; ex gratitudine, qua ei obnoxij ob immensa beneficia per ipsius passionem nobis collata reddimur; ex confidentia bonitatis eius, & deuotione. Nec humilitas, & reuerentia in tanti Sacramenti sumptione desiderantur, dum Christi excellentiam & summam bonitatem in eo intuemur atque perspicimus, nostramque dignitatem & indigentiam consideramus atque cognoscimus. Qui verò abstinet, etiam si ex humilitate & reuerentia Sacramenti ab-

Tertia
ratio.

Quarta
ratio.

stineat, non tamen amore, quæ nobilissima virtus est, nec suavisissima confidentia in Christo mouetur; quam ipse Dominus tanto studio nobis sepius commendauit, cum paralytico diceret; Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et discipulis: Confidite, quia ego sum. Et: Confidite, ego vici mundum. Quibus planum sit, verum id esse, quod nos affirmamus.

Quinta
ratio.

Quinta. Hoc Sacramentum à Christo nobis in memoriam eius passionis sumendum proponitur ijs verbis: Hoc facite in meam commemorationem: Ergo qui accedere, quum laudabiliter possit, recusat, negligens sic ad memoriam reducere beneficium Passionis Christi, quæ in usu huius Sacramenti præcipua celebratur, certè ingratus videri potest. Sicut enim de Doctorum sententia in nulla re magis, quàm in celebratione dominicæ Passionis Deus honoratur: ita nulla nos ratione maiorem possumus Deo honorem habere, quàm per dignam huius Sacramenti sumptionem, in qua eius Passionis memoria celebratur: neque in alia re magis Dei beneficia recognoscere, & gratos nos ipsi præstare possumus, quàm in
usu

Psal. 117.

usu illius. Vnde in Psalmis dicitur: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ re-

Sexta
ratio.

tribuit mihi? Calicem salutaris accipiam. Sexta Bonum ex se, excellentius est bono per accidens. Sed sumptio huius Sacramenti est bona ex se: abstinentia autem nõ est bona, nisi per accidens, quia solum ex conditione abstinentis, quatenus mer^o est, nemi nusritè sumatur. Igitur excellentius est, &c.

Septima
ratio.

Septima. Laus etiam frequentationis Eucharistiæ optime sumitur ex multiplici effectu, quem mirabiliter eius sumptio agit: Tollit enim peccatum mortale præteritum, existens, & futurum. Non quòd existens in peccato mortali, cuius sibi est conscius, illius remissionem consequatur: Sed eò dicitur tollere peccatum præteritum, quòd reliquias culpæ, & dispositiones ad peccata tollit, vt pronitatem ad recidendum, & habitus vitiosos ex peccatis relictos. Tollit etiã peccatum existens, illud scilicet, cuius oblitus sumus, vel non habemus conscientiam & affectum: & peccatum quoque displicens per attritionem. Cum enim paruus dolor, qui à Scholasticis attritio dicitur, satis non sit ad remissionem mortalis, hoc Sacramentum cum attritione causa potens efficitur,

Thomas

visentit D. Thomas, alique Doctores. Tollit quoque mortale futurum, quatenus robur ad declinanda deinceps mortalia tribuit. Et quod hos effectus producat, præter consensum Doctorem, qui hoc asserunt, videtur etiam ex oratione Dominica colligi: ubi postquam petimus Panem illum super substantialem, petimus dimitti nobis debita nostra, & ne inducamur in tentationem, sed liberemur à malo: tãquam effectus dignæ sumptionis sanctissimæ Eucharistiæ, quorum nullum ipsius abstinentia parit.

Quarta ratio. Magister sentent. in 4. dist. 12. Ambros.

O Quarta. Valet etiam Eucharistia ad delenda venialia, ut inquit Magister sententiarum, Ambrosium adducens dicentem: Si quoties effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, de eo semper accipere: qui semper pecco, de eo semper habere medicinam. Et in lib. de Sacramentis, affirmantem, hunc cibum quotidianum contra quotidianam infirmitatem sumi: quotidianæ autem infirmitates peccata sunt venialia. B. quoque Augustinus ait: Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Christus sit semel passus: quia quotidie peccamus peccatis, siue quibus mortalis infirmitas vivere non

non potest: hæc autem sunt venialia. Innoc. etiam de hoc sacramento loquens ait: Venialia delet, & cauet mortalia. Abstinentia autem nihil horum agit.

Nona. In sumptione huius Sacramenti poena peccatis debita remittitur, vel tota, vel pars, ex dispositione saltem suscipientis propter deuotionem & charitatis feruorem, qui valet non solum ad remissionem culpæ, sed etiam poenæ, ut inquit Alexander.

Decima. Quamuis accipienti hoc Sacramentum, & abstinenti, bonum ex bono ipsorum motu æquale contingeret, tamen qui accipit, ex iniunio quoddam bonum consequitur, quo defraudatur qui abstinet: amplissimam videlicet gratiam, quæ cuiuslibet beneparato per ipsius Sacramenti usum conferitur. Sacramentum enim nouæ legis præter gratiam, quæ ex opere operantis à Deo tribui solet, gratiam quoque ex opere operato (ut Scholasticorum more loquamur) conferunt. Quo vocabulo doctores Deu peculiari quodam fauore, psequi eos; qd ad Sacramenta ritè accedunt, & singulari priuilegio ipsi Sacramentorum usum ornare, significat. Cum n. Deus p suauissimo suæ sapientiæ ordine iis, qui

Alexand. parte 4. quæst. 41. Decima ratio.

Augusti.

sacramentis non vtuntur, gratiam iuxta dispositionem motumque liberi arbitrij auxilio gratiæ, quo præuenitur obsequentis, scilicet que ad Deum conuertentis, soleat impartiri: illos, qui hæc Sacramenta bene riteque accipiunt, gratia maiore prosequitur, quam ipsa eorum dispositio, & ad Deum conuersio, deuotiorque promeretur. Quod sane ipse in gratiam Domini nostri IESU CHRISTI pro eius præclarissimis singularibusque promeritis, simul & pro pacto cum hæc Sacramenta accipientibus inito & confirmato, benignissimè & liberalissimè facit. Quapropter qui ope diuinæ gratiæ præuenientis ita paratus est, ut sua ad Deum conuersione aliquam gratiam, etiam sine sacramentis esset consecuturus, accedente recto ipsorum Sacramentorum usu, non eam solum, sed vberiore & cumulationem assequitur. Id autem si in omnibus nouæ legis Sacramentis verum est, profectò in Eucharistia, quæ dignissimum est Sacramentum, longè verius esse comperietur. Quod & ipsum nomen ostendit, cum Eucharistia Græca vox, bonam gratiam apud Latinos significet. Quare qui eam dignè sumit, semper gratiam, vel gratiæ incrementum, propte

propte ipsam Sacramenti sumptionem, eò sequitur, quam nequiquā consequitur abstinentens. Itaque, vel hoc vnum cōuincit verum id esse quod dicimus, multo melius & fructuosius esse frequenter Eucharistiam accipere, quàm abstinere ab ea.

Vndecima. Si consideremus quoque hoc sanctissimum Sacramentum, ut sacrificium est, quosdam mirabiles effectus, non solum recipientibus, sed etiam in his, pro quibus offertur, producit. Nam viuus impetrat dispositione gratiam, & remissionem peccatorum, non tanquam causa proxima, sed quatenus impetrat gratiam cōditionis, per quā peccata remittuntur, & gratia gratum faciens confertur. Impetrat etiam vel omnino, vel saltem ex parte, remissionem poenæ. Quatenus enim Sacrificium est, rationem accipit satisfactionis. Impetrat etiam pacem, & sanitatem, & multa alia bona: ut constat ex sacris ab Ecclesia ad hunc finem institutis. Mortuis autem eatenus prodest, quatenus eos à poenis purgatorii per modum suffragij liberat: ut Ecclesia Catholica credit, tuetur ac docet. Beatos quoque lætificat: Gaudent enim accidentaliter lætitia de honore, qui in celebratione huius Sacramenti

Vndecimatis
Effectus
Sacramenti
Eucharistiae.

Deo exhibetur. Gaudent etiam de honore, qui eis propter **D**AYM in hoc Sacramēto tribuitur, quando in honorem illorum Deo offertur. Gaudent præterea de beneficiis quæ mater Ecclesia in filiis, tam viuis, quam mortuis ex celebratione huius sacrificij accipit. Vnde venerabilis Beda (ut superius aduximus) scribit: Sacerdos non legitimè impeditur celebrare omittens, quantum in eo est, priuare sanctam Trinitatem laude & gloria, Angelos letitia, peccatores venia, iustos subsidio & gratia, in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam spiritali **C**HARITATIS beneficio, & seipsum medicina & remedio.

Duodecima ratio. Duodecima. Si respiciamus etiam ad suauissimos fructus, qui ex digna huius Sacramenti sumptione nascuntur, quis erit, in quo si vel tenuis scintilla spiritus Iesu Christi, qui non cupiat, non solum frequenter, sed etiam frequentissimè illo refici? Narrat enim sacri Doctores, ex digna illius, sumptione prouenire in animam fidelem duodecim fructus similes duodecim fructibus ligni vitæ, de quibus scriptum est Apoc. ultimo, ubi legitur: Et ostendit mihi fluuium aque vitæ, splendidum tanquam chrysellum, proce-

procedentem de sede Dei & Agni, in medio plateæ eius: & ex utraque parte fluminis, lignum vitæ afferens fructus duodecim per singulos menses reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium. De quibus fructibus scribit Richard. in 4. distinct. vnde, si vis, eos colligere poteris. Alij verò Doctores illos duodecim fructus ex hoc Sacramento manantes sic enumerant: Viuificare, Relaxare, Inflammare, Patientiam dare, Nutrire, Restaurare, Unire, Communicare, Sanare, Conseruare, Roborare, Perducere: quos fructus explicando religiosi ac docti viri copiosissimè persequuntur. Bernard. quoque Bernardus breuius Eucharistiæ fructus perceruset: dum ait: Eucharistia medicina est ægrotis, peregrinantibus diæta, debiles confortat, valentes delectat, languorē sanat, sanitatem seruat: si homo infirmior ad correptionē, patientior ad laborē, ardentior ad amorē, sagacior ad cautelā, ad obediendū promptior, ad gratiarum actiones deuotior. His omnibus fructibus seipsum defraudat, qui abstinere à communionē.

Decimatertia. Qui frequenter accedit ad Eucharistiam, frequenter conscientiam suam examinat; qua examinata, sua peccata

Decima
tertia
ratio.

deplorat ac detestatur, sibi que in posterū innocentia legem indicit. Ex quibus actibus magnum meritum accrescit, quo priuatur abstinent, quamuis sit in gratia. Quis igitur dicere audebit, vilius esse abstinere à communione, quam frequenter accedere, nisi qui voluerit contendere, melius esse in via Domini sedere, quam progredi.

Decima
quarta
ratio.

Decima quarta. Qui frequenter ad communionem accedit, frequenter accedit ad confessionem: Qui verò frequenter confitetur, melius ac facilius animam suam custodit, & cor suum ab omni labe peccati vacuum integrumque cōseruat: tum propter sacram verecundiam, nescilicet sapientius eadem peccata confiteri necesse sit: tum propter robur & vires, quæ ex frequenti confessione & communione percipiuntur: atque adeo propter sedulam operam curamque, quam adhibent, qui frequenter confitentur, vt in statu gratiæ continenter permaneant. Nihil verò horum propter abstinentiam à communione contingit.

Decima
quinta
ratio.

Decima quinta. Si expertus in arte mechanica credendum esse testantur Sapienter, quāto in studio spiritali exercitatus peritiusque fides maior est adhibenda? Quod

si roges frequenter communicantes, respōdebunt se ex frequenti huius Sacramenti sumptione effectus sentire mirabiles: ardētiorem in Deum & proximum charitatem, vehementius ad diuinorum mandatorum obseruationem, studium, maiorem rerum terrenarum contemptum, firmiores vires contra dæmonis, mundi, & carnis impetus. Confitebuntur præterea se à multis vitiis & defectibus expeditos, quibus inerti & implicati ante frequentationem huius mysterij tenebantur. Neque (vt arbitror) abstinentes dicent experiri se ex sua abstinentia tales effectus.

Decima sexta. Qui abstinent à communione, ideo abstinent (vt ipsi aiunt) vt postea deuotius ac reuerentius accedat. Sed tu quomodo scis te per abstinentiam eam deuotionem & reuerentiam adepturum, quā in frequentatione inuenire nō possis? Cum talis deuotio & reuerentia ex ipsa, vel in ipsa sumptione à Deo sapientissime conferatur: sapientissimeque contingat, vt quanto quis magis abstinet à communione, tāto frigidior & magis indeuotus reddatur? Nimius autē irreuerentiæ timor, stultus est, qui Domino se inuitanti non credit. Vnde Ioannes

Decima
sexta
ratio.

Q

Gerſon in Magnifica: Stultus, inquit, eſt timor, & reuerentia minus prudēs illius, qui ad Dominum ſe vocantem & inuitantem non accedit, ſed procrastinat. Vnde ſæpe euenit illud: Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit. At præterea illos, qui nolunt ad Eucharistiã accedere, niſi ſint actu deuoti ac ſeruidi, ſimiles eſſe frigidis, qui nolunt accedere ad ignem, niſi prius ſint calidi: & inſirmis, qui nolūt adire medicos, niſi prius ſint ſani: quibus ex iuſtitia diuina ſæpenu- merò contingit, quod accidit Ade, qui cum erat in Paradifo, noluit de ligno vitæ com- dere: cum verò voluit, non potuit.

Decima
ſeptima
ratio.

Decima ſeptima. Excellēs bonum quod frequenter certiusque contingit, nō eſt re- linquendum pro incerto & raro contingen- ti. Quare etſi aliquādo accidit, vt qui rariuſ accedit ad communionem, deuotiùs & re- uerentiùs accedat, tamen (vt inquit idem Gerſon) contrarium ſæpe contingit, vt ſci- licet multo indeuotius frigidiusque acce- dat. Quia habitus (vt ait Philoſ. 2. Ethico.) facit delectabiliter operari: quo caret, qui raro accedit. Vnde ſubdit idē: Diſtraheris hodie? parū deuotus eſ? parū recollectus? plurimum tentatus à carne, mundo, & de-
mone?

monet credo equidem: ſed agnoueris quod non dormiunt qui te perſequentur: cras i- dem erunt aduerſantes tibi hoſtes, tuæque deuotioni inſidiantes, quales ſunt hodie: Subiūgh: Dices, frigidus ſum, aut tepidus. Reſpondet, Sepe ſuſtinuit initium celebra- tionis hominem parum deuotum, & frigi- dum, quem in fine dimittit calidum & ſer- uidum: corpus C A R I S T I ignis ſpiritu- lis: accede ad hunc ignem, & faciliùs cale- ſces. Ex quibus apparet, quàm ſtultè faciāt, qui diu abſtinent, vt deuotiùs accedant.

Decima octaua. Qui ad Eucharistiã veretur accedere, is aut abſtinet, quia con- ſiſus de induſtria ſperat ſe alio tempore ap- tiores futurum: aut abſtinet, quia maio- rem Dei gratiam ſe præparantem expe- ctat. Si prius: ſtulta eſt perſuaſio & opinio, neque enim toto vitæ tempore quis ſua in- duſtria dignum ſe reddere poteſt tãto my- ſterio, cum id diuino munere, & non indu- ſtria noſtra nobis donetur. Quod ſi hæc cogitatio in mente noſtra altiùs inſidebit, intelligemus proſectò indigentia noſtrā, & ſic humiliabimur corā Deo. Humilitas aut vel maxima eſt quæ nos ad dignã tãti Sacra- menti ſumptionē diſponit. Si poſterioriùs, fatua

Decima
octaua
ratio.

244 DE FREQUENTI

est expectatio: cum Dominus semper nobis præsto sit, conferens gratiam suam impedimento sublato: Propè est enim Dominus inuocantibus se. Neque nouit tardare limina Spiritus sancti gratia, ut inquit Ambrosius. Vides igitur quàm inutilis, & quàm stulta sit hæc tua à tam salutarifero Pane abstinencia.

Decima
nona
ratio.

Decimanona. Eucharistiæ Sacramentum, quamuis innumerabilibus figuris in veteri lege fuerit designatum, præcipuè tamen expressum fuit in Manna patribus in solitudine dato, quod singulis diebus, præter Sabbathum, in quotidianum cibum colligebatur. Ut ergo figuratum figuræ respondeat, licet, ac decet sanctissimum Christi corpus quotidie sumere, vsque ad verum Sabbathum, id est, vsque ad diem gloriose quietis, in quo ipsum facie ad faciem, sicuti est in gloria sua, videbimus.

Exod. 16.
Vigesima
ratio.

Vigesima. Qui à communione ob inanem timorem irreuerentiæ abstinere, à libertate Christiana longissimè absunt, quæ tota plena est fiducia in Christo, eiusque promissionibus: sicuti: huiusmodi homines nimis scrupulosi ac deiectioni ad studiosas actiones, frigidi in charitate, tepidi in oratione.

Contrà

COMMUNIONE. 245

Cōtrà verò, qui frequenter communicant, sunt Euangelicæ fiduciæ pleni, libertate Christiana gaudentes, ad agendum fortes & acres, atque in oratione ardentes ac seruidi. Vix enim repeties in toto Christianæ vitæ studio, quod magis mentem ad omnipotentiae, cæterarumque quæ in Deo sunt, virtutum cognitionem, quàm huius Sacramenti consideratio & contemplatio, attollat. Nihilque inuenies, quod vberiore gratiam, ad bene studiosèque viuendum, atque in via Domini progrediendum, quàm frequens sanctæ Eucharistiæ sumptio, conferat.

Vigesima prima. Cum postremo vnigenitus Dei filius pro summa sua liberalitate humanam naturam in vnitatem diuinæ suppositi sumere, & seipsum Deum & hominem in Sacramento donare voluerit, Accipite (inquit) & comedite, Hoc est corpus meum; Equidem excogitare nequeo, qua ratione vel ingratitude, vel inhumanitatis effugere crimine possimus, si vel sprete tanta Redemptoris munificentia, tam præclarum ac singulare munus, tam liberaliter nobis oblatum, ob inanem quædam timorem respuamus, vel tantum princi-

Vigesima
prima
ratio

Matt. 26

pem ac dominum ad nos vltro venientem, domique nostræ diuersari cupientem, excludamus, ei que obuiam procedere negligamus, sed ad alios cum diuertere patiamur, nescio quam excusationem irreuerentiæ nacti, cum ipse nihil æquè in nobis, ac cor contritum & humiliatum, simplicemq; ac synceram paupertatem desideret,

F I N I S.

ADHORTATIO

AD SACRAM

communione.

SATIS iam te intelligere arbitror, pie Lector, quanto præclarius, quantoque vtilius, ac fructuosius sit sacratissimum Christi corpus in Eucharistia frequenter sumere, quam cibotâ salutifero vitalique abstinere. Vnum illud modò tibi superest, vt perspecta videlicet tanei Regis humanitate, liberalissimè ad suas nuptias te vocan-

tis

tis & sic inuitantis: Accipite, & comedite, Matt. 26
 Hoc est corp^{us} meū: Et, Hoc facite in meam Luc. 22.
 commemorationem, Propterea ac frequenter accedas, ne in vitium ingrati tudinis incidas, atque à regno cœlorum cum Euangelicis illis inuitatis (sive excusaueris) excludaris. Luc. 14:
 Hæ nuptiæ cœlorum Regis sunt, cœniuium est spirituale, cuius panis cor hominis confirmat, & vinum spiritali lætitia hominis mentem inebriat. Cibis verò illius, caro Christi est, dicetis: Caro mea verè est cibus. Hec enim est illa salutaris Angelorū esca de Cœlo tradita, omne delectamentum in se habens, & omnis saporis suauitatem. Hic est panis pinguis, qui præbebit delicias Regibus. Hic est panis frugū terræ yberrimus, & pinguis. Hic etiā est panis ille primitiarū Hic est panis, tūm in subcinericiis panibus Angelis ab Abraham oblatus, tūm in panibus propositionis significatus. Designabatur etiam hic saluberrimus panis in pane & vino à Melchisedech oblati. Hic denique est Gen. 4.
 panis ille subcinericius, in cuius fortitudine ambulauit Elias quadraginta dieb^{us} & quadraginta noctibus, vsque ad montem Dei Oreb. Hoc est lignum vitæ, à Deo optimo Genes. 2,
 maximo in medio paradisi terrestri insus-

Q 4

Exod. 12

cuius esus vitam corpoream conseruabat.
 Hic est Agnus Paschalis sine macula, per
 cuius sanguinem possum super verumque
 postem & in liminibus domorum olim
 fuit populus Israeliticus ab angelo per-
 cussore seruatus. Hic est herodus, quem ob-
 tulit Manue Domino super petram. Est
 quoque fauus mellis, quem Ionathas intin-
 cta summitate virgæ conuertit ad os, & il-
 luminati sunt oculi eius. Est etiam largissi-
 ma illa aqua, quæ ex petra à Mose percussâ
 repente scaturit: Accede igitur liberè ad
 hoc suauissimum CHRISTI conuiuium,
 in quo certissima tibi salus & vita promitti-
 tur. Si enim vestimenta CHRISTI, & su-
 daria ac semicinctia Pauli vel leui cōtactu
 salutem præstabant, quanto magis ipsum
 Christi corpus dignè sumptum ab omnib;
 te infirmis tuis prauisque affectibus
 liberabit? Si solo Christi verbo quatuorua-
 nus Lazarus excitat^r ab inferis exiit, quā-
 to magis ipsum Christi corpus, tuum pe-
 ctus ingressum te viuificabit, tuamque cō-
 sciendam à peccati te vindicans morte, pur-
 gabit? Eia igitur fidelis anima, si immunda
 es, accede ad fontem puritatis. Esuris? acce-
 de pascenda ad panem viuificum & inde-
 fectibilem,

fectibilem, esurientem implentem bonis.
 Agrotas? erit hoc efficacissimum tuæ infir-
 matis medicamentum. Fluxum pareris, nec
 sanari potest à medicis? tange plena fide
 cum Hæmorrhoiâ simbriam vestimenti
 Iesu, sancto sanctam hostiâ, & restringeris.
 Si percussam te sentis à serpentibus peruer-
 sarum tentationum, quid testat nisi vter-
 pentem æneum sine veneno Christum in
 in cruce eleuatum aspicias? Cæcam te for-
 tassî, debilem & claudam cōquereris? me-
 mineris oportet quod tales ad cœnam ma-
 gni Regis inuitantur, & intrate compellun-
 tur. Lubrica sum (inquis) & instabilis: sed
 hic panis cor hominis confirmat. Tristis es
 & anxius? sed hoc vinum hominem interio-
 rem laxificat. Inquietant te, plurima? Ad-
 hære ei qui turbatos fluctus sedat. Peregrin-
 naris à Domino? sed in fortitudine cibi
 istius ambulabis vsque ad montem Dei.
 Hæc mira Spiritus sanctus per scripturas,
 spirituque Dei inspirati sancti Dei homi-
 nes de hoc admirabili Sacramēto loquun-
 tur. de quo B. Cyprian. in sermone de cœna
 Domini, doctissimè simul ac religiosissi-
 mè scribens: Panis hic (inquit) azymus,
 cibus verus & sincerus per speciem & sa-

Marc. 9.

Num. 21

Luc. 14.

Psal. 139.
Reg. 14

Cypri

etamentum nos tactu sanctificat, fide illuminat, & veritate Christo confirmat. Accedant igitur omnes Dominicæ passionis studiosi ad hunc saluberrimum panem: neque sumere quàm frequentissimè poterunt, hoc suavisimum manna veterantur, in quo laboriosi huius mundi desertum sine vite periculo transire possunt. Ne timeat ad hunc saluiferum panem accedere, qui velit cor in Domino habere confirmatum ad vincendos iniquissimos *Dæmones*, qui nostræ salutis continenter insidiantur. Nemo hunc panem vberissimum & pinguisimum, qui delicias præbet æternas, accipere dubitet. Nemo denique sit qui timeat frequentes, atque adeo frequentissime panem hunc subeunericium & azymum sumere, compositum in utero virginis coctum in ara crucis, in cuius fortitudine quadraginta diebus & quadraginta noctibus, hoc est, breuissimo huius vitæ spatio, non iam vique ad montem Dei Oreb, id est, desertum, sed vsque ad montem Thabor, hoc est putitatem, & gloriâ Dei peruenire possimus.

DE

*De admirabili Eucharistia
Sacramento Carmen.*

N Vminis æterni cum dextera condere orbem,
Fundente omnigenas vi bonitatis opes,
Vita quibus fuerat nascentibus infusa rebus,
Addita contiguis sunt alimenta locis.
Herba, siurex, arbor succum radicibus astis.
De pingui eliciunt, ut vegetentur, humo.
Omnia de passis viuunt animalia plantis,
Aut alijs, propriis coaditione, cibus
Præcipue Rex orbis homo cui præbet alendo,
Tam variis tellus, fluctus, & aura dapes.
At geminam debebat homo si viuere vitam,
(Mens quia se bruto viuere more negat)
Corpore sua quando data est alimonia vitæ,
Nullane tunc animis esca parata fuit?
Primigenis nec eximi felix mortalibus ortus
Gignebat, vitæ spiritus vnde foret,
Spirituque nihil vitalis proderat arbor,
Solum anima tutrix hæc vegetantis erat.
Diuinis purisque animis diuina dabatur,
Qualis & angelicis mentibus esca datur.
Sed similis postquam iumentis reddidit illos,
Culpa nocens, vidua mens spoliata suo est.
Mortua & esset adhuc, miserans nisi Christus
amatum
Denuo, morte sua, restituisset opus,
Perdita que fuerat, diuina reuixit imago,
Interiorque noua lucere natus homo est.

Vicque hic celestem celesti somire vitam
Nutriat, atatem proficiatque suam:
Ille suum nobis sacro cum sanguine corpus
(O nimio exundans munus amore)dedit.
Angelus ambrosiæ se palatu, & nectaris haustu
Repleat, oblectet, lætithæcque licet.
Inuidisse potest nobis hæc fercula. Si quid
Inuidia Angelicis mentibus esse potest.
Sit tamen (et par est) Superiorum lautior esus,
Mortale at ceterè congruuisse magis.
Dum fidei speculo æternarum ænigmata reru
Cernimus atque animò fidele corpus habet,
Sensibus substant diuina Christmata formis.
Et species sensu, res hominè mente capit.
Ardua præsertim mysteria sacra Synaxis
Prodit, ubi Christum signa aliena tenent.
Diuinis credunt humana problemata verbis.
Nulla Deo poterat gratior esse fides.
Magna profectò fides, & præmia magna me-
rebitur
Quæ modo tecta latent, deinde resecta pa-
teant.
Nā cibus est idè, quo vestitur angelus, & quo
Christigena, hic cibus est Christus homo
atque Deus.
O miserum, qui delicias non gustat opimas,
Quàm sapiat ille, caro cui tua, Christe, sapit.
Se Christo esutians saturat, satur esurit vsque,
Iam superis similis spiritumque choris.
Accipere at quisquis Christu nō curat opertu,
Accipiet nunquam Christus apertus eum.
Mortales igitur vitam cognoscite vestram,
Et meritum capiat grande charisma decus,
Namque in deserto ætriæ fastidia manant,
Terri-

Terribilem Hebræis si peperere necem,
Cælestis, seu diuini contemptio panis
Quid nisi Tartareum sit paritura rogi?
Ah quid opum spinas, quid honorum man-
dare glandes
Quidue voluptatum stercora, quæ so, iuuat
Nil caro mortalis, nisi mortè, gignit amanti,
Ac vitam Christi viuæ datura caro est.
Non opus est precio, prostant cõuiuia gratis,
Sordidus hæc tèmèrè dūmodo nemo petat.
Credat, speret, amet, seq; his virtutibus ornet,
Sicque ad regales zudeat ire dapes.
Hic quoq; quo poteris cõuiuia frequentior esse
Regali à mensa commoda plura feres.
Atque frequens ut sis, suadent ratioq; , fidelq;
Et pietas, & spes, conditioque cibi.
Si quoties rigido lāguet tua corpora morbo,
Accerfis medica qui leuet arte malum.
Cur quoties aliquo torcasti crimine mentem,
Nō sumis pura pharmaca sacra manu?
Accede ergo frequens, tantam neque despice
mentem,
Vnde tibi tantum commoditatis erit.
Dūq; sacram propius fas est attingere mēsam,
Percita corda trahāt hinc amor, inde timor,
Nam timor, indignu quod homo se nouerit,
arceat,
Se dare dignantem sumere suadet amor.
Sic bene susceptus, bene si tractabitur, hospes,
Hospitium felix, atque perenne dabit.

L A V S D E O.

Auctor pio Lectori.

CVM superioribus mensibus, amice Lector, quædam de frequenti sanctissimæ communionis vi tumultuariè collegissem, non eo animo, ut in lucem ederentur, sed ut quorundam amicorum ac piorum hominum votis & deuotioni satisfacere, qui cum crebrius celestis vitæ panem, & quidem magno cum fructu manducarent, habere aliquid cupiebant, quo aliis etiam obstrepentibus & improbantibus facti sui rationem probare possent: Accidit, ut hæc ipsa Neapoli postea excederentur, & quæ obiter ego in amicorum gratiam notaueram, in omnium manus peruenirent. Quocirca pluribus amicis visum est (ductis fortasse domestici preli commoditate) ut illa qualia essent, sub incudem reuocarem, ac denuo emitterem. Ego verò qui probe scirem alios permultos in societate nostra esse, & ingenio, & doctrina, & eloquentia longè præstantiores, qui hoc ipsum argumentum (ut omnia) copiosius atque ornatiùs explicare possent, meo me pede metui cupiens, diu sum huiusmodi amicorum monitis & cõsiliis re-

luctatus.

luctatus. Sed vicit tandem eorum studium repugnantem animum, cum præsertim accederet eorum calculus, qui ex eudæorum librorum censores in vrbe sunt constituti. Itaque calamum in inanem sumpsi, & pro mearum virium tenuitate, illa quæ parum digesta priùs videbantur, in paulò meliorem ordinem distribui, meumque nomen in libelli titulo adscribi passus sum: tū quia in orbe suspectum esset & planè prohibitum sine nomine librū vllū in lucē edere, tum ut si quid alicubi erratum à me esset (quod fieri facillè more hominum potuit) id auctori suo tribueretur. De instituti mei ratione, hoc te pie lector, monitum volo, nihil me cõtra viros pios vel sentire vel agere, qui bona & pia ratione adducti, freno potius, quam calcitibus vtendum censent quibusdā, qui ex cõsuetudine potius, quam ex deuotione sæpiùs cõmunicāt, quos videlicet non arcent, sed monēt, ne illoris (quod aiunt) manibus, & minus probata consciētia, ad hæc Sacrosancta mysteria irrumpāt: sed aduersus eos disputationem nos hanc suscepisse, q̄ nescio quibus rationibus decepti, vel affectibus parū piis cõmoti, deuotionem & profectum spirituales piorum

hominum impedire, & simplices & Christi
charitate accensas animas, à Christo qui-
buscunque modis possunt, conantur auer-
tere. In quos si fortasse alicui videbimur
aliquando excanduisse, & acriores fuisse
(Dei enim zelus vrsit nos, vt rei indignitas
postulabat) minus erit quod miretur. Hos
ergo quoniam comprimere tantum vole-
bamus, & eorum inanes, sed in speciem
probabiles rationes refutare, nihil hic nos
de exacta atque exquisitissima seipsam
probandi & parandi ad communionem
ratione (de qua alias fortasse) diximus, sed
de ea solum locuti sumus, quæ & necessaria
omnino est, vt cibis vitæ sit fumentibus in
vitam, & quæ proposita quæstionis declara-
tioni conuonire videbatur. Alioquin facile
est hinc deducere plus eû fructus spiritua-
lis, ex huius diuini atque inenarrabilis Sa-
cramenti perceptione relaturum, qui sese
magis orationibus, meditationibus, piisq;
omnibus operibus parauerit, & palatum
mētis purgauerit, vt gustare possit & vide-
re, quàm suauis sit Dominus. Vale, pie Le-
ctor, & conatus nostros, tuis votis & preci-
bus iuuu.

F I N I S.

